

Trabzon Çalışmaları Dergisi

Journal of Trabzon Studies

Cilt/Vol 5 | Sayı/No 1
Aralık/December 2025

ARALIK 2025 | CİLT 5 - SAYI 1
DECEMBER 2025 | VOL. 5 – NO. 1

TRABZON ÇALIŞMALARI DERGİSİ

JOURNAL OF
TRABZON STUDIES

2021 yılı itibarıyla yayın hayatına başlayan *Trabzon Çalışmaları Dergisi*, sosyal, beşeri, idari bilimler, şehir bölge planlama, peyzaj ve mimarlık alanlarında çalışmalara yer verilen hakemli akademik bir yayındır. Dergi, Trabzon kentine dair farklı disiplinlerin kendi yaklaşımları çerçevesinde ortaya koyacağı araştırma makaleleri çerçevesinde kente dair bir platform oluşturmayı ve bunu kamuoyu ile paylaşmayı amaçlamaktadır. Dergi, Trabzon kentine dair tüm disiplinlerin gerçekleştireceği yeni veriler ortaya koyan, mevcut veriler doğrultusunda kent sorunlarını tartışan tüm araştırma makalelerinin yanı sıra teorik ve kavramsal bağlamda kentin farklı unsurlarını tartışan makalelere de açıktır. Dergide kuramsal ve analitik özgün araştırma makalelerinin yanı sıra kısa makale, rapor, derleme, konferans notları, örnek olay, kitap tanıtımı vb. makale dışı yazılara da dergi bünyesinde her sayıda belirli oranda yer verilecektir.

Trabzon Çalışmaları Dergisi yılda bir kez Aralık ayında yayımlanır.

Dergide yayımlanan yazılarda belirtilen görüşler yazarlara aittir; Derginin sorumluluğu yoktur.

EDİTÖRLER | *Editors*

Muharrem BAYRAK

Doç. Dr. | *Assoc. Prof.* Suna ERSAVAŞ KAVANOZ

Doç. Dr. | *Assoc. Prof.* Abdullah UZUN

Doç. Dr. | *Assoc. Prof.* Özgür TÜFEKÇİ

DANIŞMA KURULU | *Advisory Board*

Doç. Dr. | *Assoc. Prof.* Cenk BEYAZ, *İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Türkiye*

Prof. Dr. | *Professor* Mevhibe COŞAR, *Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye*

Doç. Dr. | *Assoc. Prof.* Vahit GÜNTAY, *Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye*

Prof. Dr. | *Professor* Bünyamin ER, *Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye*

Prof. Dr. | *Professor* Ruşen KELEŞ

Prof. Dr. | *Professor* İsmail KÖSE, *Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye*

Prof. Dr. | *Professor* Hikmet ÖKSÜZ, *Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye*

Prof. Dr. | *Professor* Uğur ÜÇÜNCÜ, *Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye*

Doç. Dr. | *Assoc. Prof.* Umut ÜZAR, *Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye*

Doç. Dr. | *Assoc. Prof.* Hüseyin YADİGAROĞLU, *Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye*

İLETİŞİM | *Contact*

E-Posta: trabzoncalismalari@gmail.com

Aralık 2025 | CİLT 5 SAYI 1

December 2025 | VOL. 5 NO. 1

İÇİNDEKİLER | TABLE OF CONTENTS

6-14	Araştırma Makalesi Research Article	Trabzon İli Düzköy ve Ortahisar İlçelerinde Yaşayan Ortaokul Öğrencilerinin Motor Becerilerinin Karşılaştırılması <i>Comparison of Motor Skills of Middle School Students Living in the Düzkoy and Ortahisar Districts of Trabzon Province</i> <i>Abdülhamit Akyıldız & Tamer Civil</i>
15-33	Araştırma Makalesi Research Article	Uzungöl'de Turizm ve Sürdürülebilirlik Çalışmaları <i>Tourism and Sustainability Efforts in Uzungöl</i> <i>Faruk Eroğlu</i>
34-53	Araştırma Makalesi Research Article	Büyükşehir Belediyelerinde Gençlik ve Spor Hizmetleri: Trabzon Büyükşehir Belediyesi Örneği <i>Youth and Sports Services in Metropolitan Municipalities: The Case of Trabzon Metropolitan Municipality</i> <i>Seda Enez & Emrah Firdin</i>
54-56	Kitap İncelemesi Book Review	Trabzon Tarihi - Hikmet Öksüz <i>Muhammed Lütfü Osmanoğlu</i>
57-63	Bibliyografya Bibliography	2025 yılında Trabzon Üzerine Yazılmış Kitap, Makale ve Tezler

Trabzon İli Düzköy ve Ortahisar İlçelerinde Yaşayan Ortaokul Öğrencilerinin Motor Becerilerinin Karşılaştırılması¹

Comparison of Motor Skills of Middle School Students Living in the Düzköy and Ortahisar Districts of Trabzon Province

Abdülhamit Akyıldız* & Tamer Civil**

* Bilim Uzmanı/Voleybol Antrenörü, abdlhmit98@gmail.com/Orcid: 0009-0001-0176-7276

** Doç. Dr./Trabzon Üniversitesi, tamercivil@trabzon.edu.tr/Orcid:0000-0003-0104-0007

ÖZET

Günümüzde kent yaşamının getirdiği betonlaşma, yoğun trafik ve teknolojik bağımlılık, çocukların hareket alanlarını kısıtlayarak onları daha hareketsiz bir yaşama sürüklemektedir. Bu durum çocuklarda motor becerilerin gelişimini olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Bu çalışmada kentsel ve kırsal koşullarda yaşayan ortaokul öğrencilerinin bir takım motor becerilerinin karşılaştırılması amaçlandı. Çalışmanın evrenini 5. Sınıf ortaokul öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklem grubunu ise Trabzon ili Ortahisar ve Düzköy ilçelerindeki farklı ortaokullarda öğrenim gören ve beden eğitimi ve spor dersi dışında spor eğitimi almamış toplam 205 (96 erkek, 109 kız) 5. sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırma nicel araştırma yöntemi ile yürütüldü. Veri toplama aracı olarak Kişisel Bilgi Formu ve Çocuk Beden Koordinasyon Testi (KTK: Körperkoordinations Test für Kinder) kullanıldı. Elde edilen veriler SPSS 27 programı kullanılarak analiz edildi. Analizler sonucunda verilerin normal dağılım gösterdiği saptandı. İkili grupların analizinde bağımsız örneklem t testi kullanıldı. Çalışmanın anlamlılık düzeyi $p<0,05$ olarak kabul edildi. Düzköy’de yaşayan öğrencilerin KTK sonucu oluşan Motor Koordinasyon Skoru (MKS) ortalama puanları ile Ortahisar’da yaşayan öğrencilerin ortalama puanları arasında oluşan farkın istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu tespit edildi ($p<0,05$). KTK’yı oluşturan 4 farklı test skorlarının da Düzköy’de ikamet eden öğrenciler lehine anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptandı ($p<0,05$). Cinsiyet değişkeni açısından Düzköy’de ikamet eden erkek öğrencilerin KTK’yı oluşturan 4 farklı test skorlarının Ortahisar’da ikamet eden erkek öğrencilerin skorlarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu, kız öğrencilerde ise KTK’yı oluşturan 4 farklı testten sadece ikisinin “Tek Ayak Sekme ve Platformla Yanlara Adımlama” skorları arasında oluşan farkın anlamlı düzeyde olduğu tespit edildi ($p<0,05$). Sonuç olarak Düzköy’de yaşayan ve eğitim gören öğrencilerin, Ortahisar’daki öğrencilere göre MKS düzeylerinin yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Nispeten kırsal kesim olarak nitelendirilebilecek ortamlarda farklı spor dallarına yönelik çevresel faktörlerin iyileştirilmesinin ve buralarda yaşayan çocukların spor dallarına yönlendirilmesinin gelecekte uluslararası sporcular yetiştirilmesi için önemli avantajlar sunabilir.

Anahtar Kelimeler: Ortaokul Öğrencileri, Motor Beceri, Kent ve Kırsal Yaşam

ABSTRACT

In contemporary urban life, increasing concrete development, heavy traffic, and technological dependency restrict children’s opportunities for movement, leading them toward a more sedentary lifestyle. This situation may negatively affect the development of motor skills in children. The present study aimed to compare certain motor skills of middle school students living in urban and rural environments. The population of the study consisted of 5th-grade middle school students. The sample included a total of 205 (96 boys, 109 girls) 5th-grade students enrolled in various middle schools in the Ortahisar and Düzköy districts of Trabzon province, who had not received any sports training other than physical education classes. The study was conducted using a quantitative research design. The Personal Information Form and the Körperkoordinations test für Kinder (KTK) were used as data collection tools. The obtained data were analyzed using SPSS 27, and the results indicated that the data were normally distributed. Independent samples t-tests were used for

¹ Bu çalışma Trabzon Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bilim dalında yüksek lisans tezinden üretilmiş ve 13. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Kongresi’nde (TÜBED) sözel bildiri olarak sunulmuştur.

comparisons between two groups. The significance level of the study was set at $p<0.05$. The findings revealed a statistically significant difference between the mean Motor Coordination Scores (MCS) of students living in Düzköy and those living in Ortahisar ($p<0.05$). Additionally, the scores of the four subtests that make up the KTK were found to be significantly higher in favor of students residing in Düzköy ($p<0.05$). Regarding the gender variable, the four subtest scores of male students living in Düzköy were significantly higher than those of male students living in Ortahisar. Among female students, significant differences were identified in two of the four KTK subtests—*Hopping for Height* and *Lateral Jumping*—again in favor of students living in Düzköy ($p<0.05$). In conclusion, students living and studying in Düzköy demonstrated higher MCS levels compared to those in Ortahisar. Improving environmental factors related to various sports branches in settings that may be considered relatively rural, and encouraging children living in these areas to participate in sports, may offer important advantages for cultivating future international-level athletes.

Keywords: Secondary School Students, Motor Skills, Urban and Rural Life

GİRİŞ

Çocukluk dönemi, insan yaşamında büyüme ve gelişimin en hızlı gerçekleştiği kritik dönem olarak kabul edilmekte ve bu dönemde hareket, çocukların fiziksel, bilişsel ve sosyal gelişimlerinin temel belirleyicilerinden biri olarak görülmektedir (Gallagher et al., 2023). Çocukluk çağının çevresel faktörlerden en fazla etkilenen dönem olduğu ve maruz kalınan çevresel uyaranların motor gelişimi doğrudan etkilediği belirtilmektedir (Özbar, 2007; Stodden et al., 2008). Bu dönemde yetersiz beslenme, fiziksel aktivite eksikliği veya kronik hastalıklar çocukların gelişimsel süreçlerini olumsuz yönde etkileyebilmektedir.

Çocukların hareket gelişimini belirleyen en önemli çevresel faktörlerden biri, fiziksel aktivite alanlarının yeterliliğidir. Günümüzde artan şehirleşme, ekran süresinin yükselmesi ve betonlaşmanın yaygınlaşması, çocukların serbest oyun alanlarını daraltarak fiziksel aktivite düzeylerinin azalmasına yol açmaktadır (Carson et al., 2016). Fiziksel aktivite düzeyi düşük çocuklarda, yaşamın ileri dönemlerinde teknik beceri gelişiminin sınırlı olması ve sedanter yaşam tarzına bağlı sağlık sorunları görülme riski artmaktadır. Türkiye’de yapılan çalışmalarda, hazır ve sağlıksız gıdalara erişimin kolaylaşmasının da etkisiyle 6–11 yaş arası çocuklarda obezite oranının %7,5’e ulaştığı bildirilmiştir (Savaşan, Sarı, Aydoğan & Erdal, 2015). Bu bulgu, durağan yaşamın çocuk sağlığı üzerindeki olumsuz etkilerini ortaya koymaktadır.

Öte yandan, fiziksel aktivite imkânlarının nispeten fazla olduğu, teknolojik araçlara erişimin sınırlı olduğu ve doğal çevreyle etkileşimin yoğun olduğu bölgelerde yaşayan çocukların günlük yaşamlarında daha fazla hareket ettikleri bilinmektedir. Bu tür çevrelerde büyüyen çocuklarda, doğal hareket deneyimlerinin çeşitliliği nedeniyle motor beceri performanslarının daha yüksek olabileceği ileri sürülmektedir (Barnett et al., 2016). Motor beceri, hedefe yönelik bir ya da birden fazla vücut parçasının öğrenilmiş ve istemli hareketlerle görev yerine getirmesi olarak tanımlanmakta olup (Lopes, Santos, Pereira & Lopes, 2013), çocukların sağlık, fiziksel uygunluk, aktivite düzeyi ve motivasyon gibi pek çok parametresi hakkında bilgi sunmaktadır. Bu nedenle motor becerilerin değerlendirilmesi, çocuk gelişimi ve sağlığı alanındaki araştırmalar için önemli bir gösterge niteliğindedir.

Bu bağlamda, farklı çevresel ve sosyokültürel koşullarda yetişen çocukların motor becerilerindeki farklılıkların yalnızca gözlemsel değil, objektif verilere dayalı şekilde değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu çalışmanın amacı, kentleşmenin nispeten az ve doğal hareket alanlarının fazla olduğu bir yerleşim bölgesinde yaşayan çocuklar ile kentleşmenin yoğun olduğu bir bölgede yaşayan çocukların motor becerilerini karşılaştırarak çevresel faktörlerin motor gelişim üzerindeki etkilerini ortaya koymaktır.

1. ÇALIŞMANIN AMACI ve GEREKÇESİ

Çalışmanın amacı, Trabzon ilinde farklı çevresel koşullarda yetişen ve beden eğitimi dersi dışında herhangi bir sportif etkinliğe katılmamış 5. sınıf ortaokul öğrencilerinin motor beceri düzeylerini karşılaştırmaktır. Motor beceriler, bireyin büyük ve küçük kas gruplarını hedefe yönelik, kontrollü ve etkili biçimde kullanmasını sağlayan temel hareket yetkinlikleridir. Bu becerilerin temeli erken çocukluk döneminde atılmakta ve bu dönemde kazanılan yürüme, koşma, denge ve zıplama gibi temel hareketler ilerleyen yıllarda gelişecek sportif performansın yapı taşlarını oluşturmaktadır. Teknolojinin yaygınlaşması, kentleşme ve sınırlı hareket alanları çocukların doğayla temasını azaltarak fiziksel aktivite düzeylerini düşürmektedir. Buna karşın kırsal bölgelerde yaşayan çocuklar, gündelik yaşamın gerektirdiği doğal hareketlilik sayesinde daha fazla fiziksel uyarana maruz kalmaktadır. Bu nedenle, kırsal ve kentsel bölgelerde büyüyen çocukların motor becerileri arasında anlamlı farklılıklar olabileceği düşünülmektedir. Söz konusu farklılıkların nesnel verilerle ortaya konularak kırsal ve kentsel yaşamın motor beceri gelişimi üzerindeki avantaj ve dezavantajlarını belirlemektir. Elde edilecek bulguların, sporda yetenek seçimi ve yönlendirme süreçlerine, ailelere, öğretmenlere, antrenörlere ve ilgili literatüre katkı sağlaması beklenmektedir.

1.1. Yöntem

Çalışma mevcut durumun ortaya konulması ve bağımsız değişkenlere göre motor beceri düzeyleri arasındaki farklılıkların belirlenmesi amacıyla nicel araştırma modeli kullanılarak yürütülmüştür. Araştırmanın örneklemini, Trabzon ilinin Düzköy ve Ortahisar ilçelerinde öğrenim gören, beden eğitimi dersi dışında herhangi bir sportif faaliyete katılmamış toplam 205 beşinci sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Düzköy ilçesindeki yedi ortaokuldan 102 öğrenci (50 erkek, 52 kız), Ortahisar ilçesindeki beş ortaokuldan ise 103 öğrenci (46 erkek, 57 kız) gönüllü olarak çalışmaya dâhil edilmiştir. Çalışmada öğrencilerin spor geçmişlerinin dikkate alınması nedeniyle ölçüt örnekleme, okulların erişilebilirliği nedeniyle ise uygun örnekleme yaklaşımı birlikte kullanılmıştır.

Araştırmaya başlamadan önce gerekli etik ve idari izinler alınmıştır. Çalışma, Trabzon Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu tarafından onaylanmış (05.02.2024, E-81614018-050.04-2400006380) ve Trabzon İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli kurum izinleri temin edilmiştir (29.02.2024, E-82438636-605.99-97826849). Veri toplama aşamasına geçilmeden önce araştırmanın yürütüleceği okulların idarecileri ve beden eğitimi öğretmenleri ile görüşmeler yapılarak ölçümlerin beden eğitimi ders saatlerinde ve okulların spor alanlarında gerçekleştirilmesi planlanmıştır.

Veri toplama süreci, araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formunun uygulanmasıyla başlamıştır. Bu form aracılığıyla öğrencilerin demografik bilgileri elde edilmiş ve daha önce herhangi bir spor branşıyla ilgilendiği belirlenen öğrenciler çalışma kapsamı dışında bırakılarak ölçüt örnekleminin gereği yerine getirilmiştir. Kriterlere uygun öğrencilerle ikinci aşamada Çocuk Beden Koordinasyon Testi (KTK) uygulanmıştır. Kiphard ve Schilling (1974) tarafından geliştirilen ve 2007 yılında güncellenen ve Özkara ve Kalkavan (2018) tarafından Türk popülasyonunda geçerlilik ve güvenilirliği belirlenen KTK; geriye dengeleme, tek ayak sekme, yanlara sıçrama ve platformla yanlara adımlama olmak üzere dört alt testten oluşmakta ve 5–14 yaş arası çocukların motor koordinasyon skorlarını (MKS) standart protokoller doğrultusunda değerlendirmektedir. Testlerden elde edilen ham puanlar yaş ve cinsiyet normlarına göre değerlendirilmiştir.

Veri toplama süreci iki hafta içinde tamamlanmıştır. İlk hafta Düzköy ilçesindeki okullarda uygulanmış; Çayırbağ İmam Hatip Ortaokulu'ndan 6, Çamlıca Ortaokulu'ndan 12, Çayırbağ Ortaokulu'ndan 20, Çal Ortaokulu'ndan 7, Doğankaya Ortaokulu'ndan 10, Gürgendağ Ortaokulu'ndan 8, Mehmet Akkaya İmam Hatip Ortaokulu'ndan 7 ve Hafız Mehmet Ofluoğlu Ortaokulu'ndan 32 öğrenci olmak üzere toplam 102 öğrenciden veri toplanmıştır. İkinci hafta Ortahisar ilçesindeki okullarda veri toplanmış; Mehmet Akif Ersoy Ortaokulu'ndan 40, İskender Paşa Ortaokulu'ndan 21, Mimar Sinan Ortaokulu'ndan 13 ve Cudibey Ortaokulu'ndan 29 öğrenci olmak üzere toplam 103 öğrencinin ölçümleri tamamlanmıştır.

Elde edilen veriler SPSS 27 programında analiz edilmiştir. Normallik testleri sonucunda verilerin normal dağıldığı belirlenmiştir. İkili gruplar arasındaki farklılıkların incelenmesinde bağımsız örneklem t-testi, üç ve daha fazla grubun analizinde ise tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Araştırmada anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak kabul edilmiştir.

1.2. Bulgular

Tablo 1. Demografik Değişkenler

Değişkenler		n	%
Cinsiyet	Erkek	96	46,8
	Kız	109	53,2
İkametgâh	Düzköy	102	49,8
	Ortahisar	103	50,2

Tablo 1’de katılımcıların cinsiyet, ikamet ettikleri yer ve ebeveynlerinin eğitim durumu yüzdesel ve sayısal olarak verilmiştir. Katılımcıların %46,8’i erkek, %53,2’sinin ise kız öğrenci olduğu tespit edildi. İkamet açısından katılımcıların %49,8’i Düzköy’de, %50,2’si Ortahisar’da yaşadığı saptandı.

Tablo 2. Öğrencilerin Toplam MKS, Erkekler MKS ve Kızlar MKS Puanlarının İkamet Edilen Bölgeye Göre Bağımsız T-Testi Analizi

		n	X	ss	t	sd	p
Toplam MKS	Düzköy	102	202,81	34,52	5,955	203	,000
	Ortahisar	103	173,68	35,49			
Erkekler MKS	Düzköy	50	204,50	30,47	5,460	94	,000
	Ortahisar	46	168,06	34,88			
Kızlar MKS	Düzköy	52	201,19	38,24	3,245	107	,002
	Ortahisar	57	178,22	35,63			

Toplam MKS açısından Düzköy’de ortalama 202,81 (ss = 34,52), Ortahisar’da ise 173,69 (ss = 35,49) olup, bu fark istatistiksel olarak anlamlıdır (p<0,05). Erkeklerde Düzköy’ün MKS ortalaması 204,50 (ss = 30,47), Ortahisar’ın ise 168,07 (ss = 34,89) olup anlamlı farklılık olduğu saptandı (p<0,05). Kızlarda ise Düzköy’ün ortalama MKS değeri 201,19 (ss = 38,25), Ortahisar’ın ise 178,23 (ss = 35,63) olarak anlamlı bir farklılık olduğu tespit edildi (p<0,05).

Tablo 3. Öğrencilerin KTK’yi Oluşturan Test Skorlarının İkametgâh Değişkenine Göre Bağımsız T-Testi Analizi

		n	X	ss	t	sd	p
Geriye Dengeleme	Düzköy	102	56,9804	14,61180	4,062	197,922	,000
	Ortahisar	103	47,8835	17,34557			
Tek Ayak Sekme	Düzköy	102	66,3922	13,70348	6,555	203	0,000
	Ortahisar	103	53,0874	15,30418			
Yanlara Sıçrama	Düzköy	102	58,4412	12,39736	2,808	203	,005
	Ortahisar	103	53,7961	11,26974			
Platformla Yanlara Adımlama	Düzköy	102	21,0000	4,09298	3,841	203	,000
	Ortahisar	103	18,9223	3,63989			

Geriye Dengeleme testi sonuçlarına göre, Düzköy’de ortalama skor 56,98 (ss = 14,61), Ortahisar’da ise 47,88 (ss = 17,35) olup, gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptandı (p <0,05). Tek Ayak Sekme Toplam testinde Düzköy’ün ortalaması 66,39 (ss = 13,70), Ortahisar’ın ise 53,09 (ss = 15,30) olup, gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptandı (p <0,05). Yanlara Sıçrama testinde Düzköy’ün ortalaması 58,44 (ss = 12,40), Ortahisar’ın ise 53,80 (ss = 11,27) olup, gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptandı (p <0,05). Platformla Yanlara Adımlama testinde ise Düzköy’de ortalama 21,00 (ss = 4,09), Ortahisar’da 18,92 (ss = 3,64) olarak bulunmuş ve gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptandı (p <0,05).

Tablo 4. Erkek Öğrencilerin KTK'yı Oluşturan Test Skorlarının İkametgâh Değişkenine Göre Bağımsız T-Testi Analizi

		n	X	ss	t	sd	p
Geriye Dengeleme	Düzköy	50	58,48	12,67	4,176	94	,000
	Ortahisar	46	45,89	16,72			
Tek Ayak Sekme	Düzköy	50	66,86	12,63	4,643	83,709	0,000
	Ortahisar	46	52,76	16,65			
Yanlara Sıçrama	Düzköy	50	57,86	12,18	2,878	94	,005
	Ortahisar	46	50,76	11,95			
Platformla Yanlara Adımlama	Düzköy	50	21,30	4,5	3,193	94	,002
	Ortahisar	46	18,65	3,51			

Geriye Dengeleme testinde Düzköy'deki erkek katılımcıların ortalama skoru 58,48 (ss = 12,68), Ortahisar'daki erkek katılımcıların ise 45,89 (ss = 16,73) olup, gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptandı ($p < 0,05$). Tek Ayak Sekme Toplam testinde, Düzköy'ün ortalaması 66,86 (ss = 12,63), Ortahisar'ın ise 52,76 (ss = 16,65) olup, bu testte de anlamlı bir farklılık olduğu saptandı ($p < 0,05$). Yanlara Sıçrama testinde Düzköy'deki erkek katılımcıların ortalaması 57,86 (ss = 12,18), Ortahisar'daki erkek katılımcıların ise 50,76 (ss = 11,95) olup, gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptandı ($p < 0,05$). Platformla Yanlara Adımlama testinde ise Düzköy'ün ortalaması 21,30 (ss = 4,51), Ortahisar'ın ortalaması 18,65 (ss = 3,51) olarak hesaplanmış ve bu testte de anlamlı bir farklılık olduğu saptandı ($p < 0,05$).

Tablo 5. Kız Öğrencilerin KTK'yı Oluşturan Test Skorlarının İkametgâh Değişkenine Göre Bağımsız T-Testi Analizi

		n	X	ss	t	sd	p
Geriye Dengeleme	Düzköy	52	55,5385	16,24984	1,846	107	,068
	Ortahisar	57	49,4912	17,81164			
Tek Ayak Sekme	Düzköy	52	65,9423	14,77068	4,525	107	0,000
	Ortahisar	57	53,3509	14,26971			
Yanlara Sıçrama	Düzköy	52	59,0000	12,69398	1,257	107	,212
	Ortahisar	57	56,2456	10,14235			
Platformla Yanlara Adımlama	Düzköy	52	20,7115	3,67470	2,203	107	,030
	Ortahisar	57	19,1404	3,75803			

Geriye Dengeleme testinde Düzköy'deki kız katılımcıların ortalama skoru 55,54 (ss = 16,25), Ortahisar'daki kız katılımcıların ise 49,49 (ss = 17,81) olup, gruplar arasında anlamlı bir farklılık saptanmadı ($p > 0,05$). Tek Ayak Sekme Toplam testinde Düzköy'ün ortalaması 65,94 (ss = 14,77), Ortahisar'ın ise 53,35 (ss = 14,27) olup, gruplar arası anlamlı bir farklılık olduğu saptandı ($p < 0,05$). Yanlara Sıçrama testinde Düzköy'deki kız katılımcıların ortalaması 59,00 (ss = 12,69), Ortahisar'daki kız katılımcıların ise 56,25 (ss = 10,14) olup, gruplar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edildi ($p > 0,05$). Platformla Yanlara Adımlama testinde ise Düzköy'ün ortalaması 20,71 (ss = 3,67), Ortahisar'ın ortalaması 19,14 (ss = 3,76) olarak hesaplanmış ve bu testte anlamlı bir farklılık olduğu tespit edildi ($p < 0,05$).

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırmamıza katılan çocukların test skorları incelendiğinde kırsal kesimde yetişen çocukların kentte yetişen çocuklara daha yüksek olduğu ve skorlar analiz edildiğinde anlamlı fark olduğu saptandı. Toplam MKS açısından Düzköy'de ortalama 202,81 (ss = 34,52), Ortahisar'da ise 173,69 (ss = 35,49) olup, bu fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p < 0,05$). Erkeklerde Düzköy'ün MKS ortalaması 204,50 (ss = 30,47), Ortahisar'ın ise 168,07 (ss = 34,89) olup anlamlı farklılık olduğu saptandı ($p < 0,05$). Kızlarda ise Düzköy'ün ortalama MKS değeri 201,19 (ss = 38,25), Ortahisar'ın ise 178,23 (ss = 35,63) olarak anlamlı bir farklılık olduğu tespit edildi ($p < 0,05$). Öte yandan Çocuk Beden Koordinasyon Testinin alt testleri ayrı ayrı incelendiğinde; doğa ile iç içe, şehirleşmenin az olduğu Trabzon'un Düzköy ilçesinde yetişen çocukların şehirleşmenin fazla olduğu Trabzon'un Ortahisar ilçesinde yetişen çocukların alt testlerden, Geriye Dengeleme testi sonuçlarına göre, Düzköy'de ortalama skor 56,98 (ss = 14,61), Ortahisar'da ise 47,88 (ss = 17,35) olup, gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptandı ($p < 0,05$). Tek Ayak Sekme Toplam testinde Düzköy'ün ortalaması 66,39 (ss = 13,70), Ortahisar'ın ise 53,09 (ss = 15,30) olup, gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptandı ($p < 0,05$). Yanlara Sıçrama testinde Düzköy'ün ortalaması 58,44 (ss = 12,40), Ortahisar'ın ise 53,80 (ss = 11,27) olup, gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptandı ($p < 0,05$). Platformla Yanlara Adımlama testinde ise Düzköy'de ortalama 21,00 (ss = 4,09), Ortahisar'da 18,92 (ss = 3,64) olarak bulunmuş ve gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptandı ($p < 0,05$). Elde ettiğimiz veriler doğrultusunda yapılmış çalışmalar incelendiğinde Mardiansyah vd. (2023), Endonezyalı ilkököl çocuklarda Körper koordinasyon test Für Kinder (KTK3+) (Çocuklar için beden koordine testi) kullanılarak motor yeteneğin değerlendirildikleri çalışmalarında, KTK3+ kullanılarak kentsel ve kırsal alanlardaki Endonezyalı çocuklar arasında motor yeterlilik düzeyleri karşılaştırılmıştır.

Mevcut bulgulara göre, kırsal alanlardaki çocuklar, kentsel alanlardaki çocuklara göre motor yeterlilik puanları daha yüksek olduğu ve aralarında anlamlı bir fark olduğunu belirtmişlerdir. Adriyani vd. (2021) tarafından yapılan bir çalışmada çocukların motor koordinasyon, kardiyorespiratuar uygunluk düzeyleri ve çeviklik üzerindeki etkilerinin incelenmesini amaçladığı çalışmada kentsel ve kırsal kesimde yetişen çocukları karşılaştırmıştır. Çalışmada motor koordinasyonu ölçmek için KTK testini kardiyorespiratuar uygunluk seviyelerini ölçmek için de 1000 metre koşusunu kullanırken çeviklik için mekik koşusu kullanmıştır. Elde ettiği veriler doğrultusunda kentsel ve kırsal kesimde yetişen çocukların motor koordinasyon ve kardiyorespiratuar uygunluk testleri açısından anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Çevikliklerinde anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Bu çalışmada kentli çocuklar kırsal kesimdeki çocuklara göre daha düşük kaba motor koordinasyon skorları göstermiştir. Kırsal kesimdeki çocukların kardiyorespiratuar uygunluğu kentte çocuklardan daha iyi olduğunu belirlemiştir. Bunların yanı sıra Uygun ve Yamaner (2017), tarafından yapılan; Ordu ilinde bulunan bir özel okul ve köy okulunda öğrenim gören yaşları 8 ile 10 arasında değişen 80 öğrenciden (40 erkek, 40 kız) oluşan bir gruba temel motorik özelliklerini belirlemek için motor performans test protokolü uygulanmıştır. Motor performans testi sonuçlarının analizine göre, şehir ve kırsalda öğrenim gören çocukların skorları karşılaştırıldığında, tek ayak üzerinde durma değişkeninde anlamlı bir fark tespit edilememiştir. Bununla birlikte, çabukluk, yakalama, durarak uzun atlama, fırlatma ve 12,20 m sürat koşusu gibi diğer bağımsız değişkenlerde, şehirde okuyan çocukların kırsalda okuyan çocuklara kıyasla anlamlı ölçüde daha yüksek performans sergilediği belirlenmiştir (Uygun & Yamaner, 2017). Bu durum çalışma bulgularımız ile örtüşmemektedir. Bunun nedeni olarak özel okullarda fiziksel aktivite ortamının sağlandığı ve özel okullarda eğitim gören çocukların bu tür etkinliklere sürekli olarak dahil edildiği ile ilişkili olabileceği değerlendirilebilir.

Araştırma sonuçları, Düzköy'de yaşayan çocukların MKS ortalamaları Ortahisar'daki çocuklara göre anlamlı derecede yüksek olduğunu göstermiştir. Bu bulgu, kırsal bölgelerde yaşayan çocukların daha fazla fiziksel aktivite fırsatına sahip olmalarıyla açıklanabilir. Kırsal alanlarda çocuklar, açık alanlarda oyun oynama, doğal çevrede koşma ve tırmanma gibi aktivitelerle daha sık karşılaşmaktadır. Bu durum, motor becerilerin gelişimini olumlu yönde etkileyebilir (Barnett vd., 2016; Hardy vd., 2010). Benzer şekilde, Barnett vd. (2016) yaptıkları çalışmada, kırsal bölgelerde yaşayan çocukların motor

becerilerinin kentsel bölgelerde yaşayanlara göre daha iyi olduğunu belirtmiştir. Bu çalışma, bulgularımızı destekler niteliktedir. Öte yandan, kentsel bölgelerde yaşayan çocukların daha sınırlı fiziksel aktivite fırsatlarına sahip olmaları, motor becerilerinin daha düşük olmasına neden olabilir. Kentsel alanlarda çocuklar, genellikle kapalı alanlarda zaman geçirmekte ve teknolojik cihazlarla daha fazla vakit harcamaktadır. Bu durum, fiziksel aktivite düzeylerini azaltarak motor becerilerin gelişimini olumsuz etkileyebilir (Lopes vd., 2012; Tremblay vd., 2015).

Motor becerilerin gelişimi, çocukların yaşadığı çevresel koşullardan önemli ölçüde etkilenmektedir. Kırsal bölgelerde yaşayan çocuklar, doğal çevrelerinde daha fazla fiziksel aktivite fırsatı bulabilirken, kentsel bölgelerde yaşayan çocuklar genellikle kapalı alanlarda zaman geçirmektedir (Fjørtoft, 2001). Bu durum, kentsel bölgelerde yaşayan çocukların motor becerilerinin daha düşük olmasına neden olabilir. Ayrıca, kentsel bölgelerde trafik yoğunluğu ve güvenlik endişeleri, çocukların açık alanlarda oyun oynamasını sınırlandırabilir (Veitch vd., 2006). Fiziksel aktivite, motor becerilerin gelişiminde kritik bir rol oynar. Düzenli fiziksel aktivite, çocukların motor becerilerini geliştirmelerine ve bu becerileri günlük yaşamlarında etkili bir şekilde kullanmalarına yardımcı olur (Lubans vd., 2010). Kırsal bölgelerde yaşayan çocuklar, doğal çevrelerinde daha fazla fiziksel aktivite fırsatı bulabildikleri için motor becerileri daha iyi gelişebilir. Öte yandan, kentsel bölgelerde yaşayan çocuklar, fiziksel aktivite fırsatlarının sınırlı olması nedeniyle motor becerilerin gelişiminde geride kalabilir (Tremblay vd., 2015).

Düzköy ve Ortahisar'dan katılan katılımcılar arasında oluşan bu farklılığın okul ortamından kaynaklanabileceği de söylenebilir. Okul ortamı çocukların motor becerilerinin gelişiminde önemli bir rol oynar. Okullarda düzenlenen beden eğitimi dersleri ve spor aktiviteleri, çocukların motor becerilerini geliştirmelerine yardımcı olabilir (Morgan vd., 2013). Ancak, kentsel bölgelerdeki okulların fiziksel aktivite fırsatları açısından daha sınırlı olması, çocukların motor becerilerinin gelişimini olumsuz etkileyebilir (Tremblay vd., 2015). Kültürel açıdan bakıldığında; kültürel faktörler, çocukların motor becerilerinin gelişimini etkileyebilir. Farklı kültürel bağlamlarda yaşayan çocuklar, farklı fiziksel aktivite fırsatlarına sahip olabilir. Örneğin, bazı kültürlerde çocukların açık alanlarda oyun oynaması teşvik edilirken, diğer kültürlerde bu tür aktiviteler daha sınırlı olabilir (Hinkley vd., 2014). Bu durum, çocukların motor becerilerinin gelişimini etkileyebilir. Bu bulgular, kentsel ve kırsal bölgeler arasındaki motor beceri farklılıklarını anlamak açısından önemlidir.

Araştırma verilerine dayalı olarak aşağıdaki öneriler sunulabilir.

1. Araştırmada şehirleşmenin daha az olduğu doğa ile iç içe yetişen çocukların spor branşlarına yönlendirilmesi ve spor hayatına kazandırılması için projeler üretilmelidir.
2. Gelişen teknolojinin çocukları etkisi altına alan cep telefonu, bilgisayar, tablet, vb. gibi aletlerle geçirilen süreler kısıtlanmalı ve fiziksel aktiviteye yönlendirilmeli ve motor beceri koordinasyonlarının yükselmesi için daha sık sık doğa ile iç içe olmalarını sağlayacak aktiviteler özendirilmelidir.
3. Şehirleşmenin yüksek olduğu kesimlerde yetişen çocukların anne ve babalarının çocukların fiziksel aktivite düzeylerini dikkate alarak onların motor koordinasyonlarının yükselmesi için daha fazla doğa ile temas etmelerinde teşvik edici rol üstlenmesine yönelik okullarda programlar düzenlenmelidir.

KAYNAKÇA

- Adriyani, R., Iskandar, D., & Camelia, L. S. (2021, 24–27 Ekim). Urban-rural children differences in motor coordination, cardiorespiratory fitness... International Joint Conference on Arts and Humanities, Surabaya, Endonezya.
- Barnett, L. M., Stodden, D., Cohen, K., Smith, J. J., Lubans, D. R., Morgan, P., ... & Salmon, J. (2016). Fundamental movement skills: An important focus. *Journal of Teaching in Physical Education*, 35(3), 219–225.

- Carson, V., Hunter, S., Kuzik, N., Gray, C. E., Poitras, V. J., Chaput, J. P., ... & Tremblay, M. S. (2016). Systematic review of sedentary behaviour and health indicators in school-aged children and youth. *Applied Physiology, Nutrition, and Metabolism*, 41(6), S240–S265.
- Fjørtoft, I. (2001). The natural environment as a playground for children: The impact of outdoor play activities in pre-primary school children. *Early Childhood Education Journal*, 29(2), 111–117.
- Gallagher, K., Towe, R., & Cairney, J. (2023). Motor development in childhood: Foundations for lifelong movement. *Developmental Review*, 68, 101–125.
- Hardy, L. L., King, L., Farrell, L., Macniven, R., & Howlett, S. (2010). Fundamental movement skills among Australian preschool children. *Journal of Science and Medicine in Sport*, 13(5), 503–508.
- Hinkley, T., Crawford, D., Salmon, J., Okely, A. D., & Hesketh, K. (2014). Preschool children and physical activity: A review of correlates. *American Journal of Preventive Medicine*, 34(5), 435–441.
- Lopes, V. P., Rodrigues, L. P., Maia, J. A., & Malina, R. M. (2012). Motor coordination as predictor of physical activity in childhood. *Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports*, 22(5), 663–669.
- Lopes, V. P., Santos, R., Pereira, B., & Lopes, A. (2013). Associations between gross motor coordination and academic achievement in elementary school children. *Human Movement Science*, 32(1), 9–20.
- Lubans, D. R., Morgan, P. J., Cliff, D. P., Barnett, L. M., & Okely, A. D. (2010). Fundamental movement skills in children and adolescents: Review of associated health benefits. *Sports Medicine*, 40(12), 1019–1035.
- Mardiansyah, A., Syafruddin, M., & Bakhtiar, S. (2023). Assessment of motor competence in Indonesian elementary school children using the KTK3+ (Yayımlanmamış doktora tezi). Universitas Negeri Padang.
- Morgan, P. J., Barnett, L. M., Cliff, D. P., Okely, A. D., Scott, H. A., Cohen, K. E., & Lubans, D. R. (2013). Fundamental movement skill interventions in youth: A systematic review and meta-analysis. *Pediatrics*, 132(5), e1361–e1383.
- Özbar, N. (2007). Çocuklarda motor gelişimi etkileyen faktörler. *Spor Bilimleri Dergisi*, 18(1), 45–58.
- Savaşhan, Ç., Sarı, O., Aydoğan, Ü., & Erdal, M. (2015). İlkokul çağındaki çocuklarda obezite sıklığı ve ilişkili etmenler. *Türk Pediatri Arşivi*, 50(3), 158–164.
- Stodden, D. F., Goodway, J. D., Langendorfer, S. J., Roberton, M. A., Rudisill, M. E., Garcia, C., & Garcia, L. E. (2008). A developmental perspective on the role of motor skill competence in physical activity. *Quest*, 60(2), 290–306.
- Tremblay, M. S., Gray, C. E., Akinroye, K., Harrington, D. M., Katzmarzyk, P. T., Lambert, E. V., ... & Tomkinson, G. R. (2015). Physical activity of children: A global matrix of grades comparing 15 countries. *Journal of Physical Activity and Health*, 12(2), 113–125.
- Uygun, F., & Yamaner, F. (2017). Şehir ve kırsalda öğrenim gören çocukların bazı motorik özelliklerinin karşılaştırılması. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 98–106.
- Veitch, J., Bagley, S., Ball, K., & Salmon, J. (2006). Where do children usually play? A qualitative study of parents' perceptions of influences on children's active free-play. *Health & Place*, 12(4), 383–393.

Uzungöl'de Turizm ve Sürdürülebilirlik Çalışmaları Tourism and Sustainability Efforts in Uzungöl

Faruk Eroğlu*

* Trabzon Büyükşehir Belediyesi Şef, farukeroglu1461@hotmail.com

ÖZET

Trabzon'un önemli bir destinasyonu olan Uzungöl'de turizm potansiyelini belirlemeyi ve sürdürülebilirlik sorunlarını ele almayı amaçlamaktadır. 1989 yılından itibaren tabiat parkı gibi çeşitli koruma statülerine sahip olan Uzungöl, zengin doğal ve kültürel kaynaklarına rağmen, özellikle körfez ülkelerinden gelen yoğun taleple birlikte plansız yapılaşma, imar planı eksikliği ve aşırı kapasite kullanımı gibi ciddi sürdürülebilirlik problemleri yaşamaktadır. Proje, bölgenin doğal yapısını ve sosyo-ekonomik dengesini koruyarak turizmden elde edilen gelirin devamlılığını sağlaması için sürdürülebilir turizm kalkınması modelini benimsemesini önermektedir; bu kapsamda koruma amaçlı imar planının acilen tamamlanması, altyapının iyileştirilmesi, ekoturizm gibi faaliyetlerle turizmin çeşitlendirilmesi ve hizmet kalitesinin artırılması gerektiği vurgulanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilir Turizm, Uzungöl, Plansız Yapılaşma

ABSTRACT

The project aims to determine the tourism potential and address the sustainability issues in Uzungöl, an important destination in Trabzon. Although Uzungöl has had various protection statuses, such as a nature park, since 1989, and possesses rich natural and cultural resources, it is facing serious sustainability problems, including unplanned construction, lack of a zoning plan, and overuse of capacity, particularly due to intense demand from gulf countries. The project recommends that the region adopt a sustainable tourism development model to ensure the continuity of tourism revenue while preserving its natural structure and socioeconomic balance; in this context, it stresses the urgent need to complete the conservation-oriented zoning plan, improve infrastructure, diversify tourism with activities like ecotourism, and enhance the quality of services.

Key Words: Sustainable Tourism, Uzungöl, Unplanned Construction

GİRİŞ

Doğu Karadeniz Bölgesi, zengin doğal kaynakları, yeşil doğası, temiz havası, şifalı suları, kendine özgü iklimi ve bitki örtüsü ile yayla yaşamının en güzel örneklerini sunan önemli bir cazibe merkezidir. Tarihi ve kültürel değerlerinin yanı sıra, alternatif turizm olanaklarıyla da dikkat çekmektedir. Bu bağlamda, Karadeniz Bölgesi'nin en önemli turizm merkezlerinden biri olan ve Trabzon ilinin Çaykara ilçesine 19 km uzaklıkta yer alan Uzungöl çalışma konusu olarak seçilmiştir. Çalışmanın temel amacı, bölgenin turizm potansiyelini ortaya koymak ve sürdürülebilir turizm gelişimi için öneriler sunmaktır. Çalışma kapsamında, bölgenin tarihi gelişimi, coğrafi özellikleri, sosyal, ekonomik ve kültürel yapısı değerlendirilmiş; plansız yapılaşma ve doğal alanların tahribatına karşı alınması gereken önlemler ele alınmıştır. Ayrıca Uzungöl'ün doğal zenginlikleri, flora ve fauna yapısı, geleneksel yaşam biçimi ve mevcut turizm faaliyetleri incelenerek, bölgenin sürdürülebilir bir destinasyon haline getirilebilmesi için atılması gereken adımlar araştırılmıştır.

1. UZUNGÖL'ÜN MEVCUT DURUMU

1.1. Tarihçe

Uzungöl, 1962 yılından bu yana belde belediye statüsünde iken, 2014 yılında çıkarılan 6360 sayılı Kanuna istinaden mahalleye dönüşmüştür. Yerleşiminde doğusunda Rize ilimiz bulunurken batısında Köprübaşı ilçesi Güneyinde Bayburt ili bulunmaktadır. Uzungöl'ün eski adı Saraho'dur. Bölge'ye ilişkin ilk kayıtlar 1586 yılına aittir. Kayıtlara göre, bölgede ilk kalıcı yerleşim 1650'li yıllardan sonradır. Osmanlı İmparatorluğu döneminde bölge halkının zorunlu göçe tabi tutulduğu yolunda da bilgiler bulunmaktadır. Bölge, Cumhuriyet'in kuruluşu sonrasında uzun yıllar Of ilçesi'ne bağlı olarak kalmıştır. Çaykara'nın ilçe olduğu 1948 yılından itibaren ise bölgenin tamamı bu ilçe sınırları içerisinde kalmaktadır (Uzungöl Özel Çevre Koruma Bölgesi İmar planı 2013-2017). 1920'li yıllardan sonra yaşanan geçim sıkıntıları ve meydana gelen heyelanlar nedeniyle bölgeden çeşitli illere göçler yaşanmıştır. Bu iller; Van ili Özalp ilçesi, Çanakkale ili Gökçeada ilçesi, Hatay ili Reyhanlı ilçesi ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne yönelmiştir. Nüfus değişimleri yıllara göre aşağıda belirtilmiştir.

Tablo1. Yıllar İçinde Uzungöl ÖÇK İçinde Arazisi Bulunan Yerleşim Birimlerinin Değişimi

Yerleşim Birimi	1976	1985	1997	2007	2024
Uzungöl	2949	2942	2797	1588	1537
Arpaözü	400	171	44	84	159
Demirkapı	500	312	120	57	291
Derindere	450	162	163	23	90
Çayıroba	500	290	213	128	88
Köseli	750	450	229	220	175
Şekersu	33	9	167	139	208
Yaylaönü	450	333	201	94	256
Toplam	6032	4469	3934	2333	2804

Kaynak: ÖÇKB, Karasal Biyolojik Çeşitliliğin Tespiti Projesi Sonuçları ve TÜİK Raporu, 2024

Yukarıdaki tablo incelendiğinde; 1976'lı yılından itibaren süreklilik gösteren bir nüfus azalışı olduğu görülmektedir. Bu azalma, 2000'li yıllarla birlikte daha da hız kazanmıştır. Örneğin, 1997 yılında yaklaşık

2800 kişi yaşarken, 2007 yılında bu sayı 1600 kişiye gerilemiştir. 2017 ve 2024 yılı nüfus verileri de bu düşüş trendinin devam ettiğini göstermektedir.

Şekil 1. 1980 Yılı Öncesinde Uzungöl

Kaynak: Uzungöl Turizmciler Derneği

Şekil 2. 2024 Yılında Uzungöl'den Bir Görünüm

Kaynak: Uzungöl Turizmciler Derneği

1.1.1. Uzungöl'ün Gelişimine ve Korunmasına Yönelik Resmi Düzenlemeler

1980 yılı öncesinde yapılaşmanın oldukça az olduğu bölgede, 1990 yılında turizme yönelik farkındalığın artmasıyla birlikte turizm tesisleri kurulmaya başlanmıştır. Bu gelişim, 2025 yılına kadar devam ederek bölgenin önemli bir turizm merkezi haline gelmesine neden olmuştur. Sürdürülebilir gelişimin sağlanması ve bölgenin korunabilmesi amacıyla çeşitli koruma statülerine dahil edilmiştir.

Tablo 2. Verilen Statüler

Verilen Statüler	İlan Tarihi
Tabiat Parkı	13.11.1989
Turizm Merkezi	05.03.1990
Doğal Sit Alanı	04.12.1998
Özel Çevre Koruma Bölgesi	07.01.2004

Kaynak: ÖÇKB (Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı)

1.1.2. Gölün Oluşumu

Uzungöl doğu-batı doğrultulu bir fay vadisi boyunca uzanmaktadır. Fayın güney bloğu kuzey bloğa göre yükseldiğinden güney blok şiddetli bir şekilde aşınmaya uğramıştır. Yükselen blokta, batıdan doğuya doğru üç adet yan dere; güneyden kuzeye doğru blok çakıl, kum, boyutunda kayaç parçalarını ana vadiye, Uzungöl'de taşımaktadır. Bu sedimanlar Uzungöl'ün uzandığı dereye ulaştığında üçgen şeklinde alüvyon yelpazeleri (alluvial fan) oluşturmaktadır. Aşırı ve uzun süreli yağışlarda vadinin güney yan kollarındaki kayaç parçaları su ile karışarak yamaç aşağı doğru çok hızlı akan moloz çamurlarına dönüşmektedir. 1600 yıllarda gerçekleştiği tahmin edilen ve bölgede göç olaylarına neden olan bu tür şiddetli ve uzun süreli yağmur, feyezan, Uzungöl Mahallesinde alüvyon yelpazesi şeklinde ana vadide akan derenin önünü keserek gölün oluşmasına neden olmuştur (Bektaş 2017).

Gölün oluşumundan bu yana doğa olayları karşısında sürekli olarak değişimlere, dönüşümlere maruz kalmış ve kalmaya da devam etmektedir. Gölün ince ve uzun görünümü itibari ile yöre, "Uzungöl" ismini, gölün bu özelliğinden dolayı almıştır. Gölün derinliği ve genişliği mevsimlere bağlı olarak değişmektedir. Yakın zamanlarda yapılan göl temizleme çalışmaları sayesinde, gölün boyu 950 m, eni 450 m ve derinliği ise 5,5 m ile 8 m arasında değişiklik göstermektedir.

Şekil 3. Uzungöl'ün Kuş Uçuşu Görüntüsü

Şekil 3'te görüldüğü gibi Uzungöl doğu-batı doğrultulu bir FAY vadisi boyunca uzanır. Y: Fayın göreceli yükselen bloğu. A: Fayın göreceli alçalan bloğu. A1, A2, A3, güneyde, yükselen fay bloğunda, gelişmiş alüvyon yelpazeleri. A1 ve A2 alüvyon yelpazeleri ana vadinin önünü keserek Uzungöl'ün oluşmasına neden olmuştur (Bektaş 2017).

1.1.3. Sel ve Çığ Olayları

Coğrafik yapısı gereği, bölgede irili ufaklı çok sayıda çığ ve çok sayıda sel felaketleri yaşanmıştır. Aşırı derecede yıkımlara ve ölümlere neden olmuş bazı felaketlerin yarattığı olumsuz etkiler unutulamamaktadır. Kesin tarihi bilinmemekle birlikte, yörede yaşanmış büyük sel felaketinin ve gölün oluşumunda da etkisi olan, Garester (Karester) Dağın'ın Patlaması ile Saraho (Uzungöl) Köyünün tamamen yok olmasına, sayısız can ve mal kayıpları ile son bulmuştur. Bir diğer sel olayı ise, 4 Haziran 1929 tarihinde karların erimesi ve aşırı yağışlar sebebiyle Solaklı vadisini dik kesen irili ufaklı derelerin, yumuşak toprak kütlelerini harekete geçirmesi suretiyle, düzlük alanlarındaki yerleşim yerlerinin ve tarım arazilerinin nerde ise tamamını sular altında bırakmıştır (http-1). O yıl yaşanan felaketin etkileri Solaklı vadisinin tamamını kapsar niteliktedir. Bölgede; heyelan, çığ ve sel felaketlerinin bolca yaşandığı diğer bir çığ olayı ise, 1959 yılında Garester Dağı yamaçlarından kopan çığın (Goşon-Çay dereleri

boyunca) vadinin tüm alanları kaplamış, birçok evin yıkılmasına ve bir evde 2 kişinin ölümü ile sonuçlanmıştır.

1.2. Mimari Yapısı

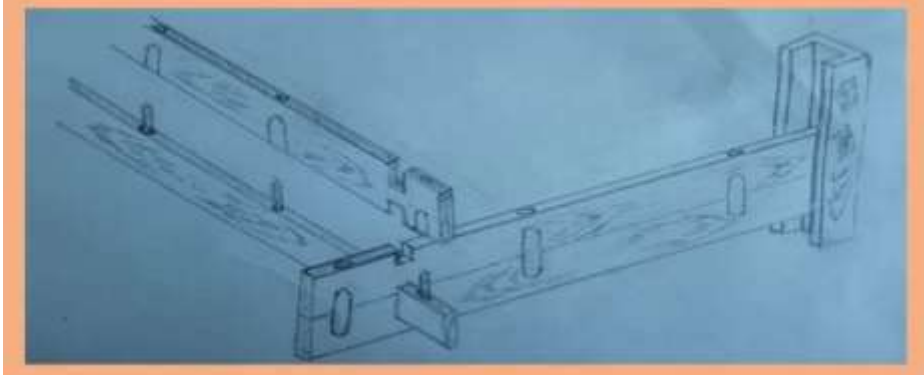
Uzungöl Mahallesi ve çevre mahalleri yapılaşmaları benzerlik göstermektedir. Bu mahalleler; Arpaözü, Demirkapı ve Yaylaönü gibi yerleşimlerde bulunan geleneksel ahşap evlerin oluşturduğu mimari bütünlük, bölgenin kültürel kimliğini yansıtmış ve turistik cazibe merkezi haline gelmiştir. Bu evlerin bir kısmı günümüze kadar korunarak gelmiştir. Geleneksel evlerin mimari biçimleri; iklim, yaşam tarzı, arazi kullanımı ve çevrede bulunan doğal yapı malzemeleri gibi unsurlar doğrultusunda yön bulmuştur. Mevcut yapılarla 3 değişik tip gözlenmiştir. Bunlar; “Dış Sofalı Ev”, “Karnıyarık Sofalı Ev” ve “Misafir Odası” tipleri olarak belirlenmiştir. İncelenen evlerin büyük bir yüzdesini “Dış Sofalı Ev” tipi oluşturmaktadır. Dış Sofalı Evler eğime dik ve manzaraya yönelenerek konumlandıkları için, yaşam katına girişler eğimin her iki yanından verilmiştir. Bir zamanlar hayvancılığın yoğun bir şekilde yapıldığı bölgede, hayvan barınağı (ahır) bölümüne giriş ise, yapının konumlandığı alanın en alt kotundan verilmiştir. Demirkapı ve Uzungöl mahallelerinde 2 evde “Karnıyarık Sofalı Ev” tipine rastlanmıştır. Karnıyarık sofalı evlerde iç hayat bölümünün iki yanında yaşam mekânlarının sıralanmış olduğu bir plan düzeni hâkimdir. Bu iki tip dışında evlerin müstemilatı olarak tekbir odadan oluşan, ağa evlerine gelen misafirlerin ağırlandığı “Misafir odasının” varlığı tespit edilmiştir. İç sofa, inceleme yapılan bölgede “Hayat” olarak adlandırılmaktadır. Evler genellikle iki katlıdır. Üst kat yaşama alanıdır. Hayvan barınağı olarak kullanılan bodrum katları, genellikle kottan dolayı kısmen yer altına gömülmüş olup, kimi zaman da zemin kat gibi görünüş vermektedir.

Eğimin fazla olduğu yayla köylerinde bodrum kat gibi algılsa da eğimin daha az olduğu bölümlerde bu kat zemin kat şeklinde algılanmaktadır. Konutların taşıyıcı sistemi, taş ve ahşap malzeme kullanılarak oluşturulmuştur. Bodrum katların eğim yönündeki bina duvarları ve temellerinde, taş malzeme kullanılarak evler inşa edilmiştir. Bodrum katının üstündeki yaşam katı olan bölümlerde ise, çatma ahşap tekniği kullanımı tercih edilmiştir. Yapıların sağlamlık durumu genel olarak orta derecedir. Bunun yanı sıra daha az sayıda iyi ve kötü durumda olan yapılarla da karşılaşmıştır. Aile bireylerinin yaşama alanlarının konfor koşullarını iyileştirmek amacı ile yapılara müdahale ettikleri tespit edilmiştir. Yaygın olarak kullanılan çatı tipi, beşik çatıdır. Ağır kış koşulları ve yağmurdan dolayı çatı eğimi günümüz yapılarına oranla yüksek tutulmuş olup, bazı çatılar da kırma çatı tipinde uygulanmıştır. Özgün çatı kaplama malzemesi olan ve Karadeniz evlerinde kullanımı görülen ve yöresel olarak hartama adı verilen 3- 10 mm kalınlıkta, 60- 80 cm boyda ince tahtalardan oluşan kaplama malzemesinin kullanıldığı tipe nadir olarak rastlanılmıştır. Genel olarak gerçekleştirilen onarımlar sırasında özgün kaplamaların kaldırılarak, yerine kiremit ve/veya sac levha kullanıldığı görülmektedir. Genel olarak yapılarda geniş saçak kullanıldığı söylenebilir. Yapı ögesi olarak balkonlar öne çıkan öğelerdir. Bu mekân, oturma ve bazı tarım ürünlerinin (mısır ve ot) kurutulması amacıyla kullanılmaktadır. Ayrıca yağmur oluğunu taşıyan ve yöresel olarak “Gugar” adı verilen yapı öğelerine, koruma durumu iyi ve orta düzeyde olan evlerin çoğunda rastlanılmıştır. Genel olarak bezeme öğelerine kat silmelerinde, payandalarda ve kapılarda rastlanmıştır. Çalışma yapılan belde ve köylerdeki konutlarda pencereler düz atkılı olarak tespit edilmiştir. Çok kanatlı ve tek kanatlı tiplere bir arada rastlandığı olmuştur. Evlerde, onarım sırasında yenilenen pencere sayısı oldukça fazladır. Pencere ojesi olarak, kepenk ve parmaklık tespiti yapılmıştır (Uzungöl Özel Çevre Koruma Bölgesi Yönetim planı 2013-2017).

Uzungöl’de ve yakın çevrelerinde inşa edilen, tarihi ahşap evlerin mimari yapısı, kendine özgü yapı tarzı ile inşa edildiği alanlara, doğaya uygun bir görünüm sağlaması, ayrıca insan sağlığı açısından bir o kadar da önemli olduğu gerçeğini de ortaya koymaktadır. İnşasında genellikle yapının üst kısmı tamamen yığma tahtalardan oluşan ve ağaç çivilerle birbirine monte edilen, kapı pencere ve köşe formları (boğaz, gedik) açılarak evin (Oda, Mabeyin, Kiler, Balkon, Hol, Serender vb.) bölümlere ayrılarak evlerin inşası bu şekilde tamamlanmaktadır. Uzungöl’de yapılan ahşap evlerin, genellikle Kurt Boğaz tekniği hâkim olması ve yapım aşamasında, teknik olarak bütün bölümler aynı anda inşa edilmesi, kullanılan tekniğin

zorluk derecesini yansıtmaktadır (Şekil 2). Bu tarz yapıların bir kısmı korunmuş (Şekil 3-4), bir kısmı ise aslına uygun restorasi yapılarak (Şekil 5) ahşap evlerin günümüze kadar korunması sağlanabilmektedir.

Şekil 4. Uzungöl Evlerinin (Kurt Boğazı) Yapım Tekniği

Kaynak: Mustafa Öztürk

Şekil 5. Tarihi Tescilli Ev (Büyük Köy Mevkii)

Kaynak: Mustafa Öztürk

Şekil 6. Tarihi Tescilli Ev'in Restorasyon Öncesi ve Sonrası (Koşon Mevkii)

Kaynak: Mustafa Öztürk

1.3. Sosyo-Ekonomik Değerlendirme

1.3.1. Ekonomik Değerlendirme

Bilindiği üzere Doğu Karadeniz Bölgesi, coğrafik yapısı gereği, diğer bölgelere oranla ekonomik açıdan yoksun bir bölge olduğu gerçeğini ortaya koymaktadır. Arazinin genellikle engebeli, sarp ve dik yamaçlarla çevrili olması, bu bölgede tarım ve hayvancılık uğraşının tam anlamıyla yapılamamasına neden olmuştur. Solaklı vadisi ve özellikle Çaykara ve takiben Uzungöl yöresi bu elverişsiz alanlarda, uzun yıllar geçim mücadelesini vermiş, tarım ve hayvancılığı zor şartlarda icra eden, makine gücünden yoksun, tamamen kas gücüne dayalı olarak iş görülmesine mecbur kalınmıştır. Buna karşılık son yıllarda “Bacasız Sanayi” olarak bilinen Turizm sektörü, bölgeye ve dolayısıyla Türkiye’nin ekonomisine güç katmış ve alternatif istihdam alanları oluşturmuştur.

Gelinen süreçte ekonomik gelişmişlik önemli bir değer olduğu %90 oranında kabul edildiği bilinmektedir. Uzungöl Mahallesinde yaşayanların 2025 yılı verilerine ve gözlemlere dayanılarak yapılan değerlendirmelerde %95 gelirini turizmden sağladığı bilinmektedir. Turizm ile uğraşanların çoğunluğu pansiyon, otel ve restoran işletmeciliği yapmaktadır. Haliyle bu durum özellikle de Mayıs-Haziran-Temmuz ve Ağustos aylarında işsizlik oranı yok denecek seviyeye kadar indirmiştir. Yapılan araştırmalar neticesinde ÖÇK bölgesindeki yerleşim yerlerinde tarımla uğraşanların sayısı oldukça azdır. Hanelerin %25’i tarımsal üretim yaparak hem kendi tüketimlerini karşılamakta hem de az da olsa işletmelere satış yapmaktadır. Bölgede bal üretimi yapan 7-8 aile bulunmaktadır.

2023–2024 yıllarında Uzungöl’ü ziyaret eden yabancı turist sayılarına ilişkin veriler aşağıdaki tabloda sunulmuştur. Ziyaretçilerin yaklaşık %75–80’inin Körfez ülkelerinden geldiği görülmektedir. Bu durum, Uzungöl’ün uluslararası turizmdeki önemini ve özellikle Körfez ülkeleri vatandaşları arasındaki popülerliğini açıkça ortaya koymaktadır. Söz konusu ülkeler, ziyaretçi yoğunluğuna göre sırasıyla Suudi Arabistan, Katar, Kuveyt, Birleşik Arap Emirlikleri, Ürdün, Lübnan, Irak, İran ve Azerbaycan’dır.

Tablo 3. Yerli ve Yabancı Turist Sayıları

Yerli ve Yabancı Turist Sayıları	2023 Yılı Verileri	2024 Yılı Verileri
Yerli Turist	713.143	472.710
Yabancı Turist	2.139.430	1.890.842
Toplam	2.852.573	2.363.552

Kaynak: Trabzon İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

Tablo 4. Otel Pansiyon ve Basit konaklama Yerleri Sayıları

Otel Pansiyon ve Basit Konaklama Yerleri	2025 Yılı Verileri
Otel	51
Pansiyon	63
Basit Konaklamalı	28
100 Gün Konaklamalı	120

Kaynak: Çaykara Belediyesi Başkanlığı

1.3.2. Sosyal Değerlendirme

Uzungöl yaşayan 60 yaş üzeri kişilerin çoğunun eğitimi ilköğretim düzeyindedir. Bu oran İlk Öğretim Mezunu %30 Lise mezunu %40 Üniversite mezunlarının ise %30' civarındadır. Hanelerde yaşayan kişilerin sayısı bir imar planının olmayışı nedeniyle oldukça kalabalıktır. Hanelerde yaşayanların %80 doğduklarından beri burada yaşadıklarını belirtmişlerdi.

Yörenin SiT alanı ve Özel Çevre Koruma (ÖÇK) bölgesi statüsünde olması, çeşitli kuralların uygulanmasında hangi alanların etkilendiğine dair bilgi kirliliğine neden olmaktadır. Bu durum, imar planlarıyla ilgili kamuoyunun kafasında soru işaretleri oluşmasına yol açmaktadır. İmar planına yönelik desteğin artırılması için öncelikle plan hakkında kamuoyuna açık, anlaşılır ve şeffaf bilgilendirme yapılması gerekmektedir. Belirsizliklerin giderilmesi adına, imar planı sürecinin bir an önce başlatılması, bu süreçte halkın katılımının sağlanması, toplantıların ve bilgilendirmelerin kamuya açık şekilde yürütülmesi, yöre halkı tarafından en çok dile getirilen talepler arasında yer almaktadır.

Uzungöl halkının sivil toplum kuruluşlarına katılımı istenen düzeyde olmasa da devlet tarafından planlanan Hidroelektrik Santrallere (HES) karşı gerekli tepkiyi göstermiştir. Bu durumun en önemli nedenlerinden biri, plansız yapılaşmaların yarattığı çekişmeler ve bilgi eksiklikleridir.

1.3.3. Kültürel Değerlendirme

Uzungöl yerleşimi dağlık dar bir vadide konumlandığı için gelişmesi çok kısıtlı bir mahalle özelliği göstermektedir. Bu sebeple planının, mevcut eski yapılaşma dokusunu muhafaza edecek şekilde yapılmasında fayda görülmektedir. Özellikle eğimli arazilerde yapılaşmış ve eski doku özelliği gösteren, Büyük köy Mevkii, Hoca Ali mevkii, İnceli Mevkii ve Filak mevkilerine koruma amaçlı plan yapıp, parsel olduğu gibi korunmalıdır. Çünkü mevcut yapılaşmada, sokaklar ve konut girişleri ve cepheleri imar standartlarına uymamaktadır. Bu eğimden ve arazi kıtlığından dolayı uygulanan metodun, bu alanlardaki diğer yapılara da uygulanması ve koruma planı kararlarının buna göre alınması daha doğru olacaktır. Uzungöl mahallesinde eski ahşap yapıların restore edilerek, önceden ahır olarak kullanılan alt katların odaya dönüştürülerek, turistlere kiraya verildiği görüşmelerde tespit edilmiştir. Belde halkı turizme yönelik yatırımlar yapmaya başlamıştır. Bu gelecekte de devam edecektir (Uzungöl Özel Çevre Koruma Bölgesi İmar planı 2013-2017).

1.4. İklimsel Özellikler

Uzungöl'ün İklimsel Özelliklerine bakıldığında B tipi Humid- Orman, C Mikrotermal az sıcak ve hemen hemen her mevsimde yağışlı bir yapıda olduğu görülmektedir. İklimin bu özelliği, günde dört mevsimi bir arada yaşamayı mümkün kılmaktadır. Kış aylarında her yıl olmasa da gölde donma olayı yaşanmaktadır. Uzungöl'ün iklimi nemli iklimler sınıfına girmektedir. Köppen iklim sınıflamasına göre iklimsel yapısı C tipi iklim tipine girmektedir. Bu iklim tipi sıcak ılıman bir yapıya sahiptir. Yağışlar yıl boyunca kuraklık sınırının üzerindedir. En soğuk ayın sıcaklık ortalaması -3 °C ile +18 °C arasındadır. En sıcak ayın ortalama sıcaklığı 10 °C'nin altına düşmez. Bu iklim değerlendirme metodlarına göre elde edilen sonuçlar ve dikkate alınan faktörlerle ilgili bilgiler Tablo 5 ve 6 'da verilmektedir. (B.Verap, C.Şahin, E.Çiloğlu, H.O.İmamoğlu 2001).

2. UZUNGÖL'ÜN TURİZM POTANSİYELİ

2.1. Uzungöl'ün Doğal Kaynakları

Doğal güzellikleriyle göz kamaştıran ve turistlerin ilgi odağı haline gelen bölge, ülkemizin yağmur ormanlarının; Kaçkar ve Soğanlı sıradağlarının birleşim noktasında yer almaktadır. Sahip olduğu doğal kaynaklar sayesinde, dünyanın birçok ülkesinden ziyaretçi çekmeye devam etmektedir. Yöreyle ait doğal kaynaklara göz atacak olursak;"

2.1.1. Sular

Yöreye ait su kaynaklarının (İçme suyu, Akarsular, Dereler, Göller), hem miktar hem de kalite açısından yeterli derecede bulunduğunu söylemek mümkündür. Farklı kollardan derelerlerin oluşmasıyla birlikte bu derelerde bol miktarda kırmızı benekli alabalık yaşamaktadır. Ph değeri ve diğer mineraller bakımından da zengin olmasının yanında, sağlık açısından da bir o kadar önem taşımaktadır. İçme suyunun bu özelliğinden dolayı yörede birçok firmanın doğal kaynak içme tesisleri açılmasına sebep olmaktadır (Ağırlioğlu 2015).

2.1.2. Dereler

Yörede, Soğanlı ve Sıradağlarının eteklerinden doğan ve Haldizen (Demir Kapı) Köyü içinden geçerek, Uzungöl'ün oluşmasına sebep kılan Haldizen deresi, dere boyunca sık ormanlık alanların dik yamaçlarından akarak bu dereye eklenen onlarca dere ile birlikte Solaklı Vadisi boyunca Trabzon'un Of ilçesi sınırları içinden Karadeniz'e dökülmektedir. Yerleşimin olmadığı alanlarda, derelerin tamamı içilebilecek nitelikte olup, birçok derelerde ise doğal alabalık yaşamaktadır (Ağırlioğlu 2015).

2.1.3. Göller

Uzungöl yaklaşık 15-20 km mesafede ve 2600 ile 3000 rakımlarda bulunan diğer tabii güzellikler ise "Yedi Göller" bölgesidir. Demirkapı (Haldizen) mahallesinin doruklarında bulunan ve yedi göller adı verilen Krater Gölleri bulunmaktadır. Bu göller sırasıyla; Balıklı Gölü, Dipsiz Gölü, Sarıçiçek Gölü, Kara Gölü, İkiz Göller, Pirömer Gölü ve Aygır Gölü, tabiatın bu bölgeye bir başka armağanıdır (Ağırlioğlu 2015).

Şekil 7. Kırmızı Benekli Alabalık¹

Kaynak: Uzungöl Turizmciler Derneği

2.1.4. Ormanlar-Flora ve Fauna

Çokça yağış alan Uzungöl ve yöresi, yağmur ormanları olarak nitelendirilen Kaçkar ve Soğanlı sıra dağlarının birleştiği noktada konumlanmış durumda. Bölge hâkim ormanların, ılıman kuşağın en yaşlı ormanları olarak biliniyor. Bünyesinde barındırdığı ormanların sayesinde çok geniş bir doğal yaşam alanı oluşturmaktadır. Flora ve fauna açısından son derece zengin bir doğal yapısı vardır. Uzungöl'ü çevreleyen doğada 157 adet bitki türü tespit edilmiş en önemlilerden Uzungöl çuha çiçeği (Primula x uzungolensis) ilk kez bölge içerisinde tespit edilmiştir. Bunun yanında doğu ladini, kayını, sakallı kızılgaç, doğu karadeniz köknarı, anadolu kestanesi, adi ceviz, doğu karadeniz akçaağacı, dağ

¹ Siyah noktaların yan tarafına belirgin kırmızı benekler bulunur.

karaağacı, meşe, adi fındık ve kızılıktır. Uzungöl'ü çevreleyen ormanlarda 20 memeli hayvan, 151 kuş türü tespit edilmiştir. Memeli türlerden karaca, çengel boynuzlu dağ keçisi, vaşak, yaban domuzu, ayı, kurt, çakal, tilki, porsuk, ağaç sansarı, kakım, gelincik, tavşan, sincap, kirpi, cüce yarası; kuş türlerinden ise boz kaz, yeşilbaş ördek, fiyu, kaya kartalı, şahin, uludoğan, delice doğan, kızıl akbaba, turna, su karatavuşu sayılabilir. Ayrıca gölde doğal alabalık da yaşamaktadır. Uzungöl bütün bu doğal zenginliğiyle hassas bir ekolojik dengeye sahiptir (http-2).

Şekil 8. Uzungöl'ün Simgesi²

Kaynak: Uzungöl Turizmciler Derneği

2.2. Kültürel Kaynaklar

2.2.1. Kültürel Yapısı

Uzungöl turizm merkezi olarak yazın doğal güzellikleri, tarih ve kültür zenginlikleri ve farklılıkları ile Trabzon'un; hatta ülkemizin en önemli bir turizm destinasyonu haline gelmiştir. Doğal güzellikleri, suyu ve tertemiz havası ile insanların ruhunu okşayan ve bir başka dünyalara getiren mükemmel bir atmosfer yaşatmaktadır. Bu tabii güzelliklerin yanında bilinen tarihi ilk yerleşim 1586 yılından bu yana kültürel zenginlikleri ve doğal güzellikleri ile bir arada yaşama olanağı veren bir turizm merkezidir. Kültürel Kaynaklar olarak, Tescilli ahşap evler, Taş (Kemer) Köprü, Camiler, Mescitler ve Çeşmeler olarak sıralayabiliriz. Bunun yanında Uzungöl'ün El Sanatları, **Yöresel** Kıyafetler, Halk Oyunları, Yöresel yemekler, Gelenek ve Görenekler.

2.2.2. Filak Cami

Uzungöl mahallesi filak küme evlerinde bulunmaktadır. Merkezden 2 km uzaklıkladır. Hicri 1235, Miladi 1819 yıllarında yapıldığı bilinmektedir. Dikdörtgen şeklinde inşa edilen camidir. Bodrum katı yağma

² Uzungöl Turizmciler Derneği tarafından yapılmıştır.

taştan, üst katı ise işlenmiş ahşaptan inşa edilmiştir. Dört yöne eğimli kırma çatı ile örtülü olan yapının doğu yönüne 1980 yılında 4 yıl süren iki şerefeli minare eklenmiştir.

Şekil 9. Filak Camisi Dış ve İç Kısımından Görünüşü

Kaynak: Uzungöl Turizmciler Derneği

2.2.3. Taş Kemer Köprü

Uzungöl merkezinde yer alan ve bölgeye özgün bir mimari görünümü kazandıran Tarihi Taş Kemer Köprü'nün yapım tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Ancak, köprünün Trabzon Pontus İmparatorluğu döneminde yapıldığı bilinmektedir. Daha sonraki dönemlerde, Rus işgali sırasında bölgeye yönelik yakma, yıkma ve yağmalama olaylarının yaşandığı, bu süreçte köprünün de Rus askerleri tarafından yıkıldığı rivayet edilmektedir. Gölün bitim noktasında, yerleşim alanlarının geçiş ve ulaşımını sağlayan hâkim bir konumdadır. Zamanla bazı bölümleri zarar gören köprü, 1990'lı yıllarda restore edilerek Tarihi Taş Kemer Köprü günümüze kadar korunmuştur.

Şekil 10. Tarihi Taş Kemer Köprü

Kaynak: Uzungöl Turizmciler Derneği

2.2.4. Halk Oyunları

Yöre kültürünün hem yaşama/yaşatma hem de bu kültürü yeni kuşaklara aktarma noktasında özverili çalışmalar ve gayretler sayesinde devam etmektedir. Halk oyunlarının unutulmaması ve yöresel şekliyle yeni kuşaklara aktarılması için yıllardan beri ücretsiz kurslar verilmektedir. Yörenin sırasıyla Atlama, Sallama, Düz, sık sara ve en önemlisi vay beni oyunları olmak üzere beş oyundan oluşmaktadır. Burada belirtmemiz gereken **“Vay Beni”** oyunu, oyun oynanırken oyuncular iki guruba ayrılır ve karşılıklı olarak eş zamanlı üretilen atma/atışma türküleri söylenir ki görülmeye değerdir. Halk Oyunların nerde ise tamamı kaval eşliğinde oynanır. Bütün yurt genelinde en eski enstrüman özeliği taşıması bakımından **“Dilli Kaval,”** o yörenin de en belirgin ve en beğenilen zengin ata enstrümanı olma özelliğine sahiptir. Kaval demişken, özellikle bir özeliğine vurgu yapmak gerekir. Horon ya da yol havası çalınırken kavalcılar, hemen hemen çaldığı her ezgiyi nefes kesmeden sonlandırmasıdır. Kavalcılarının en önemli özeliği burada gizlidir. Hatta ve hatta eğer bu özeliği kavalla bütünleştiremiyorsanız size kavalcı denemez. Kaval ve kemençe eşliğinde sergilenen oyunlar (Horon) zaman zaman yerli ve yabancı turistlerin ilgisini çekerek, Turistlerin oyunlara eşlik etmeleri oyun atmosferine bir başka güzellik katmaktadır.

Şekil 11. Çaykara-Uzungöl Folklor Ekibi

Kaynak: Çaykara Dernekpazarı Kültür ve Dayanışma Derneği

2.2.5. Yöresel Yemekler

Destinasyon pazarlama faaliyetlerinde yöresel yiyeceklerin o bölgeye önemli üstünlükler sağladığını ve bu sayede sürdürülebilir alternatif turizmde öncülük ettiğini söylemek mümkün olacaktır. Bu itibarla işletmeler menülerinde yöresel yemeklerin bulundurulmasına azami gayret göstermektedirler. Turistlerin ve özellikle yerel turistlerin yöresel yiyeceklere olan ilgi ve alâkanın gün geçtikçe arttığını ve önem kazandığını bilinmektedir.

Çaykara ve çevresi, yöresel yiyecekleri bakımından, zengin bir kültüre sahiptir. Ancak ne yazık ki yöresel yiyeceklerin yaşatılması ve turizme kazandırılması noktasında gereken yapılmamıştır. Bu bakımdan bu kültürün yaşatılması adına, hem kamusal hem de özel sektörlerce desteklenmesine ihtiyaç vardır. Yörede eskiden beri yapılan ve halen yapılmakta olan yöresel yiyeceklerden bazıları;

- ✓ Tereyağında Alabalık

- ✓ Şişte Alabalık
- ✓ Lahana Yemeği, Lahana Ezmesi (Ğuliya), Karalahana Sarması
- ✓ Mısır Ekmeği, Karışık Mısır Ekmeği
- ✓ Muhlama, Kuymak, Kaygana, Pazılı Kaygana, Pazı Tavası
- ✓ Yöresel Sütlaç, Kara Helvası, Lokma (Hurma) Tatlısı
- ✓ Gorgot Çorbası, Arpa Çorbası, Mısır Çorbası, Lahana Çorbası
- ✓ Kabak Yemeği, Kabak Tatlısı, Kabak (suda) Haşlama,
- ✓ Tomara (Salut) Turşusu, Gongoroş Turşusu, Fasulye Turşusu, Pancar Turşusu -Fasulye Plaki / Bazares
- ✓ Tereyağı, Yoğurt, Peynir, Ayrın
- ✓ Arpa (Gavut), Mısır (Haşıl) Lapası vb. olarak sıralanabilir.

2.2.6. Gelenek ve Görenekler

Yayla 'ya Çıkma, Düğün, Galandar Gecesi, Asker Uğurlama, İmece ve benzerlerinden oluşmaktadır. Çaykara ve çevresinde halen bazı gelenek ve görenekleri devam ettirse de eskiye nazaran uygulanması ve yaşatılması nerde ise imkânsız hale gelmiş, yozlaşmaya maruz kalmış ve unutulmaya yüz tutmuştur.

2.3. Uzungöl'deki Turizm Çeşitleri

Bilindiği üzere Uzungöl ve Çevresi, coğrafik konumu itibari ile dağlık bir yapıya sahip olması, kışa yönelik turizm faaliyetlerin yapılamaması neticesinde, turizm sezonunun çok kısa sürmesine neden olmaktadır. Bu vesile ile mülga Uzungöl Belediyesi tarafından başlatılan ve daha sonra Çaykara belediyesince devam ettirilen teleferik proje çalışmaları devam etmektedir. Ayrıca Trabzon Ticaret ve Sanayi Odası Başkanlığı tarafından hazırlanan Teleferik projesi sayesinde kışa yönelik turizm faaliyetleri ve etkinlikleri sezonun, daha uzun zamana yayılmasına vesile olacaktır.

Turizm Çeşitlendirilmesi ve turizm faaliyetlerinin yılın tamamına yayma ve gelen turistlerin daha fazla gecelemlerini sağlamak adına birtakım sosyal etkinlikler ve sportif faaliyetlerin yapılmasına alan yaratılmaktadır. Yapılan aktiviteler ve sportif faaliyetler; Seyir Terasları, Balık Avlama, Heliski, Dağcılık Parkurları, Jeep Safari, ATV, Yamaç Paraşütü, Dağ Bisikleti, Deniz Bisikleti, Bisiklet (Bisiklet yarışları), Trekking, Rafting, Zipling, Çadır Kamp, Park (Macera, Luna) vb. gibi spor etkinlikleri gün geçtikçe uygulama alanları genişleyerek turizme kazandırılmaktadır.

Şekil 12. Trabzon Ticaret ve Sanayi Odası (TTSO) Uzungöl'deki Teleferik Projesi

Kaynak: Uzungöl Turizmciler Derneği

Şekil 13. Turizme Kazandırılan Sosyal Aktiviteler

Kaynak: Uzungöl Turizmciler Derneği

3. UZUNGÖL'ÜN SÜRÜDÜRÜLEBİLİR BİR DESTİNASYON OLARAK GELİŞTİRİLMESİ

3.1. Sürdürülebilirlik Kavramı

Doğal, kültürel ve sosyal kaynakların korunarak, bugünkü ihtiyaçları karşılarken gelecek nesillerin de ihtiyaçlarını karşılayabilmesini sağlayan bir turizm anlayışıdır. Özetle; doğaya saygılı sürdürülebilir turizm, ziyaretçilerin, sektörün, çevrenin ve yerel halkın uzun vadeli refahını gözetten bir yaklaşımdır. Sürdürülebilir gelişmenin ana unsurları aşağıdaki gibidir.

- ✓ **Çevresel sürdürülebilirlik:** Doğal kaynakların (su, enerji, toprak, hava) verimli kullanılması ve çevreye zarar verilmemesi.
- ✓ **Sosyal sürdürülebilirlik:** Yerel halkın kültürel değerlerinin korunması, topluma fayda sağlanması ve sosyal adaletin gözetilmesi.
- ✓ **Ekonomik sürdürülebilirlik:** Turizm gelirlerinin adil dağılımı, yerel ekonomiye katkı sağlanması ve uzun vadede ekonomik kalkınmaya destek olunması.

3.2. Sürdürülebilir Turizm

Çevresel, kültürel, sosyal ve ekonomik değerleri koruyarak turizmin gelişmesini sağlayan bir yaklaşımdır. Temel amacı hem bugünkü turistlerin hem de gelecekteki nesillerin ihtiyaçlarını karşılamaktır. Yani sürdürülebilir turizm, sadece kâr odaklı değil; toplum, çevre ve ekonomi arasında denge kuran bir turizm anlayışıdır (UNEP,2003:7).

3.2.1. Sürdürülebilir Turizmin Getirileri

- ✓ **Sürdürülebilir gelir sağlar;** Korunan doğal alanlar uzun vadede sürekli ziyaretçi çeker, böylece geçici değil kalıcı turizm geliri sağlanır.
- ✓ **Biyoçeşitlilik turizm ürünüdür;** Kuş gözlemi, doğa yürüyüşleri farkındalık yaratır.
- ✓ **Yerel toplulukların yaşam kalitesi korunur;** Doğa korunursa, bölge halkı da sağlıklı çevrede yaşar ve turizmden daha sürdürülebilir şekilde faydalanabilir.

3.2.2. Sürdürülebilir Turizm Açısından Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Turizmde yerel halkın refahının gözetilmesi, sürdürülebilir turizmin temel ilkelerinden biridir. Bunun önemi şu noktalarda öne çıkar:

- ✓ **Ekonomik faydanın adil dağılımı:** Turizm gelirinden yerel halk da doğrudan fayda sağlamalıdır (örneğin; konaklama, rehberlik, el sanatları, tarım ürünleri satışları).
- ✓ **İstihdam yaratma:** Turizm, yerel halka iş imkânı sunmalı; dışarıdan iş gücü yerine yerel çalışanlar tercih edilmelidir.
- ✓ **Kültürel değerlerin korunması:** Yerel halkın yaşam tarzı, gelenek ve kültürü korunmalı; turizmle birlikte bozulmamalıdır.
- ✓ **Katılım ve karar alma:** Turizm projeleri planlanırken yerel halkın görüşü alınmalı, katılımı sağlanmalıdır.
- ✓ **Sosyal etkilerin azaltılması:** Aşırı turizm, yerel halkın yaşam kalitesini düşürebilir. Bu etkiler önlenmeli veya dengelenmelidir.

Sonuç olarak, yerel halkın refahı gözetilmeden yapılan turizm, kısa vadede kazanç sağlasa da uzun vadede toplumsal huzursuzluk ve sürdürülemezlik yaratır.

Turizmde kültürel mirasın yaşatılması hem geçmişin değerlerini korumak hem de gelecek nesillere aktarmak açısından büyük önem taşır. Bu yaklaşımın turizm açısından önemi şunlardır:

- ✓ **Çekim unsuru oluşturur:** Tarihi yapılar, gelenekler, festivaller ve el sanatları turistler için ilgi odağıdır. Kültürel miras, destinasyonun kimliğini oluşturur.
- ✓ **Kültürel bilinç kazandırır:** Turistler farklı kültürleri tanıma fırsatı bulurken, yerel halk da kendi değerlerinin farkına varır.
- ✓ **Ekonomik katkı sağlar:** Müzeler, ören yerleri, kültürel etkinlikler ve geleneksel ürün satışları, yerel ekonomiye gelir kazandırır.
- ✓ **Koruma bilinci geliştirir:** Turizm gelirinin bir kısmı kültürel mirasın korunmasına yönlendirilerek sürdürülebilirlik sağlanabilir.
- ✓ **Kültürel erozyonu engeller:** Bilinçli turizm sayesinde kültürün yozlaşması yerine korunması ve yaşatılması teşvik edilir.

Turizm gelirlerinin adil dağılımı, sürdürülebilir turizmin temel ilkelerinden biridir ve şu açılardan büyük önem taşır:

- ✓ **Yerel halkın ekonomik fayda sağlaması:** Turizmden elde edilen gelirlerin yalnızca büyük işletmelere değil, küçük esnaf, zanaatkarlar ve yerel üreticilere de ulaşması gerekir. Bu, toplumsal refahı artırır.
- ✓ **Gelir eşitsizliğini azaltır:** Turizm bölgelerinde sadece oteller değil, rehberler, taşıma hizmetleri, restoranlar ve yerel pazarlar da kazanç sağlamalıdır. Böylece bölgesel kalkınma desteklenir.
- ✓ **Toplumsal destek artar:** Yerel halk turizmden doğrudan gelir elde ederse, bu sektöre daha olumlu yaklaşır ve korunmasına katkı sunar.
- ✓ **Kırsal kalkınma teşvik edilir:** Merkez dışındaki alanlarda da turizmin faydaları hissedilirse, göç azalır ve kırsal alanlar kalkınır.
- ✓ **Sürdürülebilirlik güçlenir:** Adil dağıtım, sosyal adaleti destekler ve turizmin uzun vadede istikrar kazanmasına yardımcı olur. Bu nedenle turizm planlamasında yerel katılım, gelir paylaşımı ve fırsat eşitliği ilkeleri gözetilmelidir.

Turizmde uzun vadeli planlama ve bilinçli tüketim, sürdürülebilirliğin önemli unsurlarındandır. Bu kavramlar:

✓ **Uzun Vadeli Planlama:**

Doğal ve kültürel kaynakların korunması, sürdürülebilir turizmin temelini oluşturur. Bu yaklaşım, kısa vadeli kazançlar yerine, gelecek nesillerin de turizm olanaklarından faydalanabileceği kalıcı ve dengeli yapılar oluşturmayı hedefler. Turizmle bağlantılı altyapı, ulaşım ve konaklama gibi yatırımlar planlanırken çevresel ve sosyal etkiler mutlaka göz önünde bulundurulmalıdır. Ayrıca, bölgelerin taşıma kapasitesi aşılmadan, dengeli ve kontrollü bir turist sayısına ulaşılması hem yerel halk hem de çevre açısından büyük önem taşır.

✓ **Bilinçli Tüketim:**

Sürdürülebilir turizm, turistlerin ve işletmelerin doğaya ve kültürel değerlere saygılı davranmasını esas alır. Bu anlayışla, su, enerji ve diğer doğal kaynakların tasarruflu kullanımı teşvik edilirken, yerel ürünlerin tercih edilmesi hem ekonomik kalkınmayı destekler hem de karbon ayak izini azaltır. Ziyaret edilen yerin gelenek ve değerlerine uygun davranmak ise kültürel hassasiyetin korunmasına katkı sağlar. Bu ilkelerin birlikte uygulanması sayesinde, çevresel ve sosyal boyutlarıyla dengeli ve sürdürülebilir bir turizm anlayışı gelişir.

3.3. Uzungöl'ün Sürdürülebilir Bir Destinasyon Olarak Geliştirilmesi İçin Öneriler

Doğal güzellikleri ve eşsiz manzarasıyla bölgenin hatta Türkiye'nin en popüler turizm destinasyonlarından biridir. Turizmin daha da geliştirilmesi için bazı stratejiler ve önlemler alınmalıdır. Bunlar;

- ✓ **Koruma Amaçlı İmar Planı:**1962 yılından beri tüzel kişiliğini koruyarak 2014 yılına kadar devam eden bir belde belediyesinde imar planının olmayışı çok manidardır. Dolayısıyla Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından hazırlanan koruma amaçlı imar planı, yaşayan yerel halkın taleplerinin dikkate alınarak yapılması gerekmektedir.
- ✓ **Alt Yapı ve Çevre:** Mevcut alt yapının yeniden yapılandırılması gerekmektedir. Çöp konteynerlerinin yer altına alınması çalışmaları yapılmalıdır.
- ✓ **Ulaşım:** Bölgeye ulaşımın kolaylaştırılması amacıyla mevcut yolların ve ulaşım altyapısının iyileştirilmesi gerekmektedir. Özellikle Çaykara-Uzungöl arasındaki yolun genişletilerek modern standartlara uygun şekilde asfaltlanması, bölgeye olan erişimi artıracaktır. Artan ziyaretçi sayısı ile birlikte oluşacak trafik yoğunluğunu azaltmak amacıyla geniş kapasiteli otopark alanları oluşturulmalıdır.
- ✓ Sürdürülebilir ulaşım çözümleri kapsamında; kontrol noktalarından mahalle içerisine ziyaretçileri taşıyacak gezi amaçlı shuttle araçları devreye alınmalı ve Uzungöl'ün güneyinden, dere yatağını takip eden güzergâhta ilerleyecek hafif raylı sistem gibi alternatif ulaşım türleri planlanmalıdır.
- ✓ **Konaklama:** Bölgede otel, pansiyon ve restoran gibi temel konaklama ve yeme-içme olanakları mevcuttur. Ancak artan turist talebine yanıt verebilmek için bu hizmetlerin çeşitlendirilmesi, kapasitesinin artırılması ve hizmet kalitesinin iyileştirilmesi gerekmektedir. Ayrıca sürdürülebilir turizm anlayışı doğrultusunda, doğayla uyumlu konaklama alternatiflerine de yer verilmelidir.
- ✓ **Turistik tesisler ve aktiviteler:** Ziyaretçilerin konaklama sürelerini uzatmak amacıyla bölgedeki turistik aktivitelerin çeşitlendirilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda kış turizmine yönelik telesiyer sistemleri, doğa yürüyüşü parkurları, bisiklet yolları gibi doğa temelli etkinlikler geliştirilmelidir. Ayrıca göl çevresinde oturma alanları, piknik alanları, çocuk oyun parkları, millet bahçeleri gibi kamusal yaşam alanlarının oluşturulması, ziyaretçilerin bölgeden daha

fazla faydalanmasını sağlayacaktır. Yöresel yemek sunumları, geleneksel el sanatları atölyeleri ve kültürel gösteriler gibi etkinlikler de bölgenin turistik cazibesini artıran önemli unsurlar arasında yer almalıdır.

- ✓ **Sosyal medya ve dijital platformlar:** Doğal güzelliklerini ve turistik potansiyelini tanıtmak adına çalışmaları yapılmalıdır. Sosyal medya ve dijital platformlar; bölgenin doğal güzelliklerini ve turistik potansiyelini yansıtan videolar, Şekiller ve tanıtım filmleri yapılmalıdır.
- ✓ **Ziyaretçiler için eğitim ve bilgilendirme programları:** Ziyaretçilere çevre bilincini artırmak için eğitim ve bilgilendirme programları düzenlenebilir. Örneğin, bölgedeki doğal güzellikler ve çevrenin korunması hakkında yerel dernekler ve kamu kurum ve kuruluşlarca yapılabilir.
- ✓ **Yerel halkın katılımı:** Yerel halkın katıldığı kültürel etkinlikler düzenlenip; yerel ürünlerin tanıtımı için ortak projeler geliştirilebilir.
- ✓ **Güvenlik önlemleri:** Bölgede ziyaretçilerin güvenliğini sağlamak adına kolluk güçleri daha etkin olmalıdır.
- ✓ **Kalite standartları:** Turistik tesislerde ve hizmetlerde kalite standartları yükseltilmelidir. Örneğin ilgili kamu kurum ve kuruluşlarca tesislerin ve hizmetlerin düzenli olarak denetlenerek standartlara uygunluğu kontrol edilmelidir.
- ✓ **Zabıta Hizmetler:** Yöreye gelen yabancı turistlerin bölgeyi daha iyi tanıyabilmesi için yabancı dil bilen zabıta memurları veya rehberlerin görevlendirilmesi önemlidir. Bu uygulama, turizm deneyimini zenginleştirirken sürdürülebilir ve kaliteli turizme katkı sağlar.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Son yıllarda Karadeniz Bölgesi, özellikle de Uzungöl turizm merkezi hem yerli hem de yabancı (özellikle Körfez ülkelerinden gelen) turistlerin yoğun ilgisiyle karşı karşıya kalmış ve mevcut fiziksel kapasitesinin üzerinde hizmet vermek durumunda kalmıştır. Bu aşırı talebe karşılık vermek isteyen yerel yatırımcılar ise, bölgedeki imar planı eksikliği nedeniyle çeşitli hibe ve destek programlarından yararlanamamıştır. Planlama eksikliği, özellikle konaklama ve yeme-içme gibi temel turizm gereksinimlerine yönelik kaçak yapıların ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Kamusal denetimler ve kontroller yapılmasına rağmen, bu yapılar büyük ölçüde önlenememiştir. 3194 sayılı İmar Kanunu çerçevesinde çıkarılan düzenleme ile 31.12.2017 tarihine kadar inşa edilmiş kaçak yapılar "imar barışı" kapsamında kayıt altına alınmıştır. Ancak, 01.01.2018 sonrasında kaçak yapılaşmaya kesinlikle izin verilmemesi gerektiği belirtilmiş olsa da bu kuralın etkili bir şekilde uygulanmadığı görülmektedir.

Bölgede ortak yönetime önem verilip, kararlarda yerli halka önceliği sağlanması:

Yazılı ve görsel basında yer alan değerlendirmeler ile sahada yapılan gözlemler doğrultusunda; bölgenin sorunların çözümünde kamu kurumları, belediyeler, sivil toplum kuruluşları, turizmciler ile yörede yaşayan kadın ve erkeklerin görüşlerinin alınarak katılımcı bir yaklaşım benimsendiği az da olsa görülmektedir. Ancak, bu yaklaşımın yeterli olabilmesi için tüm turizm paydaşlarını kapsayan, paydaşlar arasında etkin koordinasyon ve iş birliğine dayalı bir yapılanmanın oluşturulması gerektiği; paydaşların sorumlulukları tanımlanarak, bu rollerin koordinasyon içinde uygulanması denetlenmelidir. Özetle, turizmin gelişimi ve yönetiminde sürdürülebilirlik ilkesini benimseyen, rolleri belirleyip uygulamaları denetleyen güçlü ve kapsayıcı bir yönetim yapısına ihtiyaç vardır.

Turizm yatırımlarının uzun dönemli planlanması:

Uzungöl'de son yıllarda turizmin gelişimiyle birlikte bölgeye gelen turist sayısında önemli artışlar kaydedilmiştir. Ancak bu gelişim, genellikle kısa vadeli planlamalara dayalı olarak şekillenmiş; bu durumun temel nedeni ise turizm sektörünün arz yönlü değil, talep yönlü bir anlayışla organize edilmesidir. Bölgedeki ekonomik büyüme hedeflerinin kısa vadeli kazançlara odaklanması, turizme olan aşırı bağımlılığı beraberinde getirmiş ve bu doğrultuda planlamalar da daha çok kısa dönemli hedefler

üzerine inşa edilmiştir. Bu yaklaşımın sürdürülebilir olmadığı açıktır. Bu nedenle, Uzungöl'de turizmin geleceği açısından sürdürülebilir turizm kalkınması anlayışına geçilmesi gerekmektedir. Bölgenin sahip olduğu doğal ve kültürel kaynaklar dikkate alınarak, turizm arzına göre şekillenen ve uzun vadeli hedefler içeren bir planlama süreci benimsenmelidir. Özellikle zengin flora ve faunası ile dikkat çeken Uzungöl'de, ekoturizmin ön plana çıkarılması ve kırsal turizme dayalı bir yönetim modelinin benimsenmesi büyük önem taşımaktadır. Bu doğrultuda, turizm tesislerinin doğayla uyumlu şekilde yapılandırılması ve çevresel sürdürülebilirliği esas alan politikaların geliştirilmesi gerekmektedir.

Ayrıca kamu kurum ve kuruluşlarının da sürdürülebilir kalkınma ilkelerini destekleyen kırsal turizm faaliyetlerini teşvik etmeleri; doğal kaynakların arz yönlü şekillenmesini sağlamaları ve bölgede yapılacak turizm yatırımlarını uzun vadeli planlamalar çerçevesinde yönlendirmeleri büyük önem arz etmektedir.

Yukarıda belirtilen açıklamalara ek olarak;

- ✓ Hava kirliliğinin azaltılması, temiz ve sağlıklı bir çevrenin korunması için doğal gazın kısa sürede Uzungöl'e getirilmesi gerekmektedir.
- ✓ Alternatif ulaşım türleri çeşitlendirerek, gezi amaçlı "shuttle" ve Uzungöl Göl'ünün güneyinden geçerek dere yatağında yol ile birlikte giden "**hafif raylı sistem**" yapılmalıdır (ÖÇK Koruma Amaçlı İmar Planı 2017).
- ✓ Kırsal ekonomiyi canlandırmak, doğal ve kültürel mirası tanıtmak ve Şehirli turistlere doğayla iç içe, üretime dayalı deneyimler sunmak adına; Agro turizm, diğer adıyla, tarım turizmi Uzungöl'ün ÖSKA alanı içinde ve kırsal alanlarda tarıma dayalı yaşamı ve üretimi deneyimlemeye yönelik bir turizm yapılmalıdır. Burada konaklayan misafirler, çiftliklerde konaklayabilir, hayvan besleyebilir, ürün toplayabilir, peynir yapımı gibi geleneksel etkinliklere katılmayı sağlayacak çalışmalar yapılmalıdır.
- ✓ Kış turizmine yönelik planlı hamleler yapılmalı; Çaykara Belediyesince planlanan ayrıca Trabzon Ticaret ve Sanayi Odası Başkanlığınca planlanan teleferik/telesiyej projelerini hareketlendirip turizm ekonomisinden çok daha yüksek pay alınmasını sağlayabilmelidir.
- ✓ Uzungöl'de faaliyet gösteren turizm işletmeleri, hizmet sektöründeki maliyetlerin yüksekliği nedeniyle çeşitli zorluklarla karşı karşıya kalmaktadır. Özellikle nitelikli personel eksikliği, hizmet kalitesinin düşmesine ve maliyetlerin artmasına neden olmaktadır. Bu sorunun çözümüne yönelik olarak, Karadeniz Teknik Üniversitesi (KTÜ) bünyesinde Turizm ve Otelcilik Meslek Yüksekokulu'nun açılması önemli bir adım olacaktır. Bölgede böyle bir yükseköğretim kurumunun kurulması, yerel halkın turizm alanında mesleki eğitim almasını sağlayarak hem istihdamı artıracak hem de sunulan hizmetlerin niteliğini yükseltecektir. Nitelikli iş gücünün yetişmesi, turizm sektörünün sürdürülebilirliği açısından da büyük önem taşımaktadır. Uzun vadede bu tür bir eğitim yatırımı, hem işletmelerin maliyetlerini düşürecek hem de bölgenin rekabet gücünü artıracaktır.
- ✓ Uzungöl'e gelen yerli ve yabancı turistlerin memnuniyet düzeylerini artırmaya yönelik yapılan değerlendirmeler sonucunda bazı öneriler geliştirilmiştir.
- ✓ Bu bağlamda elde edilen bulgulara göre, her ne kadar turist memnuniyeti beklenen seviyeye tam olarak ulaşmamış olsa da, genel olarak memnuniyet düzeylerinin yüksek olduğu görülmektedir.
- ✓ Turist sayısının sürdürülebilir bir biçimde artırılabilmesi ve ziyaretçilerin tekrar bölgeyi tercih etmeleri için, Uzungöl'ün sahip olduğu cazibe unsurlarının çeşitlendirilmesi ve daha çekici hale getirilmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda, doğal ve kültürel değerlerin yanı sıra, deneyim odaklı turizm aktiviteleri, yerel yaşamla bütünleşik programlar ve destinasyon markalaşması gibi alanlara yatırım yapılması önem arz etmektedir.
- ✓ Bölgeye gelen turistlerin sürekli olarak bölgeyi tercih etmelerini sağlamak amacıyla, hem özel sektör hem de kamu kurumları arasında güçlü bir iş birliği tesis edilmelidir. Bu iş birliği çerçevesinde, bölgenin turizm potansiyelini artırmaya yönelik yenilikçi projeler geliştirilerek,

Uzungöl'ün rekabet gücü artırılmalı ve ziyaretçilerin memnuniyet düzeyi üst düzeye çıkarılmalıdır.

KAYNAKÇA

4957.html (Erişim Tarihi: 01.05.2025)

Ağıralıoğlu N. (2015). Bir İnceleme ve Gözlem.

Bektaş, Osman. (2017). Uzungöl'ün Düşündürdükleri.

Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) (2003). *Tourism and Local Agenda 21, Coğrafya Dergisi*, 32, 57–77.

Çevresel Sorunları Üzerine Bir Çalışma KTÜ Rize Su Ürünleri Fakültesi,356.

Güzel, M., Çakır, P. (2023). “Turizm Paydaşlarının Sürdürülebilir Turizm Yönetimi Anlayışının Değerlendirilmesi: Uzungöl'e Yönelik Bir Araştırma”, *Karadeniz Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 9/19, ss.343-362. DOI: 10.31765/karen.1320380

http-1: <http://www.caykaragundem.com/haber/gecmisten-gunumuze-uzungol->

http-2: <http://www.boyutpedia.com/2456/69690/uzungol-yerlesmesi-vesurdurulebilir->

http-3 : <http://sosyolojisi.com/kultur-nedir-2/3049.html> (Erişim Tarihi : 18.05.2025)

ÖÇKKB, (2010). Sosyo-ekonomik ve Kültürel Değerler Araştırması Sonuç Raporu.

The Role of Local Authorities in Sustainable Tourism. United Nations Publications. Paris.

Turizm (Erişim Tarihi 07.05.2025)

Uzungöl Özel Çevre Koruma Bölgesi Yönetim Planı 2013-2017.

Verep B., Şahin C., Çiloğlu E., ve İmamoğlu H. (2001). Uzungöl'ün İklimi ve

Yazıcı, H., & Cin, M. (1997). Uzungöl Turizm Merkezinde Coğrafi Gözlemler.

Büyükşehir Belediyelerinde Gençlik ve Spor Hizmetleri: Trabzon Büyükşehir Belediyesi Örneği

Youth and Sports Services in Metropolitan Municipalities: The Case of Trabzon
Metropolitan Municipality

Seda Enez* & Emrah Firidin**

* Trabzon Büyükşehir Belediyesi Gençlik ve Spor Daire Başkanlığı, sedaniz_ds@hotmail.com

** Doç. Dr./Karadeniz Teknik Üniversitesi İİBF Kamu Yönetimi Bölümü, efiridin@gmail.com/Orcid:0000-0002-2957-7407

ÖZET

Türkiye’de özellikle 2000’li yıllardan itibaren yerel yönetimlerin spor faaliyetlerine artan ilgisi, gerek yasal düzenlemeler gerekse merkezi hükümet politikaları tarafından desteklenmiş, belediyelere bu alanda geniş görev ve yetkiler tanınmıştır. Spor, bireylerin fiziksel ve ruhsal gelişimini desteklemesinin ötesinde, toplumsal dayanışmayı, disiplin kültürünü ve kolektif aidiyet duygusunu pekiştiren bir olgu olarak değerlendirilmektedir. Belediyeler, kent halkının spora erişimini artırmak, amatör spor kulüplerini desteklemek ve spor alanında toplumsal katılımı teşvik etmek amacıyla çeşitli mekanizmalar geliştirmektedir. Bu çalışmada, yerel yönetimlerin spor politikaları ve uygulamaları, kavramsal bir çerçeve içinde ele alınarak, Türkiye’de belediyelerin spor alanındaki rolü Trabzon Büyükşehir Belediyesi örneği üzerinden çok boyutlu olarak analiz edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Trabzon, Spor, Yerel Yönetimler

ABSTRACT

In Türkiye, the increasing interest of local governments in sports activities, particularly since the 2000s, has been supported by both legal regulations and central government policies, granting municipalities broad responsibilities and authorities in this area. Sports are considered not only to support individuals' physical and mental development but also to strengthen social solidarity, a culture of discipline, and a sense of collective belonging. Municipalities develop various mechanisms to increase the city's access to sports, support amateur sports clubs, and encourage social participation in sports. This study examines the role of municipalities in the field of sports in Türkiye in a multidimensional way, using the example of Trabzon Metropolitan Municipality, by addressing the sports policies and practices of local governments within a conceptual framework.

Key Words: Trabzon, Sport, Local Governments

GİRİŞ

Günümüz dünyasında yerel yönetimler, sadece altyapı ve temel hizmet sunan idari birimler olmaktan çıkarak, toplumun sosyal, kültürel ve sportif gelişimine katkı sunan çok yönlü organizasyonlar haline gelmiştir. Kentleşmenin hızlanması, nüfusun çeşitlenmesi, yaşam kalitesine yönelik beklentilerin artması gibi etkenler, belediyelerin hizmet alanlarını genişletmiş ve özellikle gençlik ile spor politikalarının yerel düzeyde uygulanabilirliğini zorunlu kılmıştır. Bu bağlamda, spor faaliyetleri, yerel yönetimlerin sadece genç nüfus için değil, tüm kentliler için sağlıklı yaşam, sosyal bütünleşme ve kültürel dinamizm yaratan bir hizmet alanı olarak öne çıkmaktadır. Spor, bireylerin fiziksel ve ruhsal gelişimini desteklemesinin ötesinde, toplumsal dayanışmayı, disiplin kültürünü ve kolektif aidiyet duygusunu pekiştiren bir olgu olarak değerlendirilmektedir.

Belediyeler, kent halkının spora erişimini artırmak, amatör spor kulüplerini desteklemek ve spor alanında toplumsal katılımı teşvik etmek amacıyla çeşitli mekanizmalar geliştirmektedir. Bu hizmetler arasında spor tesislerinin inşası, sportif etkinliklerin düzenlenmesi, başarılı sporcuların ödüllendirilmesi ve spor alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği yapılması gibi uygulamalar yer almaktadır. Türkiye’de özellikle 2000’li yıllardan itibaren yerel yönetimlerin spor faaliyetlerine artan ilgisi gerek yasal düzenlemeler gerekse merkezi hükümet politikaları tarafından desteklenmiş, belediyelere bu alanda geniş görev ve yetkiler tanınmıştır. 5393 sayılı Belediye Kanunu, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ve Gençlik ve Spor Hizmetleri Kanunu gibi yasal metinler, sporun yerel düzeyde teşvik edilmesini ve belediyelerin bu süreçte etkin rol oynamasını öngörmektedir. Aynı zamanda gençlik ve spor daire başkanlıklarının kurulması, belediyelerin kurumsal yapıları içinde spora verilen önemi artırmış; bu birimlerin sunduğu hizmetler, kentlilerin yaşam kalitesine doğrudan etki eder hale gelmiştir.

Bu çalışmanın amacı, yerel yönetimlerin spor alanındaki kurumsal rollerini teorik, yasal ve uygulamalı boyutlarıyla inceleyerek, Trabzon örneği üzerinden yerel düzeyde sürdürülebilir, katılımcı ve etkili spor politikalarının geliştirilmesine katkı sunmaktır. Çalışmanın birinci bölümünde, sporun tanımı, tarihsel gelişimi, toplumsal işlevleri ve yerel yönetimlerle olan ilişkisi değerlendirilmekte; özellikle sporun birey ve toplum üzerindeki fizyolojik, sosyolojik ve ekonomik etkilerine değinilmektedir. Bu kapsamda belediyelerin spor politikaları hem kuramsal hem de yasal boyutlarıyla analiz edilmektedir. Çalışmanın ikinci bölümünde ise Trabzon Büyükşehir Belediyesi Gençlik ve Spor Daire Başkanlığı’nın 2020–2024 yılları arasındaki faaliyet raporları esas alınarak yıllık performans değerlendirmeleri yapılmaktadır. Bu bölümde her bir yıla ait bütçe gerçekleştirmeleri, faaliyet sayıları, turnuva ve organizasyon çeşitliliği, sportif destekler ve katılım düzeyleri karşılaştırmalı şekilde ele alınmaktadır. Böylece, bir yerel yönetim biriminin gençlik ve spor hizmetlerinde nasıl bir dönüşüm yaşadığı ve uygulamada hangi önceliklere odaklandığı ampirik verilerle ortaya konmaktadır.

1. BELEDİYE ve SPOR İLİŞKİLERİ

1.1. Spor ve Spor Faaliyetleri

Spor, yalnızca fiziksel aktivite ya da rekabet ortamı değil, aynı zamanda bireyin bedensel, zihinsel ve ruhsal gelişimini destekleyen, toplumsal uyumu güçlendiren ve kamu sağlığına katkı sağlayan çok yönlü bir sosyal olgudur. Bu kapsamda, çağdaş yönetim anlayışlarında "yaşam boyu spor" ve "herkes için spor" ilkeleri ön plana çıkmakta; yerel yönetimler de bu anlayışı temel alarak topluma yönelik spor faaliyetlerini çeşitlendirmektedir. Belediyeler, bölge halkının sporla buluşmasını sağlayacak etkinlikler düzenleyerek hem toplumsal sağlığı teşvik etmekte hem de sosyal etkileşim alanlarını genişletmektedir. Ancak bu faaliyetlerin planlanmasında yerel halkın beklentileri, yaşam koşulları ve yerel yönetimlerin stratejik öncelikleri dikkate alınmalıdır. Sporun tanımı, sadece hareketliliğe indirgenemeyecek kadar çok boyutludur. Spor, bireyin kendini ifade etmesini sağlayan, başarı duygusunu tatmin eden, sistemli kurallar çerçevesinde yürütülen ve sosyalleşmeyi mümkün kılan bir etkinlik alanı olarak değerlendirilmelidir (Seraslan, 1990). Sporun bireye kazandırdığı özgüven, disiplin ve sosyal bağlılık; toplumsal düzeyde değerlendirildiğinde ise farklı sosyal grupları bir araya getirerek

dayanışmayı, kaynaşmayı ve ortak kimlik oluşturmayı kolaylaştırmaktadır. Geçmişte spor, özellikle 20. yüzyılın başlarında toplumları etkileyen bazı sosyal sorunların çözümünde etkili bir araç olarak kullanılmıştır. Alkolizm ve bulaşıcı hastalıklarla mücadelede, spor faaliyetlerinin bireylerin yaşam biçimlerini olumlu yönde dönüştürdüğü gözlemlenmiştir. Farklı inanç, meslek, yaş veya etnik geçmişe sahip bireylerin bir arada faaliyet göstermesiyle oluşan ortak spor alanları, toplumsal bütünleşmeyi desteklemiş ve kamusal aidiyetin gelişmesine katkı sunmuştur.

Sporun uluslararası ölçekte kazandığı önem, modern olimpiyatların 1896 yılında Pierre de Coubertin tarafından yeniden canlandırılmasıyla ivme kazanmıştır. Bu sayede farklı ülkelerden bireyler, evrensel kurallar çerçevesinde ortak hedeflere yönelerek hem sportif başarıyı hem de kültürel paylaşımı teşvik eden bir zemin oluşturmuştur. Spor, bu anlamda yalnızca bireylerin değil, toplumların ve kültürlerin de temsil edildiği bir diplomatik araç haline gelmiştir (DPT, 2000). Gelişmiş toplumlarda spor, bireyin çok yönlü gelişimini teşvik eden bir eğitim aracı olarak konumlanmaktadır. Bedensel sağlığın korunması, zihinsel becerilerin geliştirilmesi, sosyal dayanışmanın artırılması ve psikolojik denge sağlanması, sporun katkı sunduğu başlıca alanlardır. Ayrıca, ulusal düzeyde başarı gösteren sporcular, ülkelerini uluslararası platformlarda temsil etme imkânı elde ederek hem toplumsal gurur kaynağı olmakta hem de kültürel tanıtıma katkıda bulunmaktadır. Sporla ilgilenen bireylerin motivasyonları çeşitlilik arz etmektedir. Sağlıklı yaşam sürdürme, sosyal çevre edinme, eğlenme, boş zamanları verimli değerlendirme, çalışma performansını artırma gibi nedenler yaygın olarak ifade edilmektedir. Bunun yanı sıra, rekabet duygusu, kazanma arzusu ve hastalık sonrası rehabilitasyon gibi unsurlar da bireyleri spora yönlendiren diğer etkenler arasında yer almaktadır (Özdenk, 2018). Yerel yönetimler, bu çok boyutlu kazanımları dikkate alarak spor altyapılarını güçlendirmekte ve halka açık spor alanlarının yaygınlaştırılmasına öncülük etmektedir. Mahalle bazlı spor sahaları, yürüyüş parkurları, kapalı spor salonları ve yüzme havuzları gibi tesisler, yerel yönetimlerin sunduğu olanaklar arasında yer almakta; bunun yanında spor kulüplerine destek, gençlik turnuvaları ve eğitici spor kursları gibi faaliyetlerle halkın aktif yaşama katılımı teşvik edilmektedir. Böylece spor hem bireysel sağlığın korunmasında hem de toplumsal bütünlüğün inşasında stratejik bir araç olarak işlev görmektedir.

1.1.1. Spor Kavramı ve Tanımlar

Spor, tarihsel ve kültürel gelişim süreci içerisinde, yalnızca bireysel fiziksel etkinliklerin toplamı olarak değil; farklı etnik, dini ve kültürel kökenlerden gelen bireyleri ortak bir zeminde buluşturabilen evrensel bir iletişim aracı olarak da değerlendirilmektedir. Günümüzde spor, bireyin fiziksel sağlığını desteklemesinin ötesinde, ruhsal ve zihinsel dengeyi sağlayan, bireyler arası dayanışmayı teşvik eden ve sosyal bütünleşmeyi mümkün kılan çok yönlü bir faaliyettir. Bu nedenle spor, yalnızca bireysel faydaya değil, aynı zamanda toplumsal barışa ve kültürlerarası diyaloga katkı sağlayan bir araç olarak öne çıkmaktadır (Ekici, 2012). Modern yaklaşımlarda spor hem bir yaşam tarzı hem de önemli bir toplumsal eğitim aracı olarak kabul edilmektedir. Bedensel gelişimi destekleyen bu etkinlik türü, oyunlar, rekabet temelli faaliyetler ve hareket temelli uygulamalar aracılığıyla bireyin karakter oluşumuna, özdenetimine, sosyalleşme sürecine ve davranış biçimlerine doğrudan etki eder. Spor bu yönüyle, günümüzde yalnızca fiziksel performansa değil, bireyin psikolojik ve sosyal bütünlüğüne odaklanan disiplinlerarası bir araştırma alanı haline gelmiştir. 15 Etimolojik olarak incelendiğinde “spor” terimi, Latince “disportare” ve “desport” kökenli kelimelerden türemiştir. Bu sözcükler “ayırarak”, “dağıtmak”, “eğlenmek” ve “oyalanmak” anlamlarını taşımaktadır. 17. yüzyıldan itibaren “desport” sözcüğünün ilk hecesinden türeyen “sport” biçimi, İngilizce üzerinden yaygınlık kazanarak günümüzdeki formuna ulaşmıştır.

Bu köken, sporun başlangıçta eğlence ve boş zaman geçirme anlamı taşıdığını, zamanla sistematik ve kurallı bir etkinlik haline dönüştüğünü göstermektedir. Spor kavramı, çok yönlü niteliği dolayısıyla farklı disiplinlerde ve bağlamlarda çeşitli şekillerde tanımlanmıştır. Tanımlar arasındaki çeşitlilik, sporun farklı türlerinin, işlevlerinin ve amaçlarının farklı algılanmasından kaynaklanmaktadır. Genel bir tanımla spor; bireyin doğal çevresi içerisinde kazandığı becerileri, sosyal çevreye uyarlayarak geliştirmesini sağlayan,

belirli kurallar çerçevesinde bireysel ya da toplu olarak, araçlı ya da araçsız gerçekleştirilebilen, boş zaman değerlendirmeye yönelik veya profesyonel düzeyde yapılabilen, fiziksel ve ruhsal gelişimi destekleyen, aynı zamanda bireyi toplumla bütünleştiren kültürel ve rekabetçi bir etkinliktir. Sporun, bireylerin zihinsel ve bedensel kapasitesini artıran, toplumsal uyumu pekiştiren, kurallı ve organize faaliyetleri kapsayan bir alan olduğu yönündeki görüşler günümüzde oldukça yaygındır. Psikoloji disiplini açısından spor; bireyin ruhsal bütünlüğünü sağlamasına, stresle başa çıkmasına, aidiyet geliştirmesine ve sosyal çevreyle sağlıklı ilişkiler kurmasına olanak sağlayan bir uyum süreci olarak görülmektedir (Özdenk, 2018). Bu nedenle, spora sadece fiziksel performans çerçevesinden değil, psikososyal gelişim açısından da yaklaşmak gerekir. Yukarıda belirtilen tanımlar, sporun amacına dair güçlü ipuçları vermektedir.

Spor, bireyin yaşam kalitesini artırma yolunda hem sosyal ilişkilerini zenginleştiren hem de kişisel gelişimini destekleyen etkili bir araçtır. Zorlu yapısı ve disipline dayalı doğası sayesinde bireyin yaşamın getirdiği stres faktörlerine karşı direnç kazanmasına yardımcı olur. Bu bağlamda spor, bir anlamda bireyin yaşamı sürdürme kapasitesini güçlendiren savunma mekanizmalarından biri olarak değerlendirilebilir. Sporun bireye kazandırdığı fiziksel ve psikolojik direnç; yalnızca eğlence, başarı arzusu ya da yarışma duygusuyla sınırlı değildir. Aynı zamanda sağlıklı bireylerin yetişmesine ve bireylerin yaşam doyumlarının artmasına da hizmet etmektedir. Günümüzde spor, bireyin ruh sağlığını koruyucu bir araç; psikologlar tarafından da önerilen, düzenli yapılması gereken bir yaşam biçimi olarak değerlendirilmekte ve sağlıklı, dengeli bir yaşamın vazgeçilmez unsurlarından biri olarak kabul edilmektedir.

1.1.2. Sporun Tarihsel Gelişimi ve Toplumsal Önemi

Spor, insanlık tarihinin en eski dönemlerinden itibaren fiziksel varlığını sürdürme ve çevresel tehditlerle başa çıkma amacıyla şekillenmiş, zamanla evrim geçirerek toplumsal ve kültürel bir boyut kazanmıştır. İlk çağlarda savaş ve hayatta kalma güdüsüyle yapılan savunma ve saldırı temelli etkinlikler, ilerleyen dönemlerde yerini bireysel ve barışçıl spor disiplinlerine bırakmıştır. Bu dönüşüm, bireylerin rekabet etme, kazanma ve kendini gerçekleştirme arzularını ortaya koyabileceği kurallı ve yapısal platformların oluşmasına zemin hazırlamıştır (Guttmann, 2004: 15).

Sporun insanlık tarihiyle eş zamanlı bir biçimde ortaya çıktığı kabul edilmektedir. İlk topluluklarda bireyler, üstünlük sağlama, liderlik kurma ve sosyal onay görme gibi güdülerle çeşitli bedensel faaliyetlerde bulunmuşlardır. Bu faaliyetlerin izlerine Önyasya, Mezopotamya, Nil Vadisi, Akdeniz Havzası ve Orta Asya'daki antik uygarlıklarda rastlanmaktadır. Çin, Hint ve Türk toplumları ile Mısır, Sümer, Asur, Babil ve Hitit medeniyetleri, fiziksel gücü hem günlük yaşamda hem de kültürel ritüellerde önemli bir değer olarak konumlandırmıştır (Tamer, 2000: 27). Söz konusu dönemlerde savaş, egemenlik kurma ve hayatta kalma gibi dinamikler sporu yaşamsal bir zorunluluk haline getirmiştir. Bu bağlamda spor, yalnızca bedensel gelişimin değil, aynı zamanda askerî kabiliyetin ve sosyal statünün de göstergesi olmuştur. Antik Yunan'da "gymnasion" adını taşıyan spor salonları bireylerin yalnızca fiziksel değil, aynı zamanda zihinsel ve ahlaki gelişimlerini de hedeflemiş; beden gücü kutsal bir olgu olarak kabul edilmiştir. Zeus adına düzenlenen Olimpiyat şenlikleri, bu anlayışın sembolik bir tezahürü olarak değerlendirilmiştir (Guttmann, 2004: 20). Ancak sporun tarihsel gelişimi her zaman idealist bir çizgide ilerlememiştir. Eski Roma'da spor, Antik Yunan'daki eğitsel ve estetik işlevinden uzaklaşarak gladyatör dövüşleri gibi kanlı ve ölümcül gösterilere indirgenmiştir. "Stadion" geleneğinin yerini alan "Circus" adı verilen arenalarda sergilenen bu etkinlikler, sporu fiziksel beceri ve zihinsel gelişimden uzaklaştırarak, kitlesel eğlencenin bir aracına dönüştürmüştür (Tamer, 2000: 30).

Sporun kurumsal bir yapı kazandığı asıl kırılma noktası, 19. yüzyılda İngiltere'de yaşanmıştır. 1863 yılında futbol kuralları yazılı hale getirilmiş, bunu takip eden yıllarda atletizm kulüpleri kurulmuş ve bu organizasyonel yapı zamanla Avrupa'dan Amerika'ya kadar yayılmıştır. Bu gelişmeler, sporun belirli kurallar çerçevesinde, disiplinli ve herkes için erişilebilir bir yapıya bürünmesini sağlamıştır. Aynı yüzyıl içinde, ulusal spor federasyonlarının kurulmasıyla birlikte spor küresel düzeyde tanınırlık ve saygınlık

kazanmaya başlamıştır (Guttmann, 2004: 42). Günümüzde spor, uluslararası düzeyde hem bireyler arası ilişkileri hem de devletler arası iletişimi geliştiren bir sosyal ve kültürel araç olarak kabul edilmektedir. Barışçıl rekabet ortamları yaratarak kültürel diplomasiye katkı sunmakta, ülkeler arasında karşılıklı anlayışın ve empatik ilişkilerin gelişmesine zemin hazırlamaktadır. Bu yönüyle spor, yalnızca fiziksel bir faaliyet değil; aynı zamanda evrensel değerlerin inşasına hizmet eden stratejik bir araç konumundadır (Tamer, 2000: 33).

1.2. Yerel Yönetimle ve Spor İlişkisi

Yerel yönetimler, yalnızca kamusal hizmetlerin yerine getirilmesinde değil, aynı zamanda toplumsal kalkınma süreçlerinin sosyal bileşenlerinin hayata geçirilmesinde de kritik bir rol üstlenmektedir. Bu bağlamda yerel yönetimler, özellikle amatör sporun gelişimi ve sporun kitlelere ulaştırılması açısından stratejik öneme sahiptir. Sporun tabana yayılması, olimpiik değerlerin yerelleştirilmesi ve bireylerin sporla buluşmasının sağlanmasında yerel idarelerin destekleyici pozisyonu belirleyicidir. Yerel yönetimlerin eğitim kurumlarıyla iş birliği içerisinde, sporu okullara entegre etme çabası, çocuklar ve gençler açısından sporun bir yaşam tarzı haline gelmesine olanak tanımaktadır (Öztaş ve Zengin, 2008: 104). Türkiye’de spor faaliyetlerinin yaygınlaştırılmasında karşılaşılan temel sorunlardan biri, organizasyon kapasitesinin sınırlı olması ve kaynak yönetiminde yaşanan dengesizliklerdir. Oysa 5393 sayılı Belediye Kanunu çerçevesinde, belediyelere hem aynı hem de nakdi destek sağlama, spor organizasyonları düzenleme ve spor kulüplerine destek verme yetkisi tanınmıştır. Ancak bu yetkilerin etkin kullanılabilmesi, bütçesel kaynakların sürekliliğine ve idari iradeye bağlıdır. Finansal yetersizlikler ve yönetsel belirsizlikler, çoğu zaman bu potansiyelin tam anlamıyla gerçekleştirilmesini engellemektedir (Ekici, 2012: 77).

Özellikle son yıllarda belediyelerin spora yönelik yatırımları ve organizasyon kapasitelerinde gözle görülür bir artış yaşanmaktadır. Yerel yönetimlerin “herkes için spor” anlayışı çerçevesinde yürüttüğü faaliyetler; amatör spor kulüplerinin kurulması, desteklenmesi, bireysel ve takım sporlarına yönelik altyapı sağlanması ve sporun sosyal bir hak olarak tanımlanmasına katkı sağlamaktadır. Sporun ulaşılabilir kılınması, yalnızca fiziksel aktivitenin artırılması değil; aynı zamanda sosyal adaletin sağlanması ve kentsel yaşam kalitesinin yükseltilmesi açısından da önem arz etmektedir (Öztaş ve Zengin, 2008: 106). Yerel yönetimlerin sporla ilişkilendirilmesinde gençlere sunulan hizmetler ayrıca önemlidir. Spor, gençlerin boş zamanlarını verimli kullanmalarını sağlamanın yanı sıra, bireylerin sosyalleşmesini, kötü alışkanlıklardan uzak durmasını ve kendine güven kazanmalarını desteklemektedir. Anayasada ve ilgili yasal düzenlemelerde kamu hizmeti olarak tanımlanan spor, devletin planlaması ve yerel yönetimlerin uygulamasıyla halka ulaştırılmak zorundadır. Türkiye’de sporun merkeziyetçi bir anlayışla yürütülmesi, yerel düzeyde esnek ve ihtiyaca uygun çözümler geliştirilmesini zorlaştırmaktadır. Oysa belediyelerin bu alandaki sorumluluğu, kültürel ve coğrafi çeşitliliği dikkate alarak bölgesel eşitsizlikleri dengeleyebilecek kapasiteye sahiptir (Ekici, 2012: 81).

Tarihsel olarak bakıldığında, sporun yalnızca bir bireysel gelişim aracı değil, aynı zamanda bir devlet politikası ve uluslararası propaganda aracı olarak kullanıldığı da görülmektedir. Özellikle Soğuk Savaş döneminde Doğu Bloku ülkeleri, sportif başarıyı ulusal prestij ve ideolojik üstünlük sembolü olarak değerlendirmiştir. Bu bağlamda spor, yalnızca fiziksel başarı değil; bilimsel gelişmişlik, kültürel ilerleme ve siyasi güç göstergesi haline gelmiştir. Günümüzde de spor, toplumu temsil eden milli kimliğin güçlenmesi, uluslararası tanınırlığın artırılması ve kültürel diplomasi aracı olarak kullanılmaktadır (Guttmann, 2004: 56). Sporun toplumsal tabana yayılması ve bireylerin yaşam boyu fiziksel aktiviteye teşvik edilmesi, modern kamu politikalarının önemli bir bileşeni haline gelmiştir. Bu sürecin sürdürülebilirliği ise büyük ölçüde yerel yönetimlerin güçlendirilmesine bağlıdır. Belediyelerin spor altyapısına yaptığı yatırımlar, spor tesislerinin yaygınlaştırılması ve halka ücretsiz ya da erişilebilir hizmet sunumu, toplumun genel sağlık düzeyinin yükseltilmesine katkı sunmaktadır. Bu kapsamda spor, yalnızca bir rekabet alanı değil, aynı zamanda sosyal refahın ve toplumsal uyumun aracısı olarak işlev görmektedir (Tamer, 2000: 112).

1.2.1. Belediyelerin Spora ve Gençlere Katkıları

Yerel yönetimler, özellikle belediyeler, sporu yalnızca fiziksel etkinlik olarak değil; aynı zamanda sosyal gelişimi, toplumsal uyumu ve gençlerin sağlıklı bireyler olarak yetişmesini destekleyen stratejik bir kamu hizmeti olarak değerlendirmelidir. Spor, bireyin hem fiziksel hem psikolojik bütünlüğünü geliştiren bir araç olduğu gibi, toplum içinde aktif, katılımcı ve üretken bireylerin yetişmesine de katkı sağlar. Gençlerin zararlı alışkanlıklardan uzak tutulmasında ve yaşam boyu kazanımlar edinmesinde sporun dönüştürücü etkisi büyüktür ancak sadece spor tesisleri inşa etmek ya da altyapı yatırımı yapmak, bu alışkanlıkların bireylerin yaşamına nüfuz etmesi için yeterli değildir. Sporun bir davranış biçimi haline gelmesi; eğitimle, bilinçle ve düzenli katılımı mümkünür. Gençlerin spor faaliyetlerine yönlendirilmesi, örgütlü yapılarla desteklenmesi ve sporun bir yaşam tarzı olarak benimsenmesini sağlayacak sosyal politikaların yerel düzeyde uygulanması, demokratikleşme sürecinin de bir göstergesidir (Öztaş ve Zengin, 2008: 106-108).

Son yıllarda artan teknoloji kullanımı, çocuk ve gençlerin fiziksel aktiviteden uzaklaşmalarına neden olmakta; bu durum çeşitli psikolojik, sosyal ve biyolojik sorunları da beraberinde getirmektedir. Özellikle cep telefonu ve sosyal medya kullanımının bağımlılık düzeyine ulaşması, bireyleri yalnızlaştırmakta, dikkat dağınıklığı, depresyon ve fiziksel hareketsizlik gibi sorunları artırmaktadır. “Nomofobi” olarak adlandırılan cep telefonu bağımlılığı, özellikle 1990 sonrası doğan kuşakta yaygın biçimde gözlemlenmektedir. Bu nedenle yerel yönetimlerin öncelikli sorumluluğu, çocukların ve gençlerin erken yaşta sporla tanışmasını sağlayacak programlar geliştirmektir. Okul öncesi dönemden itibaren spora yönlendirilen bireylerin hem biyolojik gelişiminde hem de psikososyal uyumunda anlamlı ilerlemeler kaydedildiği araştırmalarla ortaya konmuştur. Spor, büyüme hormonlarının salgılanmasını teşvik etmekte; kas gelişimini artırmakta ve bağışıklık sistemini güçlendirmektedir.

Sporun bireysel gelişim üzerindeki olumlu etkileri yalnızca fiziksel sağlıkla sınırlı değildir. Dikkat eksikliği, hiperaktivite bozukluğu, dürtüsellik gibi davranışsal problemlerin yönetilmesinde de sporun ciddi katkıları bulunmaktadır. Gençlerin enerjilerini spor aracılığıyla yönlendirmesi; okul başarısı, sosyal etkileşim ve disiplin gibi alanlarda olumlu değişimlere neden olmaktadır. Bu noktada yerel yönetimlerin sosyal politika üreticisi olarak üstlendiği rol önemlidir. Gençlere yönelik spor programları, belediyelerin yalnızca sportif değil, aynı zamanda toplumsal sağlık ve güvenlik politikalarının bir parçası olarak ele alınmalıdır. Dünya genelinde artan bağımlılık oranları ve madde kullanımındaki yükseliş, bu ihtiyacı daha da görünür kılmaktadır. Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi’nin (UNODC) 2016 tarihli Dünya Uyuşturucu Raporu’na göre, dünya genelinde yaklaşık 29 milyon kişi madde kullanım bozukluğu yaşamaktadır ve bu bireylerin yalnızca altıda biri tedavi olmayı kabul etmektedir (Yeşilay, 2016: 18). Ayrıca, raporda belirtilen HIV ve Hepatit C taşıyıcılığı oranları, madde bağımlılığının sadece bireysel değil, aynı zamanda halk sağlığı açısından da ciddi bir tehdit oluşturduğunu ortaya koymaktadır. Bu tabloya karşı geliştirilecek en etkili çözüm, gençlerin spor, sanat ve kültürel faaliyetlere yönlendirilmesiyle mümkündür. Spor, bireyi yalnızca kötü alışkanlıklardan uzak tutmakla kalmaz; aynı zamanda topluma aidiyet hissi kazandırır, özsaygıyı artırır ve toplumsal dışlanmaya karşı koruyucu bir kalkan işlevi görür (Ekici, 2012: 91).

1.2.2. Belediyelerin Kulüplere ve Sporculara Katkıları

Belediyelerin görev ve sorumlulukları yasalar çerçevesinde belirlenmiş ve spor faaliyetlerinin vatandaşlara sunulması asli görevlerinden biri haline gelmiş; bu bağlamda belediyeler vatandaşlara sunduğu hizmetin yanı sıra amatör kulüplere de destek vermekle yükümlüdür (Babacan, 2019). Amatör spor kulüplerine malzeme ve benzeri desteği sağlayabilme yetki ve sorumlulukları bulunmaktadır. Belediyelerin, kulüplerin spor müsabakaları düzenlemelerinde, yurt içi ve yurt dışında kazandıkları üstün başarılarında belediye meclis onayıyla ödüllendirilmesinin önü açılmıştır (Ekici, 2012). Belediyeler şehir planlamalarında spor alanlarına da yer vermek zorundadırlar (Babacan, 2019). GSGM görüşü doğrultusunda, il ve ilçe danışma kurulları ile birlikte spor alanları tahsis ederler. Ayrıca kanunun öngördüğü 500 ve daha fazla personel çalıştıran işverenlerin spor tesisi ve antrenör bulundurma

zorunlulukları vardır (Babacan, 2019). Bu kanunun uygulanmasında aksaklık olduğu takdirde işçi başına brüt asgari ücretin üçte biri oranında cezai müeyyide uygulanacak ve tahsil olunan para Türk Sporunu Teşvik fonuna aktarılacaktır (<http://www.sayistay.gov.tr>). Yerel yönetimler ellerindeki imkânlar doğrultusunda maddi ve idari boyutta spor organizasyonları yapabilmeli, spor federasyonları ile ortak çalışmalar düzenleyebilmelidir (Babacan, 2019). Yerel yönetimler yıllık gelirlerinin yüzde birlik kısmını yasa gereğince spor teşkilatlarına aktarmakla yükümlüdürler. Türkiye geneline baktığımızda belediyelerin spora önem verdiği ve bu bağlamda spor kulüpleri oluşturdukları görülmektedir. Bu kulüplerin çoğu futbol, hentbol, güreş gibi ligleri ve müsabakaları olan branşlar olduğu gibi bireysel yapılan karate, boks, tekvando gibi branşlarda yer almaktadır (Babacan, 2019). Avrupa Kentsel Şartı İlkeleri, rekreasyon konusunda belediyelere bazı sorumluluklar yüklemiştir. Herkes için spor ve her kent sakini için rekreasyon çalışmaları imkânı sunulması öngörülmüştür. Ayrıca yerel yönetimler toplumsal ayırım gözetmeksizin herkesin spor ve spor tesislerinden yararlanmasına olanak sağlamak zorundadır (Babacan, 2019).

Türkiye Olimpiyat kanunu olan tek ülke olmasına rağmen spor alanında yasal düzenlemeleri henüz tamamlanamamıştır. Spor meselelerinin çözümü ile ilgili yasal düzenlemelerin eksik olması, ihtiyaç duyulan yatırımların yapılmaması ve mevcut tesislerin verimli hizmet sağlayamaması spor ve kulüplerin gelişimini sekteye uğratmaktadır (Babacan, 2019). Futbol federasyonu hariç diğer spor federasyonları kendi özerkliklerine sahip değildir. Spor kulüplerinin dernek vasfı olarak görülüp, sporla ilgili yönetimde ehil insanlar olmadığı sürece; sporun gelişmesi mümkün değildir. Bu durumda; maddi imkânsızlıklar içerisinde, sponsorluk kanunu ve yasal düzenlemeler beklenmektedir (Öztaş ve Zengin, 2008).

Görüldüğü üzere belediyelerin amatör spor kulüplere ve spora yapabileceği katkı ve yardımlar yasal çerçeveler doğrultusunda gelişmektedir. 1580 sayılı yasa ve Anayasa'nın öngördüğü kamusal teşvik ve katılımın tüzel kişilik kazanmış hali olan spor kulüplerini, gençliğin spora katılımını sağlayan, spor faaliyetleri yapılmasına yardımcı olan yapılanmalar olarak görmüştür (Doğanyigit, 1996). İmkânsızlıklar içerisinde var olmaya çalışan amatör spor kulüpleri ve o kulüplere sıkı sıkıya bağlanan gençler göz önünde bulundurulduğunda, belediyelerin amatör spor kulüplerine destek vermesi sonucunda, profesyonel kulüplere geçiş imkânı sağlanacaktır (Babacan, 2019). Dünya çapında düzenlenen organizasyonlara bakıldığında, sporun çıkış noktası olan yenme dürtüsünün bireysel olarak tatmin edilmesinin, günümüzde değiştiği görülmektedir. Yaşadığımız çağda ülkeler arası güç savaşında; sporda kazanılan başarıların, hem ülke gelişmesinde önemli rol oynayacağı, hem de uluslararası camiada ülke adına kazanılacak zaferlerin olacağı düşünülmelidir (Babacan, 2019).

1.2.3. Sporun Toplumsal Düzene ve Vatandaşa Katkıları

Günümüz toplumlarında spor, yalnızca bireysel bir uğraş değil; aynı zamanda toplumsal bir ihtiyaç ve kültürel bir etkileşim alanı olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda, yerel halkın sportif faaliyetlere erişim beklentisi, yerel yönetimlerin hizmet alanları içerisinde öncelikli bir konu haline gelmiştir. Vatandaşların talep ettiği spor faaliyetleri genellikle eğlence, sosyalleşme ve fiziksel aktivite temelli olmakla birlikte, bu talepler yerel yönetimlerin spor politikalarına yön vermektedir. Spor salonları, yüzme havuzları, tenis kortları ve atış poligonları gibi tesislerin inşa edilmesi, bu taleplere yanıt verme amacı taşımaktadır (Özdenk, 2018: 42).

Bireylerin spora yönelme nedenleri oldukça çeşitlidir ve çoğu zaman bu yönelimin arkasında fiziksel sağlık kadar ruhsal denge, öz güven kazanımı ve sosyal bütünleşme arayışı da yer almaktadır. Sporla uğraşan bireylerin temel hedefleri arasında bedensel sağlığın korunması, estetik görünüm, stres yönetimi, psikolojik rahatlama ve sosyal etkileşim gibi çok boyutlu amaçlar bulunmaktadır. Özellikle çağdaş yaşamın getirdiği hareketsizlik, yoğun stres, bireyselleşme ve sosyal yabancılaşma gibi sorunlar, sporu bir tür savunma ve yeniden yapılandırma aracı haline getirmiştir (Özdenk, 2018: 44). Sporun toplumsal düzene katkıları yalnızca bireylerin sağlığı ile sınırlı kalmamakta, aynı zamanda toplumun genel yapısını da doğrudan etkilemektedir. Yapılan araştırmalar, düzenli sportif faaliyetlerin bireyler üzerinde biyolojik, psikolojik, sosyolojik ve ekonomik düzeyde olumlu etkiler yarattığını ortaya

koymaktadır. Bu bağlamda, sporun bireyin ruhsal dengesini sağlayıcı etkisinin yanı sıra toplumsal aidiyet duygusunu güçlendirdiği, sosyal uyumu artırdığı ve bireyleri demokratik süreçlere daha katılımcı hale getirdiği gözlemlenmektedir (Dever, 2010: 88). Sporun bu çok yönlü etkisi, gündelik yaşamın her alanında kendini göstermektedir. Toplumda sporla profesyonel olarak ilgilenmeyen bireyler dahi, bir şekilde pasif spor kültürünün içerisinde yer almakta; örneğin spor müsabakalarını izlemekte, sporla ilgili sohbetlere katılmakta veya çocuklarını spor kulüplerine yönlendirmektedirler. Bu yaygın katılım, sporu yalnızca bireysel bir faaliyet olmaktan çıkarak, toplumsal kültürün ayrılmaz bir unsuru haline getirmiştir (Özdenk, 2018: 45). Bununla birlikte, modern toplumun karşı karşıya kaldığı en büyük tehditlerden biri olan “tüketim kültürü”, bireylerin ruhsal ve fiziksel sağlıklarını olumsuz etkilemektedir. Kapitalist sistemin teşvik ettiği aşırı tüketim alışkanlıkları, bireylerin yaşam tarzlarını şekillendirmekte ve sağlıksız alışkanlıkların yayılmasına zemin hazırlamaktadır. Bu durum karşısında spor, iyileştirici ve dengeleyici bir unsur olarak öne çıkmakta; bireyin hem fiziksel formunu korumasına hem de zihinsel ve ruhsal refahını sağlamasına yardımcı olmaktadır (Dever, 2010: 89). Dolayısıyla yerel yönetimler tarafından desteklenen ve toplumun geneline yaygınlaştırılan sportif faaliyetler, yalnızca sağlıklı bireylerin oluşumuna katkı sağlamakla kalmamakta, aynı zamanda daha dayanışmacı, aktif ve sağlıklı bir toplumun inşasına da zemin hazırlamaktadır. Bu yönüyle spor, yerel düzeyde yürütülen sosyal politikaların temel taşı haline gelmekte ve kamu yönetiminin katılımcı, eşitlikçi, sağlıklı toplum vizyonuna hizmet etmektedir.

1.3. Türkiye’de Belediyelerin Spor Faaliyetlerindeki Rolü ve Uygulama Pratikleri

Türkiye’de sporun tabana yayılması, halkın fiziksel aktivitelere katılımının teşvik edilmesi ve bu faaliyetlerin sürdürülebilir bir şekilde kamu hizmeti olarak sunulması hususunda yerel yönetimlere, özellikle belediyelere önemli sorumluluklar yüklenmiştir. Belediyeler, spor hizmetlerini vatandaşların coğrafi, sosyo-ekonomik ve kültürel çeşitliliğini gözetererek eşitlikçi ve demokratik bir biçimde sunma yükümlülüğü taşımaktadır. Bu doğrultuda, spor kültürünün yerleşmesi ve spor alışkanlıklarının topluma mal edilmesinde belediyeler öncü aktör konumundadır. Belediyelerin spora dair görev ve yükümlülükleri, Türkiye’nin kalkınma politikalarında da açıkça yer bulmuştur. Özellikle İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda spor politikalarının uygulanmasında, tek bir merkezi kurum yerine yetki ve sorumlulukları dengeli biçimde paylaştırılmış, kamu kurumları ve özel kuruluşlar arası etkin işbirliği modeli önerilmiştir. Yerel halkın ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde sportif olanakların oluşturulmasında mahalli idarelerle iş birliği yapılmasının gerekliliği vurgulanmıştır (Arslan, vd., 2011: 63). Dördüncü Beş Yıllık Plan döneminde de bu yaklaşımlar sürdürülmüş, özellikle 1982 yılı programında açık spor sahaları ve tesislerinin artırılması gibi yapısal düzenlemelere önem verilmiştir. Beşinci ve Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planları ise sporun kırsal alanlara yayılması ve halkın spora yönlendirilmesi konusunda yerel yönetimlere daha etkin roller biçmiştir.

Türkiye’de spor kültürünün gelişiminde önemli yapısal engeller de dikkat çekmektedir. Fiziksel altyapı eksiklikleri, spor tesislerinin yetersizliği ve halkın spor alışkanlığının düşük seviyede olması bu alandaki gelişimin önündeki başlıca engeller arasında yer almaktadır. Türkiye her ne kadar Olimpiyat Kanunu’na sahip ender ülkelerden biri olarak spora kurumsal düzeyde önem atfetse de uygulamada istenilen başarı düzeyine ulaşmakta zorlanmaktadır. Bu çelişkinin temelinde merkeziyetçi yönetim anlayışı ile yerel düzeyde yapılması gereken yatırımların ihmal edilmesi yatmaktadır. Şehirleşme süreçleriyle ilgili planlama eksiklikleri, spor alanlarının ve yeşil bölgelerin yetersizliğini beraberinde getirmiştir. Türkiye’de çarpık kentleşmenin bir sonucu olarak spor tesisleri, oyun alanları ve yeşil parklar bakımından dünya ortalamasının gerisinde kalmıştır. Dünya Sağlık Örgütü’nün kişi başına önerdiği 20 metrekarelik yeşil alan standardı, Avrupa şehirlerinde Stockholm’de 80 m², Zürih’te 60 m² olarak sağlanabilirken; İstanbul’da bu oran yalnızca 2,4 m², Karşıyaka’da 1 m² ve Bursa’da 1,4 m² olarak kaydedilmiştir (Doğu, vd., 2002: 52).

Belediyelerin spora yönelik tutumları zaman zaman eleştiri konusu olmaktadır. Türkiye’de spor denildiğinde genellikle yalnızca futbol branşının öne çıkması, belediye bütçelerinin önemli bir kısmının

yalnızca profesyonel futbol kulüplerine yönlendirilmesine neden olmaktadır. Bu durum, belediyelerin kitlesel spor hizmetlerinden uzaklaşarak, sınırlı bir kesime hitap eden sportif faaliyetlere ağırlık vermesine yol açmakta ve demokratik katılım ilkeleriyle çelişmektedir. Oysa yerel yönetimlerin temel sorumluluğu, her yaş ve kesimden vatandaşın katılabileceği eşitlikçi spor politikaları üretmek ve uygulamaktır. İstanbul Büyükşehir Belediyesi bu bağlamda örnek bir uygulama olarak öne çıkmaktadır. Spor Etkinlikleri Genel Müdürlüğü A.Ş. ve Belediye Spor Kulübü aracılığıyla yürütülen organizasyonlar, belediyenin sporu kurumsal bir yapı içerisinde desteklediğini göstermektedir. Bu hizmetlerin şirket modeliyle yürütülmesi, sporun profesyonelce planlanmasına ve uluslararası düzeyde temsil edilmesine olanak sağlamıştır. Ancak İstanbul gibi kalabalık ve uzun yıllar spor altyapısı ihmal edilmiş bir şehirde bu girişimler henüz yeterli düzeyde etki oluşturmamaktadır. Öte yandan, belediyelere bağlı Park ve Bahçeler Müdürlüklerinin yürüttüğü çalışmaların da sistematik bir planlamadan uzak olduğu görülmektedir. Yeşil alanların işlevselliği sınırlı kalmakta; örneğin birçok parkta “çimlere basmak yasaktır” ibareleri bu alanları amacının dışına itmektedir. Kentsel yaşamın zorluklarıyla başa çıkabilmek için halka açık, erişilebilir ve işlevsel spor ve rekreasyon alanlarına duyulan ihtiyaç gün geçtikçe artmaktadır. Bu doğrultuda son yıllarda hayata geçirilen "Millet Bahçesi" gibi projeler umut verici gelişmeler arasında yer almaktadır. Özellikle Atatürk Havalimanı arazisine yapılması planlanan ve 11.700 dönüm arazi üzerine kurulan Millet Bahçesi, dünyanın üçüncü büyük kent parkı olma özelliğini taşıyacak şekilde tasarlanmıştır. Central Park'ın 3,5 katı büyüklüğünde olması planlanan bu proje, yalnızca yeşil alan miktarını artırmakla kalmayıp aynı zamanda İstanbul'un "marka şehir" olma hedefini de destekleyecek niteliktedir (Milliyet Gazetesi, 2017). Türkiye’de spor politikalarının yerel yönetimler eliyle uygulanması ve halkla buluşturulmasında belediyelerin belirleyici bir rolü bulunmaktadır. Ancak bu rolün sürdürülebilir ve katılımcı bir anlayışla şekillendirilmesi için kent planlaması, spor kültürünün yaygınlaştırılması ve eşit hizmet sunumu ilkeleri çerçevesinde yeniden ele alınması gerekmektedir.

1.3.1. Yasalar Çerçevesinde Spor

1.3.1.1. Anayasada Sporun Yeri ve Hukuki Dayanağı

Spor, bireyin bedensel, zihinsel ve toplumsal gelişimini destekleyen temel bir hak olarak değerlendirilmekte ve bu bağlamda anayasal güvence altına alınmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nda spor doğrudan ve dolaylı yollarla çeşitli hükümler çerçevesinde düzenlenmiş, devletin bu alandaki rolü ve yükümlülükleri açıkça tanımlanmıştır. Bu hükümler, bireylerin kişilik hakları kapsamında spor yapma hakkına sahip olduğunu ortaya koymakta ve devlete bu hakkın hayata geçirilmesini sağlama görevi yüklemektedir. Öncelikle Anayasa’nın “Devletin temel amaç ve görevleri” başlıklı 5. maddesi, devletin bireyin maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamakla yükümlü olduğunu belirtmektedir. Sporun bireyin hem fiziksel hem de zihinsel gelişimine katkı sunduğu göz önüne alındığında, bu madde spor hakkının anayasal düzeyde dolaylı biçimde güvence altına alındığını ortaya koymaktadır. Dolayısıyla spor, sadece rekreatif bir faaliyet değil; devletin koruması ve teşviki altında bulunması gereken bir sosyal haktır (Ertaş ve Petek, 2017: 211).

Sporun anayasal düzeyde doğrudan ele alındığı hükümlerden biri ise Anayasa’nın 58. maddesidir. “Gençlik ve spor” başlığını taşıyan bu maddeye göre, devlet; gençlerin Atatürk ilke ve inkılâpları doğrultusunda, bilimsel ve milli değerlere bağlı bireyler olarak yetiştirmeleri için gerekli önlemleri almakla yükümlüdür. Aynı zamanda gençleri alkol, uyuşturucu, suç, kumar gibi zararlı alışkanlıklardan koruma görevi de devlete verilmiştir. Bu kapsamda gençliğin korunması, spor faaliyetleriyle bütünleştirilmiş bir sosyal politika alanı olarak değerlendirilmekte ve sporun gençleri sosyalleştiren ve zararlı eğilimlerden uzaklaştıran işlevi anayasal bir zemin kazanmaktadır.

Anayasa’nın spora doğrudan ilişkin bir diğer maddesi ise 59. maddedir. Bu madde uyarınca devlet, her yaştan Türk vatandaşının beden ve ruh sağlığını korumak ve geliştirmek amacıyla sporun yaygınlaştırılmasını teşvik etmekle yükümlüdür. Aynı zamanda başarılı sporcuların korunması gerektiği ifade edilerek, sportif başarıların desteklenmesi anayasal bir görev hâline getirilmiştir. Maddeye ayrıca spor federasyonlarının yönetim ve disiplin kararlarına karşı yalnızca zorunlu tahkim yoluna

başvurulabileceği ve bu tahkim kararlarının kesin olduğu yönünde hükümler eklenmiştir. Bu yönüyle spor alanındaki uyuşmazlıkların çözümüne yönelik özel bir yargı mekanizmasının tesis edildiği görülmektedir (Resmî Gazete, 2023).

Tüm bu düzenlemeler ışığında, Anayasa’da spora ilişkin hem temel hak eksenli hem de idari işleyişe yönelik düzenlemelerin bulunduğu söylenebilir. Anayasa hükümleri, sporun birey ve toplum düzeyinde önemini vurgulamakta ve devletin bu alandaki görevlerini hem koruyucu hem de teşvik edici rollerle tanımlamaktadır. Bu bağlamda spor hakkı, yalnızca fiziksel bir aktivite değil, aynı zamanda sosyal devlet anlayışının da bir gereği olarak ele alınmakta; hukuk devleti ilkesinin bir parçası hâline gelmektedir. Nitekim diğer tüm yasal düzenlemelerin Anayasa’ya uygunluk denetimine tabi olduğu dikkate alındığında, bu hükümlerin hukuki ve toplumsal değeri daha da anlam kazanmaktadır.

1.3.1.2. GSGM Kanunu ve Spor Politikalarında Yerel Yönetimlerin Rolü

Türkiye’de sporun yönetimi ve kamu politikası düzeyinde yönlendirilmesi Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü (GSGM) tarafından üstlenilmiş olup, bu kurumun temel yapısı ve görev alanları ilgili yasal düzenlemelerle belirlenmiştir. GSGM’nin mevzuatlarına bakıldığında, sporun sadece fiziksel bir etkinlikten ibaret olmadığı, aynı zamanda gençlerin ruhsal ve bedensel gelişimini destekleyen ve sosyal bütünleşmeyi artıran bir kamu hizmeti olarak ele alındığı görülmektedir. Bu çerçevede sporun ticari bir rant alanı hâline gelmesi önlenmeye çalışılmakta; hizmetin toplum yararına sunulması temel ilke olarak benimsenmektedir.

GSGM’nin teşkilat yapısını düzenleyen yasal metinlerden biri olan, 14 Aralık 1983 tarihli ve 179 sayılı Kanun Hükmünde Kararname, yerel yönetimlerin spor faaliyetlerindeki sorumluluğunu açık bir şekilde tanımlamaktadır. Bu düzenlemenin 55. maddesinde, Bakanlığın görev alanına giren konularda yerel idarelerle iş birliği ve koordinasyonu sağlamakla yükümlü olduğu belirtilmiştir (Resmî Gazete, 1983). Aynı zamanda 67. madde belediyelerin ve il özel idarelerinin, kendi yetki alanlarında bulunan gençlik ve spor tesislerini protokol aracılığıyla ortak kullanıma açabilmelerine olanak tanımakta ve bu hizmetlerin kurumsal iş birliği içerisinde yürütülmesini teşvik etmektedir. Bu hükümler, yerel yönetimlerin sadece altyapı sağlayıcı değil; aynı zamanda hizmet sunumunda aktif aktör olmalarını zorunlu kılmaktadır. Öte yandan, 14 Mart 1991 tarihinde yürürlüğe giren 3703 sayılı Kanun’un 14. maddesi, mahalli idarelerin spor faaliyetlerine doğrudan kaynak ayırmalarını zorunlu kılmaktadır. Kanuna göre, belediyeler ve il özel idareleri bir önceki yılın gelirlerinin %1’ini beden terbiyesi ve spor faaliyetlerine tahsis etmek zorundadır. Bu tahsis edilen kaynakların %80’i spor saha ve tesislerinin yapımına, %20’si ise yerel spor faaliyetlerine ve gerekli malzemelerin teminine ayrılmak durumundadır. Ayrıca bütçede bu pay ayrılmamışsa, yetkili merciler tarafından resen bütçeye dâhil edilir. İlçelere yönelik ödenekler ise il genel meclisi kararıyla bütçelere dâhil edilir (Resmî Gazete, 1991). Aynı maddenin üçüncü fıkrasında açıkça belirtildiği üzere, spor için ayrılan bu kaynakların başka bir amaçla kullanılması mümkün değildir. Bu düzenleme, spor bütçesinin istismar edilmesini önlemeye yönelik önemli bir önlemdir. Böylece, sporun yerel ölçekte yaygınlaştırılması ve sürdürülebilir altyapı yatırımları ile desteklenmesi hukuki güvence altına alınmıştır. Bu yaklaşım, yerel yönetimlerin spor alanındaki yatırım ve hizmet sorumluluğunu sadece gönüllü bir katkı olmaktan çıkararak anayasal ve yasal bir zorunluluk hâline getirmiştir.

Sonuç olarak, GSGM’nin hukuki düzenlemeleri sporun sosyal devlet anlayışı çerçevesinde değerlendirilmesini, yerel yönetimlerin ise sporun geliştirilmesi sürecine finansal ve yapısal katkı sunmalarını zorunlu kılmaktadır. Böylece sporun tabana yayılması, gençlerin zararlı alışkanlıklardan korunması ve spor altyapısının güçlendirilmesi gibi kamusal hedefler sürdürülebilir biçimde hayata geçirilmeye çalışılmaktadır.

1.3.1.3. 5393 Sayılı Belediye Kanunu Çerçevesinde Sporun Teşviki ve Belediyelerin Rolü

Türkiye’de yerel yönetimlerin spor faaliyetlerine katılımı ve destekleyici rolleri, 5393 Sayılı Belediye Kanunu ile yasal bir zemine oturtulmuştur. Bu kapsamda, sporun yerel düzeyde teşvik edilmesi ve spor faaliyetlerinin desteklenmesi, belediyelere tanınan görev ve yetkiler aracılığıyla mümkün kılınmaktadır. Kanunun 14. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendine göre belediyeler, gençlere spor alışkanlığını kazandırmak ve spora olan ilgiyi artırmak amacıyla çeşitli destek mekanizmaları oluşturabilmektedir. İlgili hükme göre belediyeler, “gerektiğinde, sporu teşvik etmek amacıyla gençlere spor malzemesi verir, amatör spor kulüplerine aynî ve nakdî yardım yapar ve gerekli desteği sağlar, her türlü amatör spor karşılaşmaları düzenler, yurt içi ve yurt dışı müsabakalarda üstün başarı gösteren veya derece alan öğrencilere, sporculara, teknik yöneticilere ve antrenörlere belediye meclisi kararıyla ödül verebilir” (5393 Sayılı Belediye Kanunu, md. 14/1-b). Bu düzenleme ile belediyelere sadece maddi destek sağlama yetkisi değil; aynı zamanda organizasyonel anlamda spor karşılaşmalarını düzenleme ve başarılı sporcuları ödüllendirme gibi işlevsel roller de yüklenmektedir. Aynı maddenin ikinci fıkrasında, belediyelerin nakdî yardımlarına ilişkin bir üst sınır getirilmiştir. Buna göre, belediyelerin sporu teşvik etmek amacıyla yapacakları nakdi yardımlar, bir önceki yıl genel bütçe vergi gelirlerinden belediyelere tahakkuk eden miktarın; büyükşehir belediyeleri için binde yedisini, diğer belediyeler için ise binde on ikisini geçmemektedir (5393 Sayılı Belediye Kanunu, md. 14/2). Bu oranlar, belediye kaynaklarının planlı ve denetimli kullanımını sağlamak adına önem arz etmektedir.

Spor alanında belediyelere tanınan bir diğer önemli yetki, 18. maddede yer alan belediye meclisinin görev ve sorumluluklarına ilişkindir. Bu maddeye göre belediye meclisi; yurt içi ve İçişleri Bakanlığı’nın izniyle yurt dışındaki belediyeler ve mahallî idare birlikleriyle karşılıklı iş birliği yapılmasına, kardeş kent ilişkileri kurulmasına ve bu doğrultuda kültür, sanat ve spor alanlarında ortak projeler gerçekleştirilmesine karar verebilir (5393 Sayılı Belediye Kanunu, md. 18/p). Bu düzenleme, belediyelerin uluslararası düzeyde de sportif iş birlikleri geliştirmesine olanak tanımakta ve yerel düzeyde sporun çeşitlenmesine katkı sunmaktadır. Kanunun 37. maddesi ise belediye başkanlarının görevleriyle bağdaşmayan faaliyetlere ilişkin bir düzenleme içermektedir. Söz konusu maddeye göre, belediye başkanları görev süreleri boyunca profesyonel spor kulüplerinin başkanlığını üstlenemez ve yönetiminde yer alamaz (5393 Sayılı Belediye Kanunu, md. 37/2). Bu hükümle, spor alanındaki çıkar çatışmalarının ve olası etik sorunların önüne geçilmesi amaçlanmaktadır.

Son olarak, Kanun’un 77. maddesi belediye hizmetlerine gönüllü katılımı düzenlemekte olup spor alanında da sivil toplumun sürece aktif katılımına olanak tanımaktadır. Bu maddeye göre belediyeler; sağlık, eğitim, çevre, sosyal hizmetler ve spor gibi alanlarda, yaşlılar, kadınlar, çocuklar, engelliler ve yoksul bireylere yönelik hizmetlerde gönüllü kişilerin katılımını teşvik edici programlar uygulayabilir (5393 Sayılı Belediye Kanunu, md. 77/1). Bu hüküm, sporun toplumsal kapsayıcılığını artırma yönünde önemli bir araçtır. 5393 Sayılı Belediye Kanunu, belediyelerin spor alanındaki yetki ve sorumluluklarını hem idari hem de mali boyutlarıyla kapsamlı şekilde tanımlamaktadır. Belediyelerin gençlerin sporla tanışmasını sağlamaları, amatör kulüpleri desteklemeleri ve başarılı sporcuları ödüllendirmeleri yönündeki faaliyetleri, bu düzenlemeler sayesinde yasal bir çerçeveye oturtulmuştur. Ayrıca gönüllülük esasına dayalı katılım modelleri ve uluslararası spor iş birlikleri de sporun yerelden genele yayılmasını sağlamaktadır¹

1.3.1.4. 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu Kapsamında Sporun Desteklenmesi

Büyükşehir belediyelerinin spor alanındaki yetki ve sorumluluklarını belirleyen 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, sporun teşvikine yönelik önemli yasal hükümler içermektedir. Bu bağlamda, Kanun’un 7. maddesinin birinci fıkrasının (m) bendi, büyükşehir belediyelerine sosyal donatı alanları kapsamında spor tesisleri yapma, yaptırma, işletme veya işletme görevini vermektedir. Ayrıca belediyeler, amatör spor kulüplerine nakdî yardımda bulunabilir, malzeme desteği sağlayabilir ve spor

¹ Bkz. (<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5393.pdf>).

müsabakaları düzenleyebilir. Aynı bentte yer alan hükme göre, yurt içi ve yurt dışı müsabakalarda üstün başarı gösteren ya da derece elde eden sporcular, antrenörler, teknik yöneticiler ve öğrenciler belediye meclisi kararıyla ödüllendirilebilmektedir (5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, md. 7/1-m). Aynı maddenin ikinci fıkrasında, ilçe belediyelerine ilişkin görev ve yetkiler belirtilmiş olup, bu yetkiler arasında spor tesislerinin inşası da yer almaktadır. Maddenin (d) bendine göre; ilçe belediyeleri spor, dinlenme, eğlence ve park alanlarının yapılmasını, kadınlara, gençlere, çocuklara ve dezavantajlı gruplara yönelik sosyal ve kültürel hizmetlerin sunulmasını sağlamakla yükümlüdür. Bu düzenleme, sporun yalnızca altyapı hizmetleriyle sınırlı kalmadığını, aynı zamanda sosyal kapsayıcılık ve eşit erişim açısından da önem taşıdığını ortaya koymaktadır (5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, md. 7/2-d).

Kanun'un 15. maddesi, büyükşehir belediye meclisinde kurulması zorunlu olan ihtisas komisyonlarını belirlemektedir. Bu çerçevede, eğitim, kültür, gençlik ve spor komisyonunun kurulması zorunlu komisyonlar arasında yer almakta; bu durum, spor politikalarının kurumsal bir çerçevede ele alınması gerektiğini ortaya koymaktadır (5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, md. 15/2). Belediye başkanlarının sporla ilişkili görevlerine yönelik düzenleme ise Kanun'un 17. maddesinin üçüncü fıkrasında yer almaktadır. Bu fıkra göre, büyükşehir ve ilçe belediye başkanlarının görev süreleri boyunca siyasi partilerin yönetim organlarında görev almaları ya da profesyonel spor kulüplerinde başkanlık veya yöneticilik yapmaları yasaktır. Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte bu görevleri sürdüren belediye başkanlarının ise 1 Ocak 2005'e kadar bu görevlerinden ayrılmaları öngörülmüştür. Bu düzenleme, kamu görevinde tarafsızlık ve çıkar çatışmalarının önlenmesi amacını taşımaktadır (5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, md. 17/3).

Büyükşehir belediyelerinin sporla ilgili mali kaynakları ve harcama yetkileri ise Kanun'un 23 ve 24. maddelerinde düzenlenmiştir. 23. maddenin (d) bendi uyarınca, spor yerleri için tahsil edilecek belediye vergi, resim ve harçlar büyükşehir belediyesinin gelir kalemleri arasında yer alırken, 24. maddenin (o) bendi ise bu gelirlerin spor alanındaki harcamalar için kullanılabileceğini belirtmektedir. Bu hükümlerle spor faaliyetlerinin hem kaynak yaratma hem de harcama açısından yasal dayanağı oluşturulmuştur (5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, md. 23/d; md. 24/o). Son olarak, belediyeler arası hizmet koordinasyonuna ilişkin düzenleme Kanun'un 27. maddesinde yer almaktadır. Bu maddeye göre, büyükşehir sınırları içindeki meydan, bulvar, park, spor ve kültürel tesislerin dağılımı, büyükşehir belediye meclisi tarafından belirlenmektedir. Bu düzenleme, büyükşehir sınırları içinde spor altyapısının dengeli ve planlı bir biçimde dağıtılmasını amaçlamaktadır (5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, md. 27/2).

5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, sporun yaygınlaştırılması, amatör sporun desteklenmesi, spor altyapısının inşası ve başarılı sporcuların ödüllendirilmesi gibi alanlarda büyükşehir ve ilçe belediyelerine geniş yetkiler ve sorumluluklar yüklemektedir. Ayrıca, belediyelerin spor politikalarını planlı ve kurumsal çerçevede uygulamaları için gerekli yapısal ve mali düzenlemeler de bu kanun kapsamında tanımlanmıştır. Böylelikle sporun hem bireysel gelişime hem de toplumsal kalkınmaya katkısı büyükşehir yönetimleri eliyle desteklenmiş olmaktadır

2. TRABZON BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ GENÇLİK ve SPOR DAİRE BAŞKANLIĞI SPOR FAALİYETLERİ

2.1. 2024 Faaliyet Değerlendirmesi

Trabzon Büyükşehir Belediyesi Gençlik ve Spor Daire Başkanlığı, 2024 yılında gerçekleştirdiği faaliyetlerle yalnızca sportif başarıları desteklemekle kalmamış, aynı zamanda kent halkının fiziksel aktiviteye erişimini artıracak şekilde kapsayıcı bir spor politikası izlemiştir. Aşağıdaki bölümlerde, Başkanlığın 2024 yılına ait bütçe kullanımı, faaliyet kapsamı ve kurumsal iş birliklerine dair detaylı analizler sunulmaktadır. 2024 yılı bütçesi kapsamında Gençlik ve Spor Daire Başkanlığı için 62.200.000 TL tahmini harcama öngörülmüş, yıl sonunda 55.060.888 TL'lik fiili harcama gerçekleştirilmiştir. Bu rakam, bütçenin yaklaşık %88,5'inin etkin biçimde kullanıldığını göstermektedir. Özellikle bazı

kalemlerde tahminlerin oldukça üzerinde gerçekleşmeler yaşanmış, bu da yıl içerisindeki hizmet yoğunluğunun artışına işaret etmektedir (Trabzon Büyükşehir Belediyesi, 2024).

Tablo1. 2024 Yılı Bütçe Gerçekleşmesi

Harcama Kalemi	2024 Tahmini (TL)	2024 Gerçekleşen (TL)
Personel Giderleri	13.742.000	23.735.542
SGK Devlet Primi Giderleri	1.958.000	2.148.700
Mal ve Hizmet alım Giderleri	27.500.000	7.766.865
Cari Transferler	13.000.000	21.000.000
Sermaye Giderleri	-	409.908
Toplam	62.200.000	55.060.888

Kaynak: Trabzon Büyükşehir Belediyesi, 2024

Özellikle personel giderlerinin öngörülen miktarın çok üzerinde gerçekleşmiş olması, spor okulları, yarışmalar ve organizasyonların yönetimi için ek istihdam ihtiyacını ortaya koymaktadır. Aynı şekilde, cari transferlerdeki artış da amatör spor kulüplerine yapılan desteklerin ve çeşitli organizasyon giderlerinin genişlemesine işaret etmektedir (Trabzon Büyükşehir Belediyesi, 2024).

Gençlik ve Spor Daire Başkanlığı'nın yıl boyunca düzenlediği etkinlikler, geniş bir katılımcı yelpazesine hitap etmiş hem profesyonel hem de amatör sporcular için çeşitli fırsatlar sunmuştur. Bu faaliyetler, yerel spor kültürünün yaygınlaştırılması ve gençlerin boş zamanlarını anlamlı şekilde değerlendirebilecekleri alanlar yaratılması açısından önemlidir. Başkanlık, 2024 yılında federasyon temsilcilikleri ile iş birliği içinde aşağıdaki branşlarda turnuvalar düzenlemiştir. Bunlar; triatlon, atletizm, satranç, masa tenisi ve tenis şeklindedir.

Bu branşlar, özellikle bireysel spor alanlarında genç yeteneklerin gelişmesine olanak sağlamış ve sporun tabana yayılmasına katkı sunmuştur. Yıl içinde düzenlenen organizasyonlarda dikkat çeken bazı veriler şu şekildedir: triatlon yarışları (150 sporcu), yaz spor okulları (10 farklı branşta 1.987 öğrenci, ultra maraton (Maçka-Sümela, 230 katılımcı), 44. Uluslararası Trabzon Yarı Maratonu (1.827 katılımcı-225 ödül kazanan).

Bu tür etkinlikler hem kent içi sosyalleşmeyi hem de ulusal düzeyde Trabzon'un tanıtımını destekleyici birer araç haline gelmiştir. Trabzon Büyükşehir Belediyesi, yerel spor kulüplerinin sürdürülebilirliğini sağlamak ve genç yetenekleri teşvik etmek adına maddi ve manevi destek mekanizmaları geliştirmiştir. 2024 yılında, 55 amatör spor kulübüne malzeme yardımı yapılırken, 782 başarılı sporcuya ödül verilmiştir.

Bu destekler, sporcu motivasyonunun artırılmasında önemli bir rol oynamakta; aynı zamanda sosyal belediyecilik ilkesi gereği dezavantajlı grupların spora erişimini desteklemektedir. Başkanlık, 2024 yılı içerisinde sivil toplum kuruluşları, kamu kurumları ve ilçe belediyeleri ile toplam 10 adet ortak hizmet projesi gerçekleştirmiştir: 4 STK ve meslek odası, 4 kamu kurumu ve kuruluşu, 2 ilçe belediyesi ile proje yürütülmüştür.

Bu iş birlikleri, kamu hizmetlerinde yatay koordinasyonun ve katılımcı yönetim modelinin uygulamaya geçirildiğini göstermektedir. Trabzon Büyükşehir Belediyesi Gençlik ve Spor Daire Başkanlığı, 2024 yılı boyunca gerek bütçesel gerekse kurumsal kapasite bakımından dinamik bir hizmet süreci yürütmüştür.

Sportif faaliyetlerin çeşitliliği, katılımcı sayılarındaki yüksek oranlar ve amatör spora yönelik destek mekanizmaları; belediyenin gençlik ve spor politikalarını etkin biçimde uyguladığını ortaya koymaktadır. Kurumlar arası iş birliği ile bütünleştirilen bu hizmet modeli, Trabzon'un spor kenti kimliğini güçlendirmenin yanı sıra yerel demokrasi ve katılım ilkesine de katkı sunmaktadır.

2.2. 2023 Faaliyet Değerlendirmesi

Gençlik ve spor hizmetleri, kent düzeyinde toplumsal bütünleşmeyi güçlendiren, gençlerin sosyal sermayesini geliştiren ve sağlıklı yaşam bilincini destekleyen temel kamu hizmetlerinden biridir. Büyükşehir belediyeleri bu hizmetleri hem kurumsal hem de işlevsel düzeyde üstlenmekte, stratejik planlar ve yıllık faaliyet raporları doğrultusunda uygulamaktadır. Trabzon Büyükşehir Belediyesi'nin 2023 Yılı Faaliyet Raporu da bu kapsamda Gençlik ve Spor Daire Başkanlığı'nın mali gerçekleştirmeleri ve hizmet üretim kapasitesine ilişkin önemli göstergeler sunmaktadır (Trabzon Büyükşehir Belediyesi, 2023).

Tablo 2. 2023 Yılı Bütçe Gerçekleşmeleri

Harcama Kalemi	2023 Tahmini (TL)	2023 Gerçekleşen (TL)
Personel Giderleri	1.800.000	1.875.375
SGK Devlet Primi Giderleri	185.000	197.765
Mal ve Hizmet alım Giderleri	8.625.000	5.627.506
Fikri Giderler	-	-
Cari Transferler	3.500.000	4.200.000
Sermaye Giderleri	-	-
Toplam	13.445.000	11.913.944

Kaynak: Trabzon Büyükşehir Belediyesi, 2023

2023 yılı bütçesi incelendiğinde, tahmini bütçenin yaklaşık %88,6'sının gerçekleştiği görülmektedir. En yüksek harcama kalemi mal ve hizmet alımları olurken, personel giderleri ve cari transferler de dikkat çekici düzeyde artış göstermiştir. SGK primleri ile personel maliyetleri toplam bütçenin yaklaşık %17'sini oluşturmuştur. Bu durum, hizmet üretiminde insan kaynağına duyulan ihtiyacın yüksekliğini göstermektedir (Trabzon Büyükşehir Belediyesi, 2023). Trabzon Büyükşehir Belediyesi 2023 yılında aşağıdaki önemli faaliyetleri hayata geçirmiştir: triatlon yarışları (211 sporcu), yaz spor okulları (10 branşta 1.798 öğrenci), ultra maraton (Maçka-Sümela, 211 sporcu), 43. Uluslararası Trabzon Yarı Maratonu (1.823 katılımcı-238 ödül kazanan).

Bu etkinlikler yalnızca sportif hedefler değil, aynı zamanda sosyal bütünleşme, şehir tanıtımı ve gençlik gelişimi açısından çok boyutlu bir kamu yararı sağlamaktadır. 2023 yılında atletizm, triatlon, satranç, masa tenisi ve tenis gibi branşlarda federasyon temsilcilikleriyle ortak turnuvalar düzenlenmiştir. Bu branşlar, hem bireysel spor yeteneklerinin gelişimine katkı sağlamakta hem de gençlerin disiplin, özgüven ve hedef odaklılık gibi değerlerle tanışmasını mümkün kılmaktadır.

Trabzon Büyükşehir Belediyesi 2023 yılında spor kulüpleri ve bireysel sporculara yönelik önemli sosyal destek mekanizmalarını hayata geçirmiştir: 65 amatör spor kulübüne ayni yardım, 218 sporcuya ödül, tenis federasyonu ile işbirliği çerçevesinde 30 ilde 750 çocuğa tenis eğitimi verilmiştir.

Ayrıca, gençlerin kültürel ve sosyal gelişimine katkı sağlamak amacıyla “Gençlik Her Yerde Sosyal Tiyatro Etkinlikleri” çerçevesinde 38 etkinlikte 4.000 kişiye ulaşılmıştır. Bu tür faaliyetler sosyal belediyecilik anlayışının spor dışı boyutlarını da kapsayacak biçimde genişletildiğini göstermektedir. Ortak Hizmet Projeleri ve Kurumsal Koordinasyon, 2023 yılında 5’i STK ve meslek odalarıyla, 4’ü kamu kurum ve kuruluşlarıyla ve 2’si ilçe belediyeleriyle olmak üzere toplam 11 ortak hizmet projesi hayata geçirmiştir.

Bu iş birlikleri, belediyenin gençlik ve spor hizmetlerini yalnızca kendi kapasitesiyle değil, paydaş kurumlarla iş birliği içinde yürüttüğünü ve çok aktörlü yönetim ilkesini benimsediğini göstermektedir. Trabzon Büyükşehir Belediyesi Gençlik ve Spor Daire Başkanlığı’nın 2023 yılı faaliyetleri, kentsel düzeyde sporun kurumsal planlamayla yönetildiğini ve çok yönlü bir hizmet perspektifiyle ele alındığını göstermektedir. Gerek bireysel sporcu başarıları gerekse kitlesel organizasyonlara olan yüksek katılım oranı, toplumda spora olan ilgiyi ve belediyenin yönlendirici rolünü ortaya koymaktadır.

Özellikle kulüp destekleri ve gençlere yönelik eğitim içerikli projeler, yerel düzeyde sportif altyapının güçlenmesine doğrudan katkı sağlamaktadır. Bunun yanında tiyatro gibi kültürel faaliyetlerin de gençlik politikası kapsamına dâhil edilmesi, bütüncül bir sosyal belediyecilik anlayışının benimsendiğine işaret etmektedir.

2.3. 2022 Faaliyet Değerlendirmesi

Trabzon Büyükşehir Belediyesi Gençlik ve Spor Daire Başkanlığı’nın 2022 yılı faaliyetleri, bu çerçevede değerlendirilerek bütçe kullanım performansı, sportif faaliyetlerin çeşitliliği, katılım düzeyi ve destek politikaları açısından analiz edilmiştir.

Tablo 3. 2022 Yılı Bütçe Gerçekleşmesi

Harcama Kalemi	2022 Tahmini (TL)	2022 Gerçekleşen (TL)
Personel Giderleri	1.370.0000	1.057.941
SGK Devlet Primi Giderleri	180.000	162.590
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	1.004.000	370.468
Cari Transferler	2.200.000	3.008.000
Sermaye Giderleri	-	23.454
Toplam	5.190.000	5.322.662

Kaynak: Trabzon Büyükşehir Belediyesi, 2022

2022 yılı gerçekleşen harcama toplamı, tahmini bütçeyi yaklaşık %2,6 oranında aşmıştır. Özellikle cari transferler kaleminde 800.000 TL’lik bir artış yaşanması, belediyenin spor kulüpleri, federasyonlar veya sosyal destek programlarına yönelik kaynak aktarımlarını artırdığını göstermektedir. Buna karşılık mal ve hizmet alım giderleri öngörülenden oldukça düşük seviyede gerçekleşmiştir. Bu durum, tasarruf önlemlerine ya da faaliyetlerin doğrudan sponsorluk ve iş birliği yoluyla gerçekleştirilmesine işaret edebilir (Trabzon Büyükşehir Belediyesi, 2022). 2022 yılında gerçekleştirilen bazı temel faaliyetler ve

katılımcı verileri ise, doğa kampı (260 çocuk), triatlon yarışları (150 sporcu), 10 branşta etkinlikler (yaz/kış, 3.000 öğrenci), 42. Uluslararası Trabzon Yarı Maratonu (1.832 sporcu, 63 ödül), Tam Bana Göre Festivali² şeklinde gerçekleşmiştir (Trabzon Büyükşehir Belediyesi, 2022).

Bu etkinlikler, Trabzon'un yalnızca bölgesel bir spor merkezi değil, aynı zamanda ulusal ölçekte tanınan bir organizasyon şehri olmasına katkı sağlamıştır. Gençlik ve Spor Daire Başkanlığı, 2022 yılında aşağıdaki branşlarda federasyon temsilcilikleri ile ortak turnuvalar gerçekleştirmiştir. Bunlar, atletizm, triatlon, yelken, judo, boks, masa tenisi ve tenis olmuştur.

Branş çeşitliliği, belediyenin her yaştan bireyin sporla buluşmasını amaçlayan bütüncül yaklaşımını yansıtmaktadır. Özellikle bireysel ve lisanslı spor alanlarında yetenek keşfine yönelik bu uygulama, sürdürülebilir spor politikaları açısından stratejik bir adımdır. 2022 yılı içinde belediye tarafından sunulan sosyal desteklerin öne çıkan unsurları ise, spor malzemesi yardımı (61 amatör spor kulübüne destek verilmiştir), Gençlik Her Yerde spor tesisleri (33 branşta 6.000 kişiye hizmet sağlanmıştır) şeklinde gerçekleşmiştir. Bu tür destekler, gençlerin fiziksel, sosyal ve psikolojik gelişimlerini desteklemenin ötesinde, kentteki sosyal eşitsizliklerin azaltılmasına katkı sunmakta ve sosyal dışlanma riski taşıyan grupların spor yoluyla topluma entegrasyonunu teşvik etmektedir. 2022 yılı itibarıyla Trabzon Büyükşehir Belediyesi Gençlik ve Spor Daire Başkanlığı, bütçesini büyük ölçüde planlanan düzeyde kullanmış, cari transferler başta olmak üzere kaynaklarını öncelikle destek ve organizasyon faaliyetlerine yönlendirmiştir. Faaliyet çeşitliliği, federasyonlarla kurulan iş birliği yapısı, sosyal içerikli etkinlikler ve ulusal organizasyonlara katılım düzeyi, belediyenin gençlik ve spor alanında aktif ve kapsayıcı bir politika izlediğini göstermektedir. Katılımcı sayıları ve branş genişliği, belediyenin yerel spor kültürünü güçlendirme yönündeki stratejik hedeflerine ulaşma konusunda önemli bir ilerleme kaydettiğini ortaya koymaktadır.

2.4. 2021 Faaliyet Değerlendirmesi

Trabzon Büyükşehir Belediyesi Gençlik ve Spor Hizmetleri Dairesi Başkanlığı da bu doğrultuda 2021 yılı içinde çeşitli faaliyet ve projelere imza atmış, bütçesel performansıyla birlikte etkinlik çeşitliliği ve katılım düzeyi açısından dikkate değer bir hizmet yılı geçirmiştir.

Tablo 4. 2021 Yılı Bütçe Gerçekleşmesi

Harcama Kalemi	2021 Tahmini (TL)	2021 Gerçekleşen (TL)
Personel Giderleri	780.000	635.229
SGK Devlet Primi Giderleri	112.000	98.832
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	1.700.000	1.400.000
Cari Transferler	779.000	55.000
Sermaye Giderleri	-	-
Sermaye Transferleri	-	-
Toplam	3.371.000	2.231.823

Kaynak: Trabzon Büyükşehir Belediyesi, 2021

² Trabzonlu gençlerin Türkiye çapındaki spor şampiyonalarına katılımı sağlanmıştır.

Gerçekleşen bütçe toplamı, tahmini bütçenin yaklaşık %66,2'sine tekabül etmektedir. Özellikle cari transferlerde ciddi bir düşüş göze çarpmaktadır. Bu durum, pandemi etkisiyle organizasyon ve destek faaliyetlerinde kısıtlamaya gidildiğini ya da merkezi desteklerin azaldığını göstermektedir. Personel ve SGK giderleri ise tahmin edilen seviyeye yakın düzeyde gerçekleşmiştir. 2021 yılı içinde Gençlik ve Spor Dairesi Başkanlığı tarafından aşağıdaki önemli etkinlikler gerçekleştirilmiştir. Masa Tenisi, Satranç ve Bisiklet Turnuvaları: Federasyonların il temsilcilikleriyle iş birliği içinde düzenlenmiştir. İlçe Belediyeleri ile Ortak Hizmet Projeleri: 18 ilçede toplam 102 adet basketbol potası ve voleybol turnuvası alanı kurulmuştur. 41. Uluslararası Trabzon Yarı Maratonu: 1.652 sporcu katılmış, 68 sporcuya ödül verilmiş, koşuya 4 kıtadan katılım sağlanmıştır (Trabzon Büyükşehir Belediyesi, 2021).

Bu faaliyetler, pandemi koşullarına rağmen belediyenin gençlik ve spor politikalarını asgari düzeyde sürdürdüğünü ve sosyal temasın dijitalleşen dünyada spor üzerinden yeniden inşa edilmeye çalışıldığını göstermektedir. 2021 yılı itibarıyla Gençlik ve Spor Hizmetleri Dairesi Başkanlığı bünyesinde: 46 personel (6 memur, 40 işçi) görev yapmaktadır. Başkanlık üç temel birim üzerinden faaliyet göstermektedir. Bunlar, Gençlik Hizmetleri Şube Müdürlüğü, Spor Hizmetleri Şube Müdürlüğü, Tesis Bakım ve Onarım Şube Müdürlüğü'dür. Bu yapısal organizasyon, hizmetlerin mekânsal planlama, saha uygulaması ve insan kaynağı koordinasyonu açısından sistematik bir biçimde yürütüldüğünü göstermektedir (Trabzon Büyükşehir Belediyesi, 2021). Trabzon Büyükşehir Belediyesi Gençlik ve Spor Dairesi Başkanlığı'nın 2021 yılı faaliyetleri, bütçe kısıtlarına ve salgın koşullarına rağmen etkinlik çeşitliliği ve katılım sayıları açısından kayda değer bir performans sergilemiştir. Özellikle federasyonlarla yapılan turnuvalar ve yarı maraton organizasyonu, şehrin ulusal ve uluslararası spor ağları içinde görünürlüğünü artırmış; ilçe belediyeleri ile yapılan iş birlikleri ise hizmetlerin mekânsal yaygınlık kazanmasına katkı sağlamıştır.

Bütçesel gerçekleşmenin düşük olmasına rağmen, etkinlik düzeyi korunmuştur. Bu durum, belediyenin kaynak verimliliğini önceliklendiren bir yönetim anlayışı benimsediğini göstermektedir. Kurumsal kapasitenin geliştirilmesi ve gençlerin karar alma süreçlerine daha fazla dâhil edilmesi, gelecekte hizmetlerin demokratikleşmesi açısından önem arz etmektedir.

2.5. 2020 Faaliyet Değerlendirmesi

Trabzon Büyükşehir Belediyesi Gençlik ve Spor Hizmetleri Dairesi Başkanlığı, 2020 yılında pandemi koşullarına rağmen sportif etkinlikleri sürdürmeye ve kurumlar arası iş birliğini geliştirmeye devam etmiştir.

Tablo 5. 2020 Yılı Bütçe Gerçekleşmeleri

Harcama Kalemi	2020 Tahmini (TL)	2020 Gerçekleşen (TL)
Personel Giderleri	620.000	423.031
SGK Devlet Primi Giderleri	40.000	63.681
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	531.000	93.816
Cari Transferler	600.000	350.000
Sermaye Giderleri	-	-
Sermaye Transferleri	-	-
Toplam	1.851.000	930.894

Kaynak: Trabzon Büyükşehir Belediyesi, 2021

Gerçekleşen bütçe, tahmini bütçenin yalnızca %50,3'üne tekabül etmektedir. Pandemi koşulları, özellikle mal ve hizmet alımı ile spor organizasyonlarına yönelik cari transferlerin azaltılmasına neden olmuştur. Öte yandan SGK devlet primi giderlerinin tahminin üzerinde gerçekleşmesi, istihdam yapısında beklenmedik gelişmelere işaret etmektedir 2020 yılı faaliyetleri, federasyon iş birlikleri ve çok aktörlü yönetim anlayışı çerçevesinde yürütülmüştür. Özellikle sosyal mesafeyi ve hijyen koşullarını gözeterek spor türleri tercih edilerek spor faaliyetlerinin devamlılığı sağlanmıştır. Federasyon temsilcilikleri ile yapılan turnuvalar ise, satranç, masa tenisi, tekvando ve paten sporları şeklindedir (Trabzon Büyükşehir Belediyesi, 2020).

Bu branşlar, bireysel katılıma dayalı ve temas riski düşük spor türleri olması bakımından pandemi sürecine uygunluk göstermiştir. Ortak Hizmet Projeleri ise, STK ve Meslek Odaları ile: Türkiye Satranç Federasyonu ve Muay Thai Federasyonu iş birliğinde turnuvalar düzenlenmiştir. Kamu Kurumları ile: Türkiye Dağcılık Federasyonu ile tırmanış ve yarışma organizasyonları gerçekleştirilmiştir. İlçe Belediyeleri ile: Akçaabat Belediyesi ile ortak bir sosyal spor projesi uygulanmıştır (Trabzon Büyükşehir Belediyesi, 2020). Bu iş birlikleri, sporun yerelleşmesini sağlarken aynı zamanda kurumlar arası kaynak paylaşımını ve koordinasyonu güçlendirmiştir. Trabzon Büyükşehir Belediyesi, amatör spor kulüplerinin faaliyetlerini sürdürebilmesi adına 2020 yılında da maddi ve malzeme yardımı sağlamıştır. Bu destekler, yerel spor altyapısının sürdürülebilirliği açısından hayati öneme sahiptir (Trabzon Büyükşehir Belediyesi, 2020).

Bireysel Başarı Ödülleri; Trabzon Yarı Maratonu Etkinliği kapsamında: 1.520 sporcu katılım sağlamış, 122 sporcuya dereceye göre ödül verilmiştir (Trabzon Büyükşehir Belediyesi, 2020). Bu uygulama, sporcuların motivasyonunu artırırken, Trabzon'un ulusal çapta tanıtımına da katkı sunmuştur. 2020 yılı, tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de yerel yönetim hizmetlerinin yeniden yapıldığı bir dönem olmuştur. Pandeminin etkilerine rağmen Trabzon Büyükşehir Belediyesi Gençlik ve Spor Dairesi Başkanlığı, spor faaliyetlerini devam ettirebilmiş ve farklı kurumsal aktörlerle iş birliği içerisinde gençlere yönelik projeler üretmiştir. Bütçenin ancak yarısının kullanılabilmiş olması hem sınırlı faaliyet alanından hem de planlanan etkinliklerin iptal edilmesinden kaynaklanmaktadır. Ancak elde edilen katılımcı verileri, organizasyonların hem bireysel hem de kurumsal düzeyde etkili yürütüldüğünü göstermektedir. Ödül mekanizmaları ve kulüp destekleri, sosyal belediyecilik anlayışının spor politikaları ile bütünleştirildiğinin göstergesidir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Yerel yönetimler, çağdaş kamu yönetimi anlayışı doğrultusunda klasik altyapı hizmetlerinin ötesine geçerek; sosyal, kültürel ve sportif alanlarda da etkin politikalar geliştirme sorumluluğu taşımaktadır. Bu bağlamda belediyelerin spor faaliyetleri, sadece bireylerin fiziksel gelişimine katkı sunmakla kalmayıp, toplumsal birlikteliğin güçlendirilmesi, sosyal dışlanmanın azaltılması ve kent yaşamının niteliğinin artırılması açısından da stratejik bir alan olarak öne çıkmaktadır. Sporun fizyolojik, sosyolojik ve ekonomik yararları; yerel düzeyde teşvik edilmesinin gerekliliğini ortaya koyarken, belediyelerin bu alandaki sorumlulukları da daha görünür hale gelmiştir.

Türkiye'de özellikle 5393 sayılı Belediye Kanunu ile 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, belediyelere spor politikaları üretme, spor tesisleri kurma, gençleri destekleme ve sportif etkinlikleri organize etme gibi önemli yetkiler tanımıştır. Buna ek olarak, Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın koordinasyonunda yürütülen çeşitli projelerle, yerel yönetimlerin bu alandaki faaliyetleri desteklenmiştir. Belediyeler bünyesinde kurulan Gençlik ve Spor Daire Başkanlıkları ise bu yetki ve görevleri uygulamada kurumsallaştırarak daha planlı ve sürdürülebilir hizmetlerin önünü açmıştır.

Trabzon Büyükşehir Belediyesi örneğinde yapılan yıllık faaliyet analizleri, 2020–2024 dönemi boyunca belediyenin spor alanında artan bir kapasiteyle hizmet sunduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle;

- 2020 yılında, pandemi koşullarına rağmen federasyon iş birlikleri ve sosyal mesafeli bireysel spor dallarında faaliyetler sürdürülmüş; bütçede ciddi oranda tasarrufa gidilmiştir.

- 2021 yılı, toparlanma yılı olmuş; bütçe gerçekleştirmeleri yeniden artmış, organizasyon çeşitliliği ve katılımcı sayısı artış göstermiştir.
- 2022 ve 2023 yıllarında, spor faaliyetlerinin kapsamı genişlemiş, yaz-kış spor okulları ve uluslararası turnuvalarla Trabzon'un sportif kimliği pekiştirilmiştir.
- 2024 yılı itibarıyla, bütçede önemli artışlar görülmüş, personel kapasitesi genişletilmiş, federasyonlar ve ilçe belediyeleriyle iş birlikleri daha da derinleşmiştir.

Sporcu ödülleri, malzeme yardımları, tesis yapımları ve ortak hizmet projeleri, Trabzon Büyükşehir Belediyesi'nin gençlik ve spor politikalarının hem nicelik hem de nitelik olarak kurumsallaştığını göstermektedir. Kurulan turnuva mekanizmaları ve yıllık planlı organizasyonlar, belediyenin sadece hizmet sağlayıcı değil, aynı zamanda kentte spor kültürünü inşa eden yönlendirici bir aktör konumuna geldiğini ortaya koymaktadır. Özellikle her yıl düzenlenen Trabzon Yarı Maratonu gibi yüksek katılımlı etkinlikler, hem kent markası oluşturma süreçlerine katkı sunmakta hem de gençlerin ve çocukların sporla tanışmasını teşvik etmektedir. Aynı şekilde amatör spor kulüplerine yapılan destekler, sporun tabana yayılmasını sağlamakta ve genç yeteneklerin profesyonel spora geçişini kolaylaştırmaktadır.

Ancak buna rağmen bazı yapısal sınırlılıklar ve iyileştirme ihtiyaçları da dikkat çekicidir. Özellikle kırsal alanlarda yaşayan gençlerin spora erişim olanaklarının artırılması, tesislerin bakım ve yenilenme gereklilikleri, kadın sporcuların temsiline ilişkin verilerin eksikliği ve erişilebilirlik gibi konular, bundan sonraki yerel spor politikalarının öncelikli alanları arasında değerlendirilmelidir.

Trabzon Büyükşehir Belediyesi örneği, Türkiye'de belediyelerin spor alanında nasıl kurumsallaştığını ve hizmet üretim kapasitesini artırdığını somut biçimde göstermektedir. Bu başarı, yalnızca mali kaynaklarla değil, aynı zamanda planlı organizasyon yapısı, paydaşlarla kurulan güçlü iş birlikleri ve katılımcı hizmet anlayışıyla mümkün olmuştur. Gelecek dönemde bu başarıyı sürdürülebilir kılmak adına, spor politikalarının toplumsal cinsiyet eşitliği, kırsal erişim, teknolojiyle desteklenmiş spor altyapısı ve veri temelli stratejik planlama ile entegre edilmesi büyük önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

- Arslan, Ercan, Ünlü, Hakan ve Çelebi, Mehmet. (2011). Yerel yönetimlerin spora bakış açıları ile spor programlarının sürdürülebilirliğinin incelenmesi (Balçova Belediyesi örneği). I. Uluslararası Spor Ekonomisi ve Yönetimi Kongresi Bildiri Kitabı, İzmir.
- Babacan, Elif (2019). Belediyelerde Spor Faaliyetlerinin İşlevselliği: Güngören Belediyesi Örneği. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Denetçi Sayıştay Dergisi, 7(21), 21–26.
- Dever, Abdullah. (2010). Spor sosyolojisi: Tarihsel ve güncel boyutlarıyla spor ve toplum (1. baskı). İstanbul: Başlık Yayın Grubu.
- Doğanyigit, Selçuk. (1996). Belediyelerin spora katkıları ve spor kulüplerine yardımları.
- Doğu, Gülay, Kesim, Uğur ve Sivrikaya, Özgür. (2002). Belediyelerin sporla ilgili işlevleri: Düzce Belediyesi örneği. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 11(2), 89– 106.
- DPT. (2000). Beden eğitimi, spor ve İstanbul Olimpiyatları: Özel İhtisas Komisyonu Raporu. Ankara.
- Ekici, Hakan. (2012). Halkın sporla ilgili belediyelerden beklentileri: Gaziantep'te bir uygulama. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(3), 53–77.
- Ertas, Şener ve Petek, Hasan. (2017). Spor hukuku (3. baskı). Ankara: Yetkin Yayınları.
- Guttmann, Allen. (2004). From ritual to record: The nature of modern sports. Columbia University Press.

- Milliyet Gazetesi (2017). Bakan Eroğlu: Central Park'ın 3 katı büyüklüğünde olacak.
<https://www.milliyet.com.tr/siyaset/bakan-eroglu-central-parkin-3-kati-buyuklugunde-olacak-2555953>
- Özdenk, Süleyman (Ed.). (2018). Spor bilimlerinde akademik araştırmalar. Ankara: Gece Kitaplığı.
- Öztaş, Cemal ve Zengin, Elif. (2008). Yerel yönetimler ve kültür hizmetleri. Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, 0(54), 155–180.
- Seraslan, Zeynep. (1990). Spor pazarlaması (Doktora tezi, Marmara Üniversitesi).
- T.C. Resmî Gazete. (1983, 14 Aralık). 179 sayılı Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname. <https://www.resmigazete.gov.tr>
- T.C. Resmî Gazete. (1991, 14 Mart). 3703 sayılı Kanun ile Mahalli İdarelerin Spor Hizmetlerine Katılımına İlişkin Hükümler. <https://www.resmigazete.gov.tr>
- T.C. Resmî Gazete. (2004, 23 Temmuz). 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu (Kanun No: 5216). <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5216.pdf>
- T.C. Resmî Gazete. (2005, 13 Temmuz). 5393 sayılı Belediye Kanunu (Kanun No: 5393). <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5393.pdf>
- Tamer, Kadir. (2000). Antrenman bilgisi. Ankara: Bağırhan Yayınevi.
- TC. Resmî Gazete (2023). 7405 Spor Kulüpleri Ve Spor Federasyonları Kanunu. <https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/kanunlar/spor-kulupleri-ve-spor-federasyonlari-kanunu-7405/ge-madde-3>.
- Trabzon Büyükşehir Belediyesi. (2021). 2020 Yılı Faaliyet Raporu. Trabzon: Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı. <https://www.trabzon.bel.tr>
- Trabzon Büyükşehir Belediyesi. (2022). 2021 Yılı Faaliyet Raporu. Trabzon: Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı.
- Trabzon Büyükşehir Belediyesi. (2023). 2022 Yılı Faaliyet Raporu. Trabzon: Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı. <https://www.trabzon.bel.tr>
- Trabzon Büyükşehir Belediyesi. (2024). 2023 Yılı Faaliyet Raporu. Trabzon: Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı. <https://www.trabzon.bel.tr>
- Trabzon Büyükşehir Belediyesi. (2024). 2024 Yılı Faaliyet Raporu. Trabzon: Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı.
- Yeşilay (2016). 2016 Dünya Uyuşturucu Raporu Açıklandı. <https://www.yesilay.org.tr/medya/haberler/2016-dunya-uyusturucu-raporu-aciklandi/#:~:text=6%20ki%C5%9Fiden%20sadece%201'i%20tedavi%20oluyor&text=Rapora%20g%C3%B6re%2C%2029%20milyon%20ki%C5%9Fi,ancak%201'i%20tedavi%20oluyor>.

Trabzon Tarihi

Hikmet Öksüz, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1. Baskı, 2025

Muhammed Lütfü Osmanoğlu*

* Yüksek Lisans, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler A.B.D., ltfoosmanoglu@gmail.com.

Bu eser, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Tarih Bölümü Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Anabilim Dalı Başkanı, sayın Prof. Dr. Hikmet Öksüz tarafından kaleme alınan ve Türk Tarih Kurumu tarafından Cumhuriyetin 100. Yılına armağan edilen eserler arasında yerini almıştır. “Trabzon Tarihi” üç ana bölüm şeklinde ele alınmıştır, Trabzon’un tarih öncesi çağlardan cumhuriyet dönemine kadar uzanan süreçlerini, coğrafi konumunun belirleyiciliği ekseninde, siyasi, sosyal, iktisadi ve kültürel boyutlarıyla ele alan kapsamlı bir eserdir. Eserde Trabzon’un sadece yerel bir yerleşim yeri olmadığını, tarih boyunca medeniyetlerin kesişim noktası ve uğrak yeri olduğu ortaya konulmuştur. Ayrıca eserde Trabzon’un ticaret ve kültür faktörlerinin birlikte harmanlandığı bir liman kenti olduğunu belgelerle ortaya koymaktadır.

Coğrafya, İlk Çağlar ve Hakimiyet Mücadeleleri

Trabzon’un tarihsel kimliğini şekillendiren temel unsurlardan birinin coğrafi konumu olduğu eserin girişinde belirtilmiştir. Kuzeyden Karadeniz, güneyden ise Doğu Anadolu dağ silsilesiyle çevrili olan şehir, tarih boyunca stratejik bir liman ve ticaret merkezi olma özelliğini korumuştur. Şehrin isminin kökeni üzerine yapılan değerlendirmelerde, “Trapezous” kelimesinin Helen dilinde “masa” veya “düz” anlamına geldiği, bu durumu şehrin topoğrafik yapısıyla, özellikle de Aşağıhisar ve çevresindeki düzlüklerle ilişkilendirildiği belirtilir. Bu görüşü destekleyen arkeolojik bulgular örneğin, M.Ö 4. yüzyılda basılan gümüş sikkeler üzerinde yer alan masa tasvirlerinde de görülmektedir. Ancak yazar, MÖ 756’da Miletlilerin şehre geldiklerinde bölgenin boş olmadığına dikkat çeker. Ksenophon’un ‘Anabasis’ adlı eserinde bahsettiği Kolhlar, Driller, Mossinoikler gibi yerel toplulukların varlığı, şehrin iskân tarihinin Yunan kolonizasyonundan çok daha eskilere, tarih öncesi çağlara dayandığını göstermektedir. Roma ve Bizans dönemlerinde şehir hem askeri bir üs hem de ticari bir gümrük şehri gibi bir işlev görmüştür. Özellikle Roma İmparatoru Hadrianus döneminde limanın geliştirilmesi, şehrin İpek Yolu üzerindeki önemini artırmış, Çin ve Orta Asya’dan gelen malların batıya aktarılmasında Trabzon, İskenderiye ile en önemli merkezlerden biri haline gelmiştir. 1204 yılında Latinlerin İstanbul’u işgali sonrası kurulan Komnenos Krallığı (Trabzon Rum Devleti), bölgedeki siyasi dengeleri değiştirmiştir. Ancak bu devlet, hiçbir zaman tam bağımsız bir güç olamamış; batıda Hacı Emiroğulları, güneyde Akkoyunlular gibi Türk beylikleri ile Selçuklular arasında sıkışıp kalmıştır. Özellikle 13. ve 14. yüzyıllarda Çepni ve Kıpçak Türklerinin bölgeye yoğun bir şekilde yerleşmesiyle Trabzon ve çevresinin demografik yapısı, fetih öncesinde dahi Türk nüfusu Trabzon’da yayılmaya başlamıştır. Yazar, bu dönemde Trabzon kırsalının ve çevresinin büyük ölçüde Türkleştiğini, Komnenosların ise sahil şeridinde sıkışmış bir şehir devleti görünümünde olduğunu vurgular.

Osmanlı Dönemi

Kitabın en uzun ve detaylı bölümlerinden biri, Trabzon’un Osmanlı idaresine geçişi ve sonrasındaki dönüşümdür. Fatih Sultan Mehmed, Anadolu birliğini sağlamak ve Karadeniz hakimiyetini pekiştirmek amacıyla 1461 yılında hem karadan hem denizden kuşattığı Trabzon’u fethetmiştir. Yazar, tarihçiler arasında uzun süre tartışma konusu olan fetih tarihi meselesine açıklık getirerek, fethin 15 Ağustos 1461 tarihinde gerçekleştiğini net bir dille ortaya koyar. Fetihten sonra Trabzon, Osmanlı idari sisteminde oldukça önemli bir sancak haline gelerek “Şehzadeler Şehri” unvanını almıştır. II. Bayezid’in oğlu Şehzade Abdullah ve daha sonra Yavuz Sultan Selim’in sancakbeyliği yaptığı, Kanuni Sultan Süleyman’ın ise doğduğu ve çocukluğunu geçirdiği bu şehir, Osmanlı tahtına giden yolda bir yönetim okulu işlevi görmüştür. Özellikle Yavuz Sultan Selim dönemi, Safevi tehlikesine karşı Trabzon’un bir üs olarak kullanılması, Doğu politikasının şekillenmesi ve Gürcistan üzerine yapılan seferlerle sınırların genişletilmesi açısından son derece önemlidir. Şehir, Osmanlı idaresi altına girdikten sonra demografik ve mekânsal olarak köklü bir değişime uğramıştır. Fetihten hemen sonra uygulanan iskân ve sürgün politikalarıyla, şehrin nüfus yapısı yeniden şekillendirilmiştir. Şehirdeki Rum nüfusun bir kısmı

İstanbul'a gönderilirken, Amasya, Tokat, Çorum gibi bölgelerden Müslüman Türk nüfus şehre yerleştirilmiştir. Şehrin en büyük kilisesi olan Panagia Chrysocephalos, Cami-i Atik (Günümüzde Fatih Camii) adıyla camiye çevrilerek fethin sembolü haline getirilmiş, etrafındaki mahalleler Müslüman yerleşimine açılmıştır. Tahrir kayıtlarına dayanan veriler, 16. yüzyılın sonlarına gelindiğinde şehirdeki Müslüman nüfusun Hristiyan nüfusu geçtiğini göstermektedir. 1583 yılında Müslüman nüfus oranı %55 seviyelerine ulaşmıştır.

19. Yüzyıl ve Sonrası

Eser, 19. yüzyılı Trabzon için hem ticari bir yükseliş hem de idari modernleşme dönemi olarak tanımlar. 1774 Küçük Kaynarca Antlaşması sonrası Karadeniz'in uluslararası ticarete açılması ve 1830'lerden itibaren buharlı gemilerin sefere başlamasıyla Trabzon Limanı, Doğu-Batı ticaretinin en işlek noktalarından biri haline gelmiştir. Özellikle İran transit ticaretinin bu güzergâhtan yapılması, şehirde konsoloslukların açılmasına, çok sayıda yabancı tüccarın yerleşmesine ve Nemlizadeler gibi yerli ticaret burjuvazisinin doğmasına zemin hazırlamıştır. 19. yüzyılın ortalarında Trabzon, İngiliz ve Fransız mallarının İran ve Orta Asya pazarlarına ulaştırıldığı devasa bir ticaret istasyonuna dönüşmüştür. Tanzimat Fermanı'nın ilanı ile başlayan idari reformlar, Trabzon'da da yankı bulmuş, ancak bölgenin kendine has sosyal yapısı nedeniyle reformların uygulanması zaman almıştır. 18. yüzyıldan itibaren güçlenen ayan aileleri (Tuzcuoğulları, Hazinedar zadeler, Canıklı zadeler, Kalcıoğulları gibi), merkezi otoriteyle zaman zaman çatışarak bölgedeki güç dengelerini etkilemiştir. Özellikle Tuzcuoğulları isyanı, merkezi otoritenin bölgede tesis edilmesinde yaşanan zorlukların en somut örneğidir. Tanzimat ile valilerin yetkileri düzenlenmiş, yerel meclisler kurulmuş ve Müslüman ile gayrimüslim tebaanın yönetime katılımı sağlanmıştır. 19. yüzyılın sonlarına doğru, Rusya'nın Kafkasya'daki demiryolu hamleleri ve Süveyş Kanalı'nın açılması, Trabzon'un transit ticaret önemini azaltsa da şehir, canlılığını I. Dünya Savaşı'na kadar korumuştur.

Savaş Yılları Trabzon

Kitap, II. Meşrutiyet döneminde Trabzon'un siyasi ve sosyal açıdan son derece hareketli olduğunu belgeler. İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin güçlü olduğu şehirde, basın hayatı canlanmış, sivil toplum kuruluşları ve kulüpler (Türk Ocağı, İdman Ocağı vb.) toplumsal hayatta etkin rol oynamaya başlamıştır. Ancak bu canlılık, I. Dünya Savaşı'nın patlak vermesiyle yerini büyük bir trajediye bırakmıştır. Rus donanmasının bombardımanları ve 1916'daki Rus işgali, şehir tarihinde "Muhacirlik" olarak bilinen büyük bir göç dalgasına neden olmuştur. Türk nüfusun batıya (Ordu, Samsun, Sinop) doğru zorlu göçü, açlık, hastalık ve ölümlerle dolu bir toplumsal travma yaratmıştır. Yaklaşık 350 bin kişinin yollara düştüğü, bunlardan önemli bir kısmının hayatını kaybettiği bu süreç, bölge halkının hafızasında derin izler bırakmıştır. Rus işgali sırasında şehirdeki tarihi eserlerin tahrip edildiği, camilerin depoya çevrildiği ve Rusların şehri kendi kimliklerine göre yeniden imar etmeye çalıştığı (Rus Caddesi/Maraş Caddesi'nin açılması gibi) bilgisi, işgalin kültürel boyutunu gözler önüne serer. 1917 Bolşevik ihtilali sonrası Rusların çekilmesiyle 24 Şubat 1918'de işgalden kurtulan Trabzon, bu kez Mondros Mütarekesi sonrası Pontusçu Rum çetelerinin tehdidiyle karşı karşıya kalmıştır. Eser, Trabzon halkının bu tehlide karşı Muhafaza-i Hukuk-ı Milliye Cemiyeti çatısı altında örgütlendiğini, İstikbal gazetesi aracılığıyla milli bilinci canlı tuttuğunu ve Erzurum Kongresi'nin toplanmasında öncü rol oynadığını vurgular. Millî Mücadele yıllarında Trabzon, Batı Cephesi'ne silah ve mühimmat sevkiyatında kilit bir liman olmuş, Sakarya Savaşı'na ve Büyük Taarruz'a lojistik ve beşerî destek sağlamıştır.

Cumhuriyet Döneminde Trabzon'da Kültürel ve Sosyal Hayat

Kitabın son bölümü, Cumhuriyet'in ilanı ile başlayan modernleşme sürecine ve Trabzon'un bu yeni dönemdeki dönüşümüne odaklanır. Mustafa Kemal Atatürk'ün 1924, 1930 ve 1937 yıllarında gerçekleştirdiği üç Trabzon ziyareti, şehrin Cumhuriyet vizyonu ile bütünleşmesinde önemli dönüm noktalarıdır. Atatürk, bu ziyaretlerinde şehrin demiryolu ve liman ihtiyacını dile getirmiş, eğitim kurumlarını denetlemiş ve son ziyaretinde mal varlığını Türk milletine bağışladığını Trabzon'dan ilan etmiştir. Cumhuriyet döneminde Trabzon'un ekonomik kalkınması için çeşitli hamleler yapılmıştır. Fındık ve tütün tarımının yanı sıra, İran transit yolunun canlandırılması hedeflenmiş, ancak demiryolu projesinin hayata geçirilememesi ve 1930'ların sonunda Erzurum-Sivas demiryolunun açılması, şehrin ticari hinterlandını daraltmıştır. Buna rağmen 1954'te modern limanın, 1957'de havaalanının ve 1955'te Karadeniz Teknik Üniversitesi'nin açılması, şehrin bölgesel merkez olma özelliğini pekiştirmiştir.

Eser, Trabzon'un sadece siyasi ve iktisadi tarihini değil, aynı zamanda zengin sosyo-kültürel dokusunu da mercek altına alır. Sağlık alanında, Osmanlı dönemindeki Gureba hastanelerinden Cumhuriyet'in Numune hastanelerine geçiş süreci, salgın hastalıklarla (sıtma, verem, frengi) mücadele ve Kızılay, Çocuk Esirgeme Kurumu gibi yardım cemiyetlerinin faaliyetleri detaylandırılır. Basın tarihi açısından Trabzon, Anadolu'nun en güçlü merkezlerinden biridir. 1869'da vilayet matbaasının kurulmasıyla başlayan süreç, II. Meşrutiyet ve

Cumhuriyet dönemlerinde Meşveret, İktisat, İstikbal, Yeni Yol gibi gazetelerle devam etmiş, yerel basın milli mücadelenin ve modernleşmenin sözcüsü olmuştur. Kültür ve sanat hayatında ise tiyatro, sinema ve fotoğrafçılık öne çıkan alanlardır. 19. yüzyılda gayrimüslim tebaa ile başlayan tiyatro faaliyetleri, Cumhuriyet döneminde Halkevleri ve spor kulüplerinin temsil kolları aracılığıyla yaygınlaşmıştır. Sinema, 1911'de açılan Turan Sineması ile şehre girmiş ve sosyal hayatın vazgeçilmezi olmuştur. Trabzon'un kimliğinde sporun, özellikle de futbolun ayrı bir yeri vardır. Eser, 1921'de İdman Ocağı'nın kurulmasıyla başlayan sürecin, İdman Gücü, Necmiati gibi kulüplerin rekabetiyle geliştiğini ve bu birikimin 1967'de Trabzonspor'un kurulmasıyla zirveye ulaştığını anlatır. Trabzonspor'un başarısı, şehrin amatör ruhla başlayan spor kültürünün profesyonel bir zafere dönüşmesinin simgesidir.

Özetle; Prof. Dr. Hikmet Öksüz'ün "Trabzon Tarihi", şehrin binlerce yıllık serüvenini bütüncül bir bakış açısıyla sunmaktadır. Eser; Miletlilerin kolonizasyonundan Roma ve Bizans hâkimiyetine, Komnenos Krallığı'ndan Osmanlı fethine, ayanların yükselişinden Millî Mücadele'ye ve Cumhuriyet'in modernleşme hamlelerine kadar uzanan geniş bir yelpazede Trabzon'un hikayesini anlatır. Kitap, Trabzon'un sadece yerel bir merkez değil, tarih boyunca imparatorlukların stratejik düğüm noktası, ticaretin kapısı, şehzadelerin yönetim okulu ve Millî Mücadele'nin lojistik üssü olduğunu belgelerle ortaya koymaktadır. Yazar, şehrin demografik dönüşümünü, işgal yıllarının acılarını, Cumhuriyet'le gelen modernleşme hamlelerini ve zengin kültür-sanat birikimini akıcı bir dille anlatarak, Trabzon'un Türk tarihindeki müstesna yerini bir kez daha tescil etmiştir. Şehir tarihi yazıcılığı açısından önemli bir boşluğu dolduran bu eser hem akademik çevreler hem de genel okuyucu için temel bir başvuru kaynağı niteliğindedir.

2025 Yılında Trabzon Üzerine Yazılmış Kitap ve Makaleler

<i>Tür</i>	<i>İsim</i>	<i>Yazar</i>	<i>Yayınevi/ Dergi</i>
<i>Kitap</i>	Trabzon Tarihi	Prof. Dr. Hikmet Öksüz	Türk Tarih Kurumu (TTK) Yayınları
<i>Kitap</i>	Trabzonspor: Futbolda Anadolu Devrimi	Hasan Al	Kıyı Yayınları
<i>Kitap</i>	Trabzon şehrinin İslamlaşması ve Türkleşmesi (1461-1583)-Yeni Edisyon	Heath W. Lowry	Ketebe Yayınları
<i>Kitap</i>	Trebizond: The Last Greek Empire of the Byzantine Era-Yeni Edisyon	William Miller	Gyan Books/ S. N. Books World
<i>Kitap</i>	Trabzon Turizm Rehberi 2025	Şükrü Üçüncü	Trabzon Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları
<i>Kitap</i>	Lezzet Trabzon: Yöresel Lezzet Tarifleri	Editör Kurulu	Trabzon Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları
<i>Kitap</i>	İklim Politikaları Kapsamında Altyapı Çalışmaları ve Belediyeler: Trabzon İli Örneği	Osman Üçüncü	Platanus
<i>Kitap Bölümü</i>	Transformation of Urban Voids: The Case of Tabakhane Valley Urban Recreation Area in Trabzon	Tuğba Düzenli	Gece Kitaplığı
<i>Makale</i>	Risk-Based Spatial Safety Management System Approach: The Case of Trabzon Airport.	Bura Âdem Atasoy ve Bayram Uzun	Journal of Infrastructure Systems
<i>Makale</i>	Approaches to Pollution in Lake Ecosystems, the Library of Life: An Example From Uzungöl (Trabzon, Türkiye)	Deniz Mercan	Ecology
<i>Makale</i>	Filling Station Site Selection with GIS and MCDM for Planning Studies: A Case of Trabzon	Fatih Terzi, Bura A. Atasoy, Volkan Yıldırım, Bayram Uzun, Tuğba Memişoğlu ve Semih Uzun	Applied Spatial Analysis and Policy
<i>Makale</i>	Intelligent Urban Mobility and Traffic Management: A Case Study of Smart Intersection Implementation and E-mobility Integration in Trabzon	Melih Mutlu Aydın, Eren Dağlı ve Boris Gitolendia	Journal of Intelligent Management Decision
<i>Makale</i>	Comparative Landslide Susceptibility Mapping Using Local Inventories: a Case Study From Trabzon, Türkiye	Şevki Öztürk	Natural Hazards
<i>Makale</i>	Hydrogeochemical Properties of Çal Cave and Its Vicinity: Development and Consequences of Karstification in Düzköy (Trabzon, NE Türkiye)	Hilal Alemdağ, Fatih Köroğlu, Arzu F. Ersoy, Ayşe Şeren, Zeynep Ö. Aydın ve Ali E. Babacan	Journal of African Earth Sciences
<i>Makale</i>	Klimakterik Özelliğe Sahip Trabzon Hurması Çeşitlerinin Fiziksel ve Kimyasal Özellikleri	Fatma Hepsağ ve Derya İstekli	Journal of ADYUTAYAM
<i>Makale</i>	Trabzon Kent Merkezinde Hristiyan Nüfusun Artışı ve Nedenleri	Erda Hürol	Vakanuvis-International Journal of Historic Researches
<i>Makale</i>	Ağaçbaşı Yayla Turbalığı (Köprübaşı/Trabzon)	Fatma Hoş Çebi ve Sadettin Korkmaz	Mavi Gezegen

Makale	A Sustainable Decision-Making Framework to Evaluate Land and Seaside Disposal Options for Tunnel Spoil: A Case Study of Trabzon	Ali E. Dinçer, Abdullah Demir, Şevki Öztürk ve Kutay Yılmaz	Journal of Mountain Science
Makale	Doğu Karadeniz Bölgesi Kırsal Ev Bahçelerinde Agroforestry Uygulamaları: Rize ve Trabzon Örneği	İbrahim Tuna, Mahmut K. Yazar ve Fahrettin Atar	Turkish Journal of Forest Science
Makale	İklim Eylem Planı Kararlarının Arazi Örtüsü Açısından İncelenmesi: Trabzon ve Şanlıurfa Örnek Çalışmaları	Asya Kocabıyık ve İlgi Atay Kara	Turkish Journal of Remote Sensing
Makale	Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesinde Trabzon: Tarihsel ve Kültürel Bir İnceleme	Ova Şevval ve Bilge Kağan Şakacı	Journal of Aksaray University Faculty of Economics & Administrative Sciences
Makale	Prevalence of Alcohol Use and Alcohol Use Disorder and Risk Factors among University Students: A Cross-Sectional Study in Trabzon, Türkiye.	Cansu Gündoğmuş Ağralı vd.,	Addicta: The Turkish Journal of Addictions
Makale	Risk Assessment of Soil Erosion with RUSLE Using Geographic Information System and Organic Carbon and Total Nitrogen Loadings of Suspended Sediment In Sogutlu Stream Watershed of Trabzon, Turkey	Necla Koralay ve Ömer Kara	Environmental Earth Sciences
Makale	New Year Celebrations as a Cultural Heritage in Trabzon: Kalandar Tradition	Ayşe Eren Kanbir	Uluslararası Ekonomi Siyaset İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi
Makale	Yeşil Dönüştürücü Liderliğin İşe Adanma ve Sürdürülebilir Örgüt Performansı Üzerindeki Etkisinde Yeşil İnsan Kaynakları Yönetiminin Aracı Rolü: Trabzon Arsin Organize Sanayi Bölgesinde Bir Araştırma	Onur Oktaysoy	Kent Akademisi
Makale	Geçmişten Günümüze Trabzon'da Dini Hayat Sempozyumu II Trabzon-İstanbul-Hicaz Arasında Çok Yönlü Bir Osmanlı Âlimi: Muhammed et-Trabzonî el-Medenî	Meryem Sünger	Rumeli İslam Araştırmaları Dergisi
Makale	Digital Documentation in Cultural Heritage Sites; A Case Study in Ortahisar Trabzon	Tune Kan ve Gülhan Benli	Journal of Architectural Sciences and Applications
Makale	Yeni Bulgular Işığında Fatih Sultan Mehmet'in Trabzon Fetih Güzerghâhı: Bayburt'tan Trabzon'a	Osman Emir, Miraç Tosun, Yasin Toplaoglu ve İsmail Köse	BELLETER- Türk tarih Kurumu
Makale	Current State of Natural and Artificial Radiation in The Eastern Black Sea Coast Of Türkiye (Trabzon–Rize–Artvin) 38 Years After Chernobyl	Selcen Uzun Duran	Journal of Radioanalytical and Nuclear Chemistry
Makale	Uzungöl (Trabzon) Halkında Amfibi Farkındalığının Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma	Cantekin Dursun, Enes Kurban ve Nurhayat Özdemir	Şırnak Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi
Makale	A Research On Sera Lake Nature Park (Akçaabat-Trabzon) Bryophytes	Kübra Yıldırım, Nevzat Batan, Zeynep G. Yılmaz ve Hüseyin Erata	Journal of Apitherapy and Nature
Makale	Afet Acil Durum Toplanma Alanlarının Yer Seçim Kriterleri ve Tsunami Riskine Yönelik Bir Değerlendirme: Trabzon Akçaabat Örneği	Gülten Kara ve Aslı Sümeyye Özhan	Türk Uzaktan Algılama ve CBS Dergisi

Makale	Trabzon İli Diyanet Çalışanlarının İslami Finansal Okur Yazarlığı Üzerine Bir Alan Araştırması	Mehmet Ersoy ve Asiye Işık	Uluslararası Muhasebe Ve Finans Araştırmaları Dergisi
Makale	Water Quality of Atasu Dam Basin (Macka-Trabzon)	Fatma Gültekin ve Esra Hatipoğlu Temizel	Pamukkale Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi
Makale	Giresun Müzesi'nde Bulunan Trabzon İmparatoru II. İoannes Komnenos (1280-1297) Dönemi Sikkeleri	Tülay Özbakar	Karadeniz Araştırmaları
Makale	Çal Camili Tabiat Parkı (Düzköy-Trabzon) ve Çevresinin Florası	Melike Yazar ve Salih Terzioğlu	Ormancılık Araştırma Dergisi
Makale	Akçaabat (Trabzon) İlçesinde Yerleşmelerin Yükselti Basamaklarına Göre Dağılışı	Mehmet Üzülmaz	Turkish Studies
Makale	Trabzon Ağızları Üzerine Yapılan Çalışmalara Dair Açıklamalı Kaynakça Denemesi (Kitap, Kitap Bölümü)	Muhammet Olgun	Karadeniz İncelemeleri Dergisi
Makale	La Centralite Discrete de Trabzon Dans le Commerce Mondial	Alain Tarrius	MetroPolitics: Cities, Architecture and Territories
Makale	Şehir Kimliği İnşasında Soundscape'in Rolü ve Trabzon'un Musicscape'si	Aycan Turaman ve Uğur Aslan	Etnomüzikoloji Dergisi
Makale	Reading the Facade as an Urban Interface through Basic Design Principles: Trabzon Historical Kunduracılar Street	Şeyma Bayram	Livenarch+ Journal
Makale	Üretim İşletmelerinde Maliyet ve Yönetim Muhasebesi Uygulamalarının Rekabet Açısından Önemi: Trabzon Örneği	Ahmet E. Pehlivan, Alirıza Ağ ve Kübra Elmalı	Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi (AKAD)
Makale	Okul Öncesi Eğitimde Kodlama Öğretimi: Trabzon İli Ortahisar Merkez İlçesi Okul Öncesi Eğitim Kurumları Örneği	Asiye Köse, Melek Demir, Âdem Kurban, Cemil Karakaş ve Serkan Harput	Karadeniz Araştırmaları Enstitüsü Dergisi
Makale	Pollen Analysis of Honeys From Trabzon (Türkiye)	Ahter Fişne ve Sevil Pehlivan	Uludağ Arıcılık Dergisi
Makale	Arap Turistlerin Yerel Yiyecek İçecek Tercihlerinin Araştırılması: Trabzon Örneği	Damla Sarı	International Journal of Social and Humanities Sciences
Makale	Gastronomi Rotası: Karadeniz Mutfağında (Samsun-Ordu-Giresun-Trabzon-Rize) Coğrafi İşaretli Üzerine Bir inceleme	Esra Özata Şahin	Karadeniz İncelemeleri Dergisi
Makale	XVII. Yüzyılın Ortalarında Trabzon Toplumunda Hibe Uygulamaları	Sabiha Altindeğer	Dicle üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
Makale	Esports from Those Who Have Never Heard to Those Who Play: Examining The Awareness of Esports in Trabzon University	Şule Yüksel Özmen ve Tuğba Harputoğlu	Contemporary Issues of Communication
Makale	Dönüşen İsimler, Dönüşen İnançlar: Osmanlı Trabzonun'da Müthediler Üzerinden Bir Kimlik Okuması	Aslı Özcan	Karadeniz İncelemeleri Dergisi
Makale	Yerel Yönetimin Yereli Temsili Açısından Trabzon İl ve İlçe Belediye Logoları	Çağla Yılmaz	Karadeniz İncelemeleri Dergisi
Makale	Okul Öncesi Eğitimde Oyun ve Resimle Kodlama: Trabzon İli Ortahisar Merkez İlçe Pilot Çalışması	İsmail Köse ve Asiye Köse	Karadeniz İncelemeleri Dergisi

2025 Yılında Trabzon Üzerine Yazılmış Tezler

<i>Tür</i>	<i>İsim</i>	<i>Yazar</i>	<i>Konu</i>	<i>Üniversite/Enstitü</i>
<i>Doktora</i>	Trabzon'da Arazi Kullanımı ve Mekânsal Değişim	Canan Gül Uygun	Coğrafya	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi/ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
<i>Doktora</i>	Trabzon Bölgesi İçme Suyu Arıtma Tesisi Çamurlarının Zemin Stabilizasyonunda Kullanılabilirliğinin Araştırılması	Kemal Aydın	İnşaat Mühendisliği	Karadeniz Teknik Üniversitesi/ Fen Bilimleri Enstitüsü
<i>Doktora</i>	Atasu Baraj Gölü (Trabzon) Alglerinin Mevsimsel Değişimi ve Fizikokimyasal Parametrelerinin Araştırılması	Arif Aksoy	Biyoloji	Giresun Üniversitesi/ Fen Bilimleri Enstitüsü
<i>Doktora</i>	Dijital Çağ Yönetişimi Bağlamında Kent Bilgi Sistemleri: Trabzon Büyükşehir Belediyesi Örneği	Yaşar O. Küçükyılmaz	Kamu Yönetimi	Karadeniz Teknik Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü
<i>Doktora</i>	Şark Ticaret Yıllıklarına Göre Trabzon'da Esnaf ve Meslekler	Fatma Çakır	Tarih	Karadeniz Teknik Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü
<i>Doktora</i>	Trabzon'un Büyüklüman Havzasında Yetişen Vitis Labrusca L. Türüne Ait Üzüm Genetik Kaynaklarının Seleksiyonu	Emre Kan	Ziraat	Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi/ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
<i>Doktora</i>	Sancaktan Eyalete Trabzon ve Çevresinin Nüfus ve İskân Tarihi (1484-1682)	Kenan Aydın	Tarih	Hacettepe Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü
<i>Tıpta Uzmanlık</i>	Trabzon İlinde Yaşayan 20 Yaş ve Üstü Bireylerde Teknoloji Bağımlılıkları Prevalansı ve Etkileyen Faktörler	Behiye Şahbaz	Halk Sağlığı	Karadeniz Teknik Üniversitesi/ Tıp Fakültesi
<i>Tıpta Uzmanlık</i>	Trabzon İlinde Yaşayan 20 Yaş ve Üzeri Bireylerde Tütün Ürünleri Kullanımı, Alkol Kullanımı, Alkol Kullanım Bozukluğu Prevalansı ve Etkileyen Faktörler	Hilal Çankaya	Halk Sağlığı	Karadeniz Teknik Üniversitesi/ Tıp Fakültesi
<i>Diş Hekimliği Uzmanlık</i>	Trabzon Merkez (Ortahisar) ve Çevresindeki İlçelerde Yaşayan 0-3 Yaş Arasındaki Çocukların Ağız ve Diş Sağlığı Durumlarının ve Tedavi Hizmetlerinin Karşılaştırmalı Olarak Veri Tabanı Üzerinden Değerlendirilmesi	Gülşah Güvenç Şengün	Diş Hekimliği	Karadeniz Teknik Üniversitesi/ Diş Hekimliği Fakültesi
<i>Yüksek Lisans</i>	1835/21 (H.1065-1067/M. 1655-1657) Numaralı Trabzon Şer'iyye Sicili'ne Göre Trabzon	Volkan Kel	Tarih	Ankara H.B.V. Üniversitesi/ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
<i>Yüksek Lisans</i>	Postmodern Çağda Bedenin Yeniden İnşası ve Güzellik Salonları: Trabzon İli Örneği	Aleyna Bayram	Sosyoloji	Karadeniz Teknik Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yüksek Lisans	Kent Çeperindeki TOKİ Uygulamalarının Planlama Normları Açısından Değerlendirilmesi: Trabzon Örneği	Gamze Kolcuoğlu	Şehircilik ve Bölge Planlama	Karadeniz Teknik Üniversitesi/ Fen Bilimleri Enstitüsü
Yüksek Lisans	Kentsel Dönüşüm Uygulamalarının İncelenmesi: Trabzon Kenti Örneği	Esra Turan	Mimarlık	Karadeniz Teknik Üniversitesi/ Fen Bilimleri Enstitüsü
Yüksek Lisans	Afet Eğitimi Kapsamında Okul Dışı Öğrenme Ortamlarından Trabzon Taşkın Müzesi'nin Eğitimsel Değeri	Erşan Yorgun	Eğitim ve Öğretim	Trabzon Üniversitesi/ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Yüksek Lisans	Trabzon Kazaziye Sanatının Çağdaş Yorumlarla Yeniden Düşünülmesi	Eda Bulut Şener	Güzel Sanatlar	Atatürk Üniversitesi/ Güzel Sanatlar Enstitüsü
Yüksek Lisans	Sahildeki Kentsel Düzenlemelerin Toplumsal Hafızaya Etkisi: Trabzon Örneği	Çağatay Yıldız	Sosyoloji	Karadeniz Teknik Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans	Yöresel Yemeklerin Gastronomi Turizmine Katkısının Yerel İşletmeler Tarafından Değerlendirilmesi: Trabzon İli Örneği	Büşra Göç	Gastronomi ve Mutfak Sanatları	Aksaray Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans	Medya-Şiddet İlişkisinin Sağlık Çalışanlarının Şiddet Algısı Üzerinden Araştırılması: Trabzon Örneği	Selda Solak	Gazetecilik	Trabzon Üniversitesi/ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Yüksek Lisans	Trabzon İli Kırsal Kesimlerinde Beton Kaplama Yapımı Tamamlanmış Yolların Dayanım ve Çatlak Oluşumları Açısından Araştırılması	Fatma Lermioğlu	İnşaat Mühendisliği	Gümüşhane Üniversitesi/ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Yüksek Lisans	Gemilerden Atık Alımına Dair Ulusal ve Uluslararası Çevre Mevzuatlarının İncelenmesi: Trabzon, Giresun ve Samsun Yeşilyurt Liman Örnekleri	Erhan Elbir	Çevre Mühendisliği	Ondokuz Mayıs Üniversitesi/ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Yüksek Lisans	Trabzon İli, Ortahisar İlçesi Zeminlerinin SPT, CPT ve Jeofizik Çalışmaları Verilerine Dayalı Sıvılaşma Analizi	Fatma B. Karazeybek	Jeoloji Mühendisliği	İstanbul Üniversitesi/ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Yüksek Lisans	Kapalı Sitelerin Tercih Nedenleri ve Kullanıcı Memnuniyet Düzeylerinin Belirlenmesi: Trabzon Armada Residence Örneği	Burcu Y. Samat	Mimarlık	Karadeniz Teknik Üniversitesi/ Fen Bilimleri Enstitüsü
Yüksek Lisans	Trabzon Kent Merkezindeki Bazı Yeşil Alanlarda Bitki Kullanımına Yönelik Değerlendirmeler	Eda Sakal	Ormancılık ve Orman Mühendisliği	Karadeniz Teknik Üniversitesi/ Fen Bilimleri Enstitüsü
Yüksek Lisans	Çeşitli Tohumlarla Zenginleştirilmiş Trabzon Hurması Pestilinin Bazı Fiziksel, Kimyasal ve Duyusal Özelliklerinin Belirlenmesi	İrem Öyken	Gıda Mühendisliği	Manisa Celal Bayar Üniversitesi/ Fen Bilimleri Enstitüsü
Yüksek Lisans	Binek Lastik Sektöründe Tüketicinin Satın Alma Kararını Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi – Trabzon İli Örneği	Salih Öksüz	İşletme	Karadeniz Teknik Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans	Yerel Yönetimlerde Yeşil Ekonominin Yeri: Trabzon Büyükşehir Belediyesi Üzerine Bir İnceleme	Dilek Aktürk	Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri	Karadeniz Teknik Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yüksek Lisans	Farklı Çevresel Koşullarda Yaşayan Ortaokul Öğrencilerinin Motor Becerilerinin Karşılaştırılması (Trabzon İli Örneği)	Abdülhamit Akyıldız	Spor	Trabzon Üniversitesi/ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Yüksek Lisans	Yomra (Trabzon) İlçesinde Yetiştirilen Foşa ve Yomralı Fındık Çeşitlerinde Bor, NPK ve Koyun Gübresi Uygulamalarının Etkinliğinin Belirlenmesi	Umut K. Kurt	Ziraat	Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi/ Fen Bilimleri Enstitüsü
Yüksek Lisans	Trabzon Ağızlarından Derlenen Metinlerin Söz Varlığında Cinsiyete Bağlı Dil Kullanımı	Fatma Kar	Türk Dili ve Edebiyatı	Karadeniz Teknik Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans	Yerel Basında Kadın Gazetecilerin Çalışma Hayatına İlişkin Bir İnceleme: Giresun ve Trabzon Örneği	Selda Karademir	Gazetecilik	Avrasya Üniversitesi/ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Yüksek Lisans	Kur'an Kursu Öğrencilerinin Kader Anlayışı (Trabzon Örneği)	Serdar Öztrük	Din	Bayburt Üniversitesi/ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Yüksek Lisans	Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Uygulamaları Üzerine Bir Analiz: Trabzon Büyükşehir Belediyesi Örneği	Nurdan Başkan	Kamu Yönetimi	Gümüşhane Üniversitesi/ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Yüksek Lisans	Müzik Öğretmenlerinin Pişano Eşliğe İlişkin Görüşleri ve Aldıkları Pişano Eğitimini Kullanabilme Durumları (Trabzon ve Artvin İli Örneği)	Yeşim Kılıçoğlu	Müzik	Trabzon Üniversitesi/ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Yüksek Lisans	Erken Cumhuriyet Döneminde (1923-1950) Trabzon'da Kentsel Gelişim	Zeynep Öztürk	Mimarlık	Trakya Üniversitesi/ Fen Bilimleri Enstitüsü
Yüksek Lisans	Trabzon ve Bayburt Yöre Türkülerinde Kadının Sosyo-Kültürel Konumu ve Türkülerdeki Müzikal Özellikler Üzerine Bir İnceleme	Merve Yavuz	Müzik	Atatürk Üniversitesi/ Güzel Sanatlar Enstitüsü
Yüksek Lisans	Elites and Housing in Ottoman Port Cities: Reflections on Property Ownership from Eighteenth-Century Trabzon	Ayşe Nur Kara Tecen	Tarih	Orta Doğu Teknik Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans	1960 – 1970 Yılları Arasında Trabzon	Bünyamin Keleş	Tarih	Erzurum Teknik Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans	Türkiye Türkçesi Ağızlarından Trabzon Köprübaşı Beşköy ve Çevresi Ağızlarının İncelenmesi	Mert Can Kuru	Eğitim ve Öğretim	Marmara Üniversitesi/ Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Yüksek Lisans	Trabzon İli 2 No'lu Kentsel Sit Alanı Koruma Sorunları, Önerileri ve Canlandırma Stratejisi	Tuğçe Seymen Emir	Mimarlık	İstanbul Ticaret Üniversitesi/ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Yüksek Lisans	Hizmet İçi Eğitim Programlarının Öğretmenlerin Mesleki Gelişimine Etkisi: Trabzon İli Örneği	Emre Doğan	Eğitim ve Öğretim	Karadeniz Teknik Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans	CBS ile Kentsel Taşınmazların Raster Tabanlı Değer Haritası Üretimi-Trabzon Örneği	Hediye Gümrükçüoğlu	Mühendislik Bilimleri	Gümüşhane Üniversitesi/ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Yüksek Lisans	Turistlerin Yemek Kültürünün Restoran İşletmelerinde Menü ve Reçetelere Etkisi: Trabzon Örneği	Ayşenur Olgun	Turizm	Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi/ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

*Yüksek
Lisans*

Öğretmenlerin Yapay Zekâ
Farkındalık Düzeyleri: Trabzon
Örneği

Mesut Ayaz

Eğitim ve
Öğretim

Trabzon Üniversitesi/
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

